

NACRT

ZAKONA O VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za obavljanje vazdušnog saobraćaja u vazdušnom prostoru Crne Gore (u daljem tekstu: crnogorski vazdušni prostor), uslovi za sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja, upravljanje vazdušnim saobraćajem i druga pitanja od značaja za vazdušni saobraćaj.

Vazdušni saobraćaj

Član 2

- (1) Vazdušni saobraćaj, u smislu ovog zakona, je letenje vazduhoplova i kretanje vazduhoplova po operativnim površinama aerodroma.
- (2) Civilni vazdušni saobraćaj je sav vazdušni saobraćaj, osim vojnog vazdušnog saobraćaja.

Područje primjene

Član 3

Ovaj zakon primjenjuje se na:

- 1) civilni vazdušni saobraćaj koji se obavlja na teritoriji Crne Gore i crnogorskom vazdušnom prostoru, kao i na vazduhoplove registrovane u Registru civilnih vazduhoplova Crne Gore (u daljem tekstu: Registar) koji se nalaze izvan teritorije i crnogorskog vazdušnog prostora ukoliko propisima države na čijoj se teritoriji vazduhoplov nalazi nije drukčije određeno;
- 2) strane vazduhoplove koji koriste crnogorski vazdušni prostor, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima;
- 3) vojne aerodrome, ako je to propisano ovim zakonom i državne vazduhoplove kada obavljaju letove u skladu sa pravilima i procedurama Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO).

Javni interes

Član 4

Obezbjedivanje sigurnosti, bezbjednosti, redovnosti i ekspeditivnosti vazdušnog saobraćaja je u javnom interesu.

Crnogorski vazdušni prostor

Član 5

- (1) Crnogorski vazdušni prostor je prostor iznad teritorije Crne Gore: kopna, unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora Crne Gore.
- (2) Upotreba crnogorskog vazdušnog prostora je slobodna za sve vazduhoplove koji učestvuju u vazdušnom saobraćaju u skladu sa ovim zakonom.

Povreda suvereniteta crnogorskog vazdušnog prostora

Član 6

- (1) Povreda suvereniteta vazdušnog prostora predstavlja ulazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova u crnogorski vazdušni prostor ili izlazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova iz crnogorskog vazdušnog prostora bez odgovarajućeg odobrenja iz člana 17 ovog zakona ili odobrenja nadležne službe kontrole letenja ili suprotno uslovima navedenim u dozvoli ili odobrenju.
- (2) Postupanje nadležnih organa i nadležne službe za kontrolu letenja u slučaju povreda suvereniteta vazdušnog prostora iz stava 1 ovog člana i povreda vazdušnog prostora iz člana 7 ovog zakona, presretanja vazduhoplova, sprovođenja slijetanja i prinudnog slijetanja vazduhoplova i drugi postupci, kao i način određivanja aerodroma za sprovođenje prinudnog slijetanja, uz poštovanje principa sigurnosti vazdušnog saobraćaja, međunarodnih ugovora, kao i odbrambenih interesa Crne Gore propisuje Vlada, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (3) Na predlog akta iz stava 2 ovog člana saglasnost daju Ministarstvo i Agencija.

Povreda crnogorskog vazdušnog prostora

Član 7

Povreda vazdušnog prostora predstavlja ulazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova bez odobrenja, suprotno odobrenju nadležne službe kontrole letenja ili suprotno pravilima koja su propisana za taj kontrolisani vazdušni prostor ili tu strukturu vazdušnog prostora.

Zaštita vazdušnog prostora

Član 8

- (1) Zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore vrši Vojska Crne Gore u cilju očuvanja bezbjednosti civilnog i vojnog vazdušnog saobraćaja i zaštite suvereniteta i bezbjednosti Crne Gore.
- (2) Sistem zaštite vazdušnog prostora i uslovi pod kojima se on uspostavlja propisuje organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

Značenje izraza

Član 9

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) aerodrom je određena površina na kopnu ili na vodi, na nepokretnoj strukturi, nepokretnoj strukturi na moru ili plutajućoj strukturi, uključujući sve objekte, instalacije i opremu na njemu, u cjelini ili djelimično namijenjeno za slijetanje, polijetanje i površinsko kretanje vazduhoplova;
- 2) avion je vazduhoplov teži od vazduha, koji se pokreće motorom i uzgon u letu dobija pretežno zbog aerodinamičkih reakcija na površinama koje u određenim uslovima leta ostaju nepokretne;
- 3) aerodromski slot je predviđeno vrijeme dolaska ili odlaska raspoloživo ili dodijeljeno određenog dana za kretanje vazduhoplova na aerodromu na kojem se vrši koordinacija vremena slijetanja i polijetanja vazduhoplova;
- 4) ATM/ANS obuhvata upravljanje vazdušnim saobraćajem i usluge u vazdušnoj plovidbi;
- 5) balon je vazduhoplov lakši od vazduha koji nije na motorni pogon i održava let korišćenjem plina koji je lakši od vazduha ili gorionika koji je u vazduhoplovu, uključujući plinske balone, toplovazdušne balone, miješane balone i, iako su na motorni pogon, toplovazdušne vazdušne brodove;

- 6) bespilotni vazduhoplov je svaki vazduhoplov koji samostalno obavlja operacije ili je projektovan da samostalno obavlja operacije ili da se njime daljinski upravlja bez pilota u vazduhoplovu;
- 7) bezbjednosni pregled je korišćenje sredstava kojima se sprječava unošenje zabranjenih predmeta;
- 8) bezbjednosna provjera predstavlja provjeru identiteta lica, podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju, uključujući eventualni kazneni/kriminalni dosije i bilo koje druge bezbjednosne informacije relevantne za procjenu podobnosti lica;
- 9) bezbjednosna zona ograničenog pristupa su djelovi kontrolisane zone aerodroma, koji su po prioritetu označeni kao rizična područja i u kojima se, pored kontrole pristupa, primjenjuju i druge bezbjednosne kontrole;
- 10) crnogorski vojni vazduhoplovi su vazduhoplovi upisani u registar vojnih vazduhoplova Crne Gore;
- 11) dio i uređaj je svaki instrument, oprema, mehanizam, dio, aparat, softver, pribor ili dodatak, uključujući komunikacionu opremu, koji se koristi ili je namijenjen za korišćenje prilikom upravljanja ili kontrolisanja vazduhoplova u letu, a koji je instaliran ili pričvršćen na vazduhoplov, kao i djelovi strukture vazduhoplova, motora ili propelera ili opreme koja se koristi za manevrisanje vazduhoplova na zemlji;
- 12) događaj je svaki događaj povezan sa sigurnošću koji ugrožava ili koji bi, ukoliko nije ispravljen ili riješen, mogao da ugrozi vazduhoplov, njegove putnike ili bilo koje lice, a posebno uključuje nesreću ili ozbiljnu nezgodu;
- 13) država registra (State of Registry) je država u čiji je registar upisan vazduhoplov;
- 14) državni vazduhoplovi su vazduhoplovi kojima se pod kontrolom i odgovornošću države obavljaju vojne, carinske ili policijske aktivnosti, aktivnosti traganja i spašavanja, protivpožarne aktivnosti, aktivnosti nadzora granice, aktivnosti obalne straže ili slične aktivnosti i usluge, koje u javnom interesu preduzima tijelo s nadležnostima javnog organa ili koje se preduzimaju u njegovo ime;
- 15) ECAA sporazum (ECAA Agreement) je multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;
- 16) efektivna kontrola je odnos uspostavljen pravima, ugovorima ili drugim sredstvima koja posebno ili zajednički, uvažavajući relevantne činjenice ili zakone, daju mogućnost za sprovođenje direktnog ili indirektnog uticaja na pravno ili fizičko lice, posebno putem prava upotrebe cjelokupne imovine ili dijela imovine pravnog ili fizičkog lica ili prava ili ugovora koji obezbjeđuju odlučujući uticaj na sastav, glasanje ili odluke organa pravnog lica ili na neki drugi način obezbjeđuju odlučujući uticaj na vođenje poslovanja pravnog ili fizičkog lica;
- 17) Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva (u daljem tekstu: EASA) je agencija Evropske Unije osnovana u cilju razvijanja zajedničkih standarda sigurnosti i obezbjeđivanja njihove jedinstvene primjene u Evropi;
- 18) EUROCONTROL je evropska organizacija osnovana Međunarodnom konvencijom o saradnji u cilju postizanja sigurnosti vazdušne plovidbe;
- 19) fleksibilna upotreba vazdušnog prostora je koncept upravljanja vazdušnim prostorom koji se primjenjuje u području Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (ECAC) u skladu sa posebnim propisom EUROCONTROL-a kojim se uređuje fleksibilna upotreba vazdušnog prostora;

- 20) geografska zona za sisteme bespilotnih vazduhoplova (u daljem tekstu: UAS geografska zona) je dio vazdušnog prostora uspostavljen od strane nadležnog organa kako bi se olakšale, ograničile ili zabranile operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u cilju upravljanja rizicima koji proizilaze iz tih operacija, a odnose se na sigurnost, privatnost, zaštitu ličnih podataka, bezbjednost ili životnu sredinu;
- 21) glavni istražilac (Investigator in charge) je lice koje je na osnovu svojih kvalifikacija odgovorno za organizaciju, sprovođenje i kontrolu istrage nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova;
- 22) helikopter je vazduhoplov teži od vazduha, koji se pokreće motorom, a održava se u letu reakcijom vazduha na jedan ili više motorom pokretanih rotora čije se ose nalaze u uglavnom vertikalnom položaju;
- 23) informaciona bezbjednost je očuvanje povjerljivosti, integriteta, autentičnosti, i dostupnosti mrežnih informacionih sistema;
- 24) istraga (Investigation) je proces sproveden u svrhu sprečavanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, koji uključuje prikupljanje i analizu informacija, donošenje zaključaka, uključujući utvrđivanje uzroka i / ili faktora koji doprinose i, prema potrebi, davanje sigurnosnih preporuka;
- 25) izjava (declaration) je svaka pisana izjava dostavljena u skladu sa ovim zakonom pod isključivom odgovornošću pravnog ili fizičkog lica na koje se primjenjuje ovaj zakon, a kojom se potvrđuje usaglašenost sa primjenjivim zahtjevima iz ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona u vezi sa pravnim ili fizičkim licem, proizvodom, dijelom, neugrađenom opremom, opremom za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom, aerodromskom sigurnosnom opremom, sistemom ATM/ANS, sastavnog dijela ATM/ANS ili uređaja za simuliranje leta;
- 26) jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom (Airspace Management Cell – AMC) je jedinica koja je odgovorna za svakodnevno upravljanje vazdušnim prostorom u nadležnosti jedne ili više država članica Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (ECAC);
- 27) jedrilica je vazduhoplov teži od vazduha koji se u vazduhu održava reakcijom vazduha u odnosu na aerodinamički profil krila i čiji let ne zavisi od motora;
- 28) kabotaža je pravo stranog prevoznika države potpisnice Čikaške konvencije da obavlja prevoz putnika, tereta i/ili pošte, uz naknadu, u vazdušnom prevozu bez zaustavljanja između ~~aerodroma~~ mjesta unutar teritorije Crne Gore;
- 29) komercijalne operacije su sve operacije vazduhoplova koje se pružaju uz novčanu ili drugu vrstu naknade, koje su dostupne javnosti ili koje se, ako nijesu dostupne javnosti, obavljaju u skladu sa ugovorom između operatora vazduhoplova i korisnika usluge, pri čemu korisnik usluge nema kontrolu nad operatorom vazduhoplova;
- 30) komercijalni vazdušni prevoz (CAT) su operacije vazduhoplovom za prevoz putnika, tereta i/ili pošte uz novčanu ili drugu vrstu naknade;
- 31) komponenta je motor, propeler, dio ili uređaj;
- 32) kontinuirana plovidbenost vazduhoplova ili vazduhoplovne komponenete su postupci koji obezbjeđuju da u svakom trenutku operativnog vijeka vazduhoplov ili vazduhoplovna komponenta ispunjavaju važeće zahtjeve za plovidbenost i da omogućavaju sigurne vazdušne operacije;
- 33) kontrola pristupa je korišćenje sredstava kojima se sprječava pristup neovlašćenih lica i/ili vozila;
- 34) kontrolisana zona aerodroma je područje za kretanje na aerodromu, okolnom terenu i objekti ili njihovi djelovi kojima je pristup kontrolisan;

- 35) lokalni dan je vremenski period od 24 sata koji počinje u 00,00 sati po lokalnom vremenu;
- 36) lokalni let je let koji ne uključuje prevoz putnika, tereta i/ili pošte između različitih aerodroma ili drugih tačaka određenih za slijetanje;
- 37) manevarska površina je dio aerodroma, osim platforme, određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova prije polijetanja i nakon slijetanja;
- 38) međunarodni aerodrom je aerodrom utvrđen kao dolazni ili odlazni aerodrom u međunarodnom vazdušnom saobraćaju na kojem se sprovode postupci kontrole kretanja, granične kontrole, carine i dr.;
- 39) međunarodni standard je svaka specifikacija fizičkih svojstava, konfiguracije, materijala, sposobnosti ili karakteristika, osoblja ili postupaka, čija je istovjetna primjena prihvaćena kao neophodna za sigurno, redovno i nesmetano odvijanje vazdušnog saobraćaja koje država mora da ispuni;
- 40) međunarodni vazdušni saobraćaj je saobraćaj koji se obavlja u vazdušnom prostoru iznad teritorija dvije ili više država;
- 41) Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva (ICAO) je specijalizovana agencija Ujedinjenih nacija, osnovana Čikaškom konvencijom u svrhu razvijanja standarda, tehnologije i podsticanja i razvoja međunarodnog vazdušnog saobraćaja;
- 42) Nacionalni nadzorni organ (National Supervisory Authority - NSA) je nezavisni organ nadležan za obavljanje poslova sertifikovanja i kontinuiranog nadzora nad pružaocem usluga u vazdušnoj plovidbi i drugih poslova;
- 43) nadležna kontrola letenja je oblasni centar kontrole, prilazna kontrola ili aerodromska kontrola vazdušnog saobraćaja;
- 44) nekomercijalne operacije su operacije u civilnom vazduhoplovstvu koje nijesu usluge u linijskom i povremenom vazdušnom prevozu uz novčanu ili drugu vrstu naknade;
- 45) nesreća je događaj u vezi sa operacijom vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom, pri čemu je:
- a) smrt ili teška tjelesna povreda nastala kao posljedica toga što je lice bilo u vazduhoplovu, ili u direktnom kontaktu sa bilo kojim dijelom vazduhoplova, uključujući i dijelove koji su se odvojili od vazduhoplova, ili bilo direktno izložena mlaznom udaru, izuzev ako su povrede nastale zbog prirodnih uzroka, samopovređivanjem ili su ih nanijela druga lica ili kada su nanesene slijepim putnicima koji se skrivaju izvan područja koje je putnicima i posadi uobičajeno na raspolaganju; ili
 - b) događaj u kojem je vazduhoplov ili njegova struktura oštećena tako da negativno utiče na strukturalnu snagu, rad ili letne karakteristike vazduhoplova, su potrebne veće popravke ili zamjena oštećene komponente, osim za oštećenja ili prestanak rada motora koja se odnose samo na jedan motor, uključujući njegov poklopac ili dodatke, odnosno propelere, vrhove krila, antene, davače, davače napadnog ugla, gume, kočnice, točkove, aerodinamičku oplatu, panele, vrata stajnog trapa, vjetrobarska stakla, oplata vazduhoplova, kao što su mala udubljenja ili rupe, ili manja oštećenja lopatica glavnog rotora, repnog rotora, stajnog trapa; ili
 - c) događaj u kojem je vazduhoplov nestao ili je potpuno nedostupan;
- 46) nezgoda je događaj koji nije nesreća, a vezan je za operacije vazduhoplova, koji utiče ili je mogao da utiče na sigurnost operacija;

- 47) objavljivanje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju je objavljivanje u Zborniku vazduhoplovnih informacija (AIP), Dodatku na AIP (SUPP), Hitnim vazduhoplovnim obaveštenjima (NOTAM), Vazduhoplovnom informativnom cirkularu (AIC) ili drugim posebnim publikacijama;
- 48) obilježen prostor je prostor koji je posredstvom kontrole pristupa odvojen od bezbjednosno-zaštićenih zona aerodroma ili kao označen prostor sam čini bezbjednosno-zaštićenu zonu aerodroma, odvojenu od drugih bezbjednosno-zaštićenih zona aerodroma;
- 49) ograničenja u vazdušnom prostoru su opasna, uslovno zabranjena ili zabranjena područja za letenje vazduhoplova;
- 50) opasno područje je utvrđeni volumen vazdušnog prostora unutar kojeg se, u zavisnosti od slučaja, u određenom vremenu mogu odvijati aktivnosti opasne za letenje vazduhoplova;
- 51) operator bespilotnog vazduhoplova (u daljem tekstu: operator UAS) je svako pravno ili fizičko lice koje upravlja ili namjerava da upravlja jednim ili sa više sistema bespilotnih vazduhoplova;
- 52) operativna licenca je odobrenje koje nadležni organ izdaje vazdušnom prevozniku za obavljanje usluga vazdušnog saobraćaja;
- 53) operativna površina je dio aerodroma određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova, koji se sastoji od manevarske površine i platforme;
- 54) operativni vazdušni saobraćaj (Operational Air Traffic - OAT) su letovi državnih vazduhoplova koji se obavljaju u skladu sa posebno utvrđenim postupcima koji odstupaju od pravila i postupaka za opšti vazdušni saobraćaj (GAT);
- 55) operator aerodroma je pravno ili fizičko lice koje upravlja aerodromom;
- 56) operator vazduhoplova je pravno ili fizičko lice, odnosno državni organ koji vrši operacije vazduhoplovom ili namjerava vršiti operacije vazduhoplovom;
- 57) opšti vazdušni saobraćaj (General Air Traffic - GAT) su svi letovi civilnih vazduhoplova, kao i letovi državnih vazduhoplova koji se obavljaju u skladu sa pravilima i procedurama Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO);
- 58) ovlašćeni predstavnik (Accredited Representative) je lice koje država odredi na osnovu njegovih kvalifikacija radi učestvovanja u istrazi koju sprovodi druga država, koje se obično određuje iz nadležnog organa za istragu nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova;
- 59) ozbiljna nezgoda je nezgoda koja uključuje okolnosti koje ukazuju da je postojala velika vjerovatnoća događanja nesreće, a koja je povezana sa operacijom vazduhoplova i koja se desila, u slučaju vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom;
- 60) pilot bespilotnog vazduhoplova je fizičko lice odgovorno za sigurno upravljanje letom bespilotnog vazduhoplova koje upravlja njegovim komandama leta, bilo ručno ili, kada bespilotni vazduhoplov leti na automatski način, praćenjem njegovog kursa letenja uz mogućnost intervencije i promjene kursa u svakom trenutku;
- 61) plan leta je skup određenih informacija o namjeravanom letu ili dijelu leta vazduhoplova koje se podnose nadležnoj kontroli letenja;
- 62) područje letnih informacija je vazdušni prostor određenih dimenzija u kojem se pružaju usluge letnih informacija i obavlja uzbunjivanje;

- 63) područje sa ograničenom gradnjom je područje određeno zaštitnim ravnima koje se uspostavlja u zavisnosti od referentnog koda i kategorije poletno-sletne staze aerodroma;
- 64) posada vazduhoplova su lica koja se nalaze u vazduhoplovu kao članovi letačke posade, lica koja se prevoze u pilotskoj kabini, koja je odredio operator vazduhoplova, kako bi osposobljavala ili nadzirala osposobljavanje, iskustvo, vještinu i sprovodila periodične provjere koje se zahtijevaju na osnovu propisa i članovi kabinske posade, kao i druga lica koja po nalogu operatora vazduhoplova vrše aktivnosti od značaja za sigurnost izvođenja operacija;
- 65) površine za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka su površine koje definišu granice do kojih objekti mogu da se nalaze u vazдушnom prostoru;
- 66) pravo saobraćanja je pravo pružanja usluga vazdušnog prevoza između dva aerodroma;
- 67) preporučena praksa je svaka specifikacija fizičkih svojstava, konfiguracije, materijala, sposobnosti ili karakteristika, osoblja ili postupaka, čija je istovjetna primjena prihvaćena kao poželjna za sigurno, redovno i nesmetano odvijanje vazdušnog saobraćaja, a koje države nastoje da ispune u skladu sa odredbama Čikaške konvencije;
- 68) procjena sigurnosti stranih vazduhoplova (Safety Assessment of Foreign Aircraft - SAFA) je kontrola stranih vazduhoplova na platformi;
- 69) proizvod je vazduhoplov, motor, propeler ili uređaj;
- 70) platforma je dio aerodroma određen za prihvatanje i otpremu vazduhoplova, putnika, tereta ili pošte, snabdijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom i parkiranje i održavanje vazduhoplova;
- 71) poletno-sletna staza je utvrđena pravougaona površina na zemlji, vodi ili objektu namijenjena za polijetanje i slijetanje vazduhoplova;
- 72) poznati pošiljalac je pošiljalac koji je ovlašćen da šalje teret i poštu za svoj račun i čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu, dovoljne da omoguće prevoz tereta i pošte bilo kojim vazduhoplovom;
- 73) poznati snabdjevač zaliha namijenjenih potrošnji na aerodromu je snabdjevač čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu, dovoljne da omoguće isporuku zaliha namijenjenih potrošnji na aerodromu u bezbjednosno-zaštićene zone aerodroma;
- 74) putnici neprihvatljivog ponašanja su putnici koji ne poštuju pravila ponašanja na aerodromu ili u vazduhoplovu ili ne poštuju uputstva aerodromskog osoblja ili članova posade i time narušavaju javni red i mir i disciplinu na aerodromu ili u vazduhoplovu;
- 75) red letenja je utvrđeno vrijeme polijetanja i slijetanja vazduhoplova u linijskom vazdušnom prevozu;
- 76) regulisani agent je avio-kompanija, agencija, špediter ili drugi subjekt koji obavlja bezbjednosne kontrole tereta ili pošte;
- 77) regulisani snabdjevač zaliha namenjenih potrošnji tokom leta je snabdjevač čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu, dovoljne da se omogući isporuka zaliha za snabdijevanje vazduhoplova direktno na vazduhoplov;
- 78) rezervisani vazdušni prostor je utvrđeni volumen vazdušnog prostora koji je privremeno rezervisan za ekskluzivnu ili specifičnu upotrebu pojedinih korisnika;
- 79) sertifikacija je svaki oblik priznavanja, na osnovu odgovarajuće procjene, da je pravno ili fizičko lice, proizvod, dio, neugrađene oprema, oprema za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom, aerodrom, aerodromska sigurnosna oprema, sistem ATM/ANS-a, sastavni dio ATM/ANS ili uređaj za simuliranje leta u skladu sa primjenjivim zahtjevima iz ovog

zakona i propisa donesenih na osnovu njega putem izdavanja odgovarajućeg sertifikata kojim se potvrđuje takva usaglašenost;

- 80) sertifikat je svaki sertifikat, odobrenje, autorizacija, uvjerenje, potvrda ili drugi dokument izdat kao rezultat sertifikacije kojim se potvrđuje usaglašenost sa primjenjivim zahtjevima;
- 81) sigurno obavljanje poslova ili pružanje usluge u vazdušnom saobraćaju je obavljanje poslova ili pružanje usluge u vazdušnom saobraćaju pri kome je vjerovatnoća da dođe do smrti, povrede, bolesti, materijalne štete ili štete po životnu sredinu zanemarljiva;
- 82) sigurnost je stanje u kojem su rizici povezani sa vazduhoplovnim aktivnostima, a u vezi sa, ili u direktnoj podršci operacijama vazduhoplova su smanjena i kontrolisani na prihvatljivi nivo;
- 83) sigurnosna direktiva je sigurnosni akt koji se donosi u cilju hitnog otklanjanja nesigurnih stanja i donosi se u odnosu na pojedinačni vazduhoplovni subjekat ili na pojedinačnu funkcionalnu cjelinu;
- 84) sigurnosna informacija je sigurnosni akt koji predstavlja tumačenje regulative ili način demonstracije zadovoljenja određenog regulatornog zahtjeva;
- 85) sigurnosni nalog je sigurnosni akt koji se donosi u cilju održavanja zahtijevanog nivoa sigurnosti, u slučajevima kada ne postoji zakonski osnov za donošenje odgovarajućeg podzakonskog propisa ili ne postoji odgovarajući podzakonski propis, a važi do donošenja odgovarajućeg podzakonskog propisa;
- 86) sigurnosna preporuka (Safety recommendation) je predlog organa nadležnog za istragu nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, zasnovan na informacijama dobijenim u istrazi, sa namjerom sprečavanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova i koji ni u kom slučaju nema za cilj stvaranje pretpostavke krivice ili odgovornosti za nesreću ili incident;
- 87) sigurnosna preporuka od globalnog značaja (Safety recommendation of global concern – SRGC) je sigurnosna preporuka u vezi sa sistemskim nedostatkom koji ima vjerovatnoću ponovne pojave, sa značajnim posljedicama na globalnom nivou i koji zahteva pravovremenu akciju za poboljšanje sigurnosti;
- 88) sigurnosni rizik je predviđena vjerovatnoća i ozbiljnost posljedica ili ishoda opasnosti;
- 89) sistem bespilotnog vazduhoplova (u daljem tekstu: UAS) je bespilotni vazduhoplov i oprema za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom;
- 90) sistem upravljanja sigurnošću je sistematski pristup upravljanju sigurnošću vazdušnog saobraćaja uključujući potrebne organizacione strukture, odgovornosti (accountabilities), politike i procedure, i uključuje svaki sistem upravljanja koji se, nezavisno ili integrisano sa drugim sistemima upravljanja organizacije, bavi upravljanjem sigurnošću u cilju održavanja prihvatljivog nivoa sigurnosti vazduhoplovnog subjekta;
- 91) složeni vazduhoplov na motorni pogon je avion sertifikovan sa najvećom dopuštenom masom pri polijetanju većom od 5.700 kg ili avion sertifikovan za konfiguraciju najvećeg dopuštenog broja putničkih sjedišta, koji je veći od 19 ili avion sertifikovan za let sa najmanjom dopuštenom posadom, koja se sastoji od najmanje dva pilota ili avion opremljen sa jednim ili više turbomlaznih motora ili više elisnomlaznih motora ili helikopter sertifikovan za najveću dopuštenu masu pri polijetanju veću od 3.175 kg ili helikopter za konfiguraciju najvećeg dopuštenog broja putničkih sjedišta, koji je veći od devet ili helikopter za let sa najmanjom dopuštenom posadom koja se sastoji od najmanje dva pilota ili vazduhoplov sa nagibnim rotorom;
- 92) služba traganja i spašavanja je obavljanje funkcija praćenja nesreće, komunikacije, koordinacije i traganja i spašavanja, inicijalne medicinske pomoći ili medicinske evakuacije,

korišćenjem javnih i privatnih resursa, uključujući vazduhoplove, brodove i ostala plovila i instalacije sa kojima se djeluje u saradnji;

- 93) spasilački koordinacioni centar (Rescue coordination centre - RCC) je jedinica odgovorna za promovisanje efikasnog organizovanja usluga traganja i spašavanja i za koordinaciju sprovođenja operacija traganja i spašavanja u području traganja i spašavanja;
- 94) spašavanje je operacija izbacivanja osoba u nevolji, pružanje inicijalnih medicinskih ili drugih potreba i njihovo premještanje na sigurno mjesto;
- 95) traganje je operacija koja se obično koordiniše iz Spasilačkog koordinacionog centra ili spasilačkog podcentra uz korišćenje raspoloživog osoblja i sredstava za lociranje osoba u nevolji;
- 96) upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja (Air Traffic Flow Management - ATFM) je funkcija koja se obavlja radi sigurnog, redovnog i efikasnog protoka vazdušnog saobraćaja, uz maksimalno korišćenje kapaciteta kontrole vazdušnog saobraćaja i uz obim saobraćaja u skladu sa kapacitetima koje su objavili određeni pružaoci usluga kontrole vazdušnog saobraćaja;
- 97) usluge letnih informacija (Flight Information Services - FIS) su usluge uspostavljene u svrhu pružanja savjeta i informacija potrebnih za sigurno, redovno i efikasno obavljanje letova;
- 98) usluge uzbunjivanja (Alerting Services - ALRS) su usluge uspostavljene u cilju obavještanja nadležnih organizacija o vazduhoplovu kojem je potrebna pomoć traganja i spašavanja i po potrebi pružanja pomoći tim subjektima tokom traganja i spašavanja vazduhoplova;
- 99) uslovno zabranjeno područje je dio crnogorskog vazdušnog prostora unutar kojeg je letenje vazduhoplovom privremeno ograničeno u skladu sa unaprijed utvrđenim uslovima;
- 100) uzrok (Cause) su radnje, propusti, događaji, uslovi ili njihova kombinacija koji su doveli do nesreće, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova, čije utvrđivanje ne podrazumeva određivanje krivice ili utvrđivanje administrativne, građanske ili krivične odgovornosti;
- 101) vazduhoplovna prepreka je nepokretni (privremeni, odnosno stalni) ili pokretni objekat ili njegov dio, koji se nalazi na površini namijenjenoj za kretanje vazduhoplova po tlu ili koji se prostire iznad površi namijenjenih za zaštitu vazduhoplova u letu ili se nalazi van tih površi i koji je procijenjen kao opasan za vazdušnu plovību;
- 102) vazduhoplovno-modelarski klub ili udruženje je organizacija osnovana u skladu sa posebnim propisima radi obavljanja rekreativnih letova, održavanja vazduhoplovnih priredbi, sportskih aktivnosti ili takmičenja korišćenjem UAS;
- 103) vojni vazdušni saobraćaj je vazdušni saobraćaj u kojem učestvuju crnogorski i/ili strani vojni vazduhoplovi;
- 104) vrijeme leta (block time) je vrijeme od trenutka kada se vazduhoplov pomjeri sa parkirnog položaja radi polijetanja do trenutka potpunog zaustavljanja vazduhoplova na određenom parkirnom položaju i gašenja svih motora;
- 105) vrijeme leta (block time) helikoptera je vrijeme od trenutka početka okretanja krakova rotora helikoptera do trenutka kada helikopter zaustavi kretanje na kraju leta, a krakovi rotora se u potpunosti zaustave;
- 106) vazdušni prevoz je prevoz putnika, tereta i/ili pošte vazduhoplovom iz jednog mjesta u drugo;
- 107) vazdušni prevoznik je pravno lice kome je izdata operativna licenca;

- 108) vazduhoplov je svaka naprava koja se održava u atmosferi zbog reakcije vazduha, osim reakcije vazduha u odnosu na zemljinu površinu;
- 109) bezbjednosno osjetljive informacije su informacije koje mogu da uključuju u cjelosti ili djelove: Programa bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programa obuke iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programa kontrole kvaliteta, kao i druge relevantne propise i mjere koje se tiču bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva; programa bezbjednosti operatora aerodroma, programa bezbjednosti operatora vazduhoplova, programa bezbjednosti drugih entiteta i standardnih operativnih procedura koje opisuju specifične mjere bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva; rezultata aktivnosti kontrole kvaliteta; informacije o prijetnji i procjeni rizika; informacije o bezbjednosnim incidentima; planova za krizne situacije; skica, slika i video zapisa koji prikazuju tačke bezbjednosne kontrole, bezbjednosnu opremu, ulaze u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa i druge oblasti koje bi mogle otkriti ranjivosti vazduhoplovne bezbjednosti; i mogućnosti performansi bezbjednosne opreme, uključujući standard detekcije, podešavanje kalibracije, softvera, itd.;
- 110) vazduhoplovna informacija (aeronautical information) je informacija koja proizilazi iz prikupljanja, analize i formatiranja vazduhoplovnih podataka;
- 111) vazduhoplovni podatak (aeronautical data) je formalizovan prikaz vazduhoplovnih činjenica, koncepata ili uputstava, primjeren za komunikaciju, tumačenje ili obradu;
- 112) vazduhoplovna priredba je organizovani događaj na otvorenom koji uključuje prezentiranje letačke ili padobranske aktivnosti publici;
- 113) zabranjeno područje je dio crnogorskog vazdušnog prostora unutar kojeg je letenje vazduhoplova zabranjeno.

II SIGURNOST VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA

Upravljanje sigurnošću i vazduhoplovna sigurnost

Član 10

- (1) Vazduhoplovna sigurnost, u smislu ovog zakona, je stanje u kojem je rizik od ugrožavanja života i zdravlja ljudi i nanošenja štete licima ili imovini smanjen i održavan na prihvatljivom nivou rizika, kroz kontinuirani postupak uočavanja opasnosti i upravljanje rizikom.
- (2) Pravna lica koja vrše stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja koja su tokom pružanja usluga izložena riziku sigurnosti, operatori vazduhoplova koji obavljaju komercijalni vazdušni saobraćaj, imao ci sertifikata operatora za upravljanje sistemom bespilotnih vazduhoplova ovlašćeni za međunarodne operacije i organizacije koje pružaju usluge održavanja ovim operatorima, pravna ili fizička lica za održavanje i vođenje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova, organizacije odgovorne za dizajn, tip i/ili proizvodnju vazduhoplova, motora ili propelera, operatori aerodroma, pružaoci ATM/ANS usluga, vazduhoplovno-medicinski centri, pružaoci usluga zemaljskog opsluživanja određeni ovim zakonom i drugi subjekti određeni Nacionalnim programom sigurnosti vazdušnog saobraćaja (u daljem tekstu: Program sigurnosti), u skladu sa odgovarajućim ICAO zahtjevima, neposredno su odgovorni za sigurno obavljanje poslova ili pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju iz svoje nadležnosti.

Sistem upravljanja sigurnošću

Član 11

- (1) Radi postizanja prihvatljivog nivoa sigurnosti u vazdušnom saobraćaju u Crnoj Gori, Vlada donosi Program sigurnosti, koji predstavlja integrisani skup pravnih akata i aktivnosti usmjerenih na upravljanje sigurnošću civilnog vazduhoplovstva u Crnoj Gori.

- (2) Program sigurnosti naročito sadrži: politiku sigurnosti vazdušnog saobraćaja, organizaciju sistema sigurnosti, načela, pravila i aktivnosti za upravljanje sigurnošću u civilnom vazduhoplovstvu, mjere kojima se obezbjeđuje postizanje prihvatljivog nivoa sigurnosti i subjekte odgovorne za njihovo sprovođenje.
- (3) Pravna lica iz člana 10 stav 2 ovog zakona dužna su da, u skladu sa Programom sigurnosti, uspostave sistem upravljanja sigurnošću.
- (4) Vazduhoplovni subjekat dužan je da stalno i sistematski identifikuje opasnosti, procjenjuje i umanjuje rizik u obavljanju svoje djelatnosti radi sprječavanja nastanka opasnosti i radi dovođenja rizika na nivo sigurnosti koji je prihvatljiv.
- (5) Procjena i umanjivanje rizika primjenjuje se na osnovne elemente obavljanja djelatnosti, ljudske resurse, procedure, opremu i radno okruženje.
- (6) Agencija priprema stručne osnove za izradu Programa sigurnosti iz stava 1 ovog člana, u skladu sa standardima ICAO-a i evropskom regulativom.
- (7) Uslove za uspostavljanje i korišćenje sistema upravljanja sigurnošću, zahtjeve koji se odnose na procjenu i umanjivanje rizika, klasifikaciju ozbiljnosti opasnosti i klasifikaciju rizika propisuje Agencija.

Odbor za sigurnost

Član 12

- (1) Vlada osniva Nacionalni odbor za upravljanje sigurnošću u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za sigurnost) radi praćenja sprovođenja Programa i plana sigurnosti i donošenja odluka o sprovođenju preventivnih mjera za otklanjanje opasnosti za sigurnost vazdušnog saobraćaja i efikasnog djelovanja na cjelokupni sistem sigurnosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori, .
- (2) Odbor za sigurnost:
 - 1) predlaže Vladi Program sigurnosti;
 - 2) donosi Plan sigurnosti;
 - 3) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o sprovođenju Programa do 31.marta tekuće za prethodnu godinu;
 - 4) donosi Izvještaj o realizaciji Plana sigurnosti do 30. septembra tekuće za prethodnu godinu;
 - 5) razmatra izvještaje o nesrećama i ozbiljnim nezgodama i druge izvještaje koji se odnose na sigurnost vazdušnog saobraćaja;
 - 6) odlučuje o sprovođenju preventivnih mjera za ublažavanje rizika potencijalne opasnosti za sigurnost vazdušnog saobraćaja vazduhoplovnim subjektima određenim nacionalnim programom za sigurnost;
 - 7) obavlja i druge poslove u skladu sa Programom i Planom sigurnosti.
- (3) Odbor za sigurnost ima devet članova.
- (4) Odbor za sigurnost čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, predstavnik organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove održivog razvoja, predstavnik Agencije, glavni istražilac Nacionalne komisije za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova (u daljem tekstu: Komisija za istraživanje), predstavnik pružaoca usluga vazdušne plovidbe, predstavnik operatora aerodroma i predstavnik vazdušnog prevoznika.
- (5) Administrativne poslove za potrebe Odbora za sigurnost obavlja sekretar.
- (6) Članovi i sekretar Odbora za sigurnost za svoj rad imaju pravo na naknadu.

- (7) Bliži sastav, mandat i druga pitanja od značaja za rad Odbora za sigurnost uređuju se aktom o osnivanju.
- (8) Akt o osnivanju Odbora za sigurnost objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Program sigurnosti i Nacionalni plan za sigurnost vazduhoplovstva

Član 13

- (1) Radi postizanja prihvatljivog nivoa sigurnosti u vazdušnom saobraćaju u Crnoj Gori, Vlada donosi Program sigurnosti, koji predstavlja integrisani skup pravnih akata i aktivnosti usmjerenih na upravljanje sigurnošću civilnog vazduhoplovstva u Crnoj Gori.
- (2) Program sigurnosti: srazmjeran je obimu i složenosti aktivnosti u vazduhoplovstvu, određuje nivo učinka sigurnosti koji treba ostvariti u vezi sa vazduhoplovnim aktivnostima, uzimajući u obzir nivo učinka sigurnosti utvrđen u Evropskom planu za sigurnost vazduhoplovstva, usklađen je sa međunarodnim standardima i preporučenim praksama, kao i sa Evropskim programom za sigurnost vazduhoplovstva.
- (3) Program sigurnosti naročito sadrži: politiku sigurnosti vazdušnog saobraćaja, organizaciju sistema sigurnosti, načela, pravila i aktivnosti za upravljanje sigurnošću u civilnom vazduhoplovstvu, mjere kojima se obezbjeđuje postizanje prihvatljivog nivoa sigurnosti i subjekte odgovorne za njihovo sprovođenje.
- (4) Stručne osnove za izradu predloga Programa iz stava 1 ovog člana priprema Agencija.
- (5) Odbor za sigurnost donosi Nacionalni plan za sigurnost vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Plan sigurnosti) koji naročito sadrži: glavne rizike sigurnosti koji utiču na nacionalni sistem sigurnosti civilnog vazduhoplovstva, zasnovane na procjeni relevantnih sigurnosnih informacija, potrebne mjere za ublažavanje tih rizika, rizike i mjere navedene u Evropskom planu za sigurnost vazduhoplovstva, koji su relevantni za nacionalni sistem sigurnosti civilnog vazduhoplovstva.
- (6) Plan sigurnosti razmatra se najmanje jednom godišnje i po potrebi ažurira.
- (7) Stručne osnove za izradu predloga Plana iz stava 5 ovog člana priprema Agencija.

Lokalni odbor za sigurnost

Član 14

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za sigurnost civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Lokalni odbor za sigurnost) radi sprovođenja mjera sigurnosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Članove Lokalnog odbora čine: predstavnik operatora aerodroma, predstavnik pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnik operatora vazduhoplova, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove i predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine, kao i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera sigurnosti civilnog vazduhoplovstva na aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj.
- (3) Članovi Lokalnog odbora za sigurnost za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (4) Na izbor članova Lokalnog odbora saglasnost daje Odbor za sigurnost.
- (5) Djelokrug rada, bliži sastav, mandat i način rada Lokalnog odbora za sigurnost propisuje Operator aerodroma aktom o osnivanju.

III VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

Vazduhoplovi i pravila letenja

Član 15

- (1) U vazdušnom saobraćaju vazduhoplovi se upotrebljavaju u skladu sa tipom, kategorijom i namjenom vazduhoplova.
- (2) Način, pravila i postupke letenja vazduhoplova i usluge u vazdušnom saobraćaju propisuje Agencija i objavljuju na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (3) Propis iz stava 2 ovog člana shodno se primjenjuje i na državne vazduhoplove ukoliko se koriste u civilne svrhe.
- (4) Vazduhoplov koji se upotrebljava u komercijalnim operacijama i složeni vazduhoplov na motorni pogon mora da ima listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova, koju odobrava Agencija.
- (5) Način sačinjavanja liste minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova propisuje Agencija.

Slijetanje i polijetanje vazduhoplova u međunarodnom vazdušnom saobraćaju

Član 16

- (1) Slijetanje ili polijetanje vazduhoplova u međunarodnom vazdušnom saobraćaju dozvoljeno je samo na i sa međunarodnih aerodroma, a izuzetno i drugih aerodroma koji nijesu određeni za međunarodni vazdušni saobraćaj, ako operator aerodroma obezbijedi primjenu propisa o prelasku državne granice, o sopstvenom trošku.
- (2) Međunarodne aerodrome iz stava 1 ovog člana određuje Vlada.

Odobrenje za let u crnogorskom vazdušnom prostoru za strane vazduhoplove

Član 17

- (1) Strani vazduhoplovi mogu da lete u crnogorskom vazdušnom prostoru samo na osnovu odobrenja, ukoliko potvrđenim međunarodnim ugovorom ili propisom iz st. 7, 8 i 9 ovog člana nije drukčije utvrđeno.
- (2) Vazdušni prevoznici koji imaju zabranu letenja na području Evropske Unije i nalaze se na listi Evropske unije zabranjenih vazdušnih prevoznika ne mogu da lete u crnogorskom vazdušnom prostoru.
- (3) Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje za:
 - 1) strane državne vazduhoplove i strane vazduhoplove kojima se prevoze visoke državne delegacije (HEAD) organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane;
 - 2) strane civilne vazduhoplove, Agencija;
 - 3) strane vojne vazduhoplove sa aktivnim vazduhoplovnim naoružanjem ili aktivnom opremom za snimanje iz vazduha, Vlada Crne Gore na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (4) Odobrenje iz stava 1 ovog člana može biti:
 - 1) odobrenje za letenje u crnogorskom vazdušnom prostoru;
 - 2) odobrenje za obavljanje vazdušnog prevoza.
- (5) Za letove koji se obavljaju u skladu sa ECAA sporazumom nije potrebno odobrenje Agencije, pod uslovom da vazdušni prevoznici dostave Agenciji obavještenje o namjeravanom letu.
- (6) Lista Evropske unije iz stava 2 ovog člana objavljuje se na internet stranici Agencije.
- (7) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (8) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 2 ovog člana propisuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

- (9) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 3 ovog člana propisuje Vlada na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.

Odobrovanje letova stranih vazdušnih prevoznika

Član 18

- (1) Kada ne postoji međunarodni ugovor kojim se uređuju saobraćajna prava između Crne Gore i države stranog vazdušnog prevoznika, a strani vazdušni prevoznik podnosi zahtjev za obavljanje pojedinačnog leta ili serije do četiri leta u vanrednom vazdušnom prevozu putnika, uz zahtjev prilaže i izjavu o saglasnosti domaćeg vazdušnog prevoznika koji je ovlašćen i osposobljen za obavljanje traženog prevoza.
- (2) Ako domaći vazdušni prevoznik nije saglasan da strani vazdušni prevoznik obavi vanredni let iz stava 1 ovog člana, dužan je da u roku od 3 dana od dana prijema zahtjeva o tome obavijesti Agenciju i podnosioca zahtjeva, čime preuzima obavezu da let obavi pod istim ili sličnim uslovima u pogledu kapaciteta vazduhoplova i vremena obavljanja.
- (3) Ako domaći vazdušni prevoznik ne dostavi Agenciji i podnosiocu zahtjeva odgovor u roku od 48 sati smatra se da je saglasan.
- (4) Kada ne postoji međunarodni ugovor kojim se uređuju saobraćajna prava između Crne Gore i države stranog vazdušnog prevoznika, a strani vazdušni prevoznik traži odobrenje za obavljanje redovnog vazdušnog prevoza ili serije od više od četiri vanredna leta Agencija je dužna da tokom postupka odobravanja pribavi prethodnu saglasnost Ministarstva .
- (5) Ministarstvo izdaje saglasnost iz stava 4 ovog člana ako ocijeni da je obavljanje traženog vazdušnog prevoza u skladu sa politikom Vlade u oblasti vazdušnog saobraćaja, strategijom razvoja i interesima domaćih vazduhoplovnih subjekata.
- (6) Agencija ukida izdato odobrenje ako utvrdi da strani vazdušni prevoznik ne obavlja saobraćaj u skladu sa izdatim odobrenjem, međunarodnim ugovorom ili ako više ne ispunjava uslove iz ovog zakona i propisa iz stava 7 ovog člana.
- (7) Izuzeća, bliže uslove, sadržaj zahtjeva i način izdavanja i ukidanja odobrenja propisuje Agencija, uz prethodnu saglasnost Ministarstva.

Strani vojni vazduhoplovi

Član 19

- (1) Na strani vojni vazduhoplov koji dobije odobrenje iz člana 17 stav 3 ovog zakona primjenjuje se propis iz člana 20 ovog zakona.
- (2) Strani vojni vazduhoplov koji se ne upotrebljava u vojne svrhe, a ima odobrenje iz člana 17 ovog zakona, smatra se civilnim vazduhoplovom i na njega se primjenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na civilne vazduhoplove.

Pravila letenja državnih vazduhoplova

Član 20

- (1) U crnogorskom vazdušnom prostoru državni vazduhoplovi mogu da lete prema pravilima letenja za opšti ili operativni vazdušni saobraćaj.
- (2) Opšta pravila i postupke letenja vazduhoplova iz stava 1 ovog člana koji lete prema pravilima letenja za operativni vazdušni saobraćaj donosi Vlada, na predlog Ministarstva.
- (3) Posebna pravila i postupke letenja vazduhoplova iz stava 1 ovog člana koji lete prema pravilima letenja za operativni vazdušni saobraćaj propisuje nadležni državni organ, uz saglasnost Ministarstva.

Zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja

Član 21

- (1) Zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja određuje Nacionalni odbor za upravljanje vazдушnim prostorom.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja u interesu odbrane Crne Gore propisuje organ državne uprave nadležan za poslove odbrane, uz saglasnost Ministarstva.
- (3) Kroz uslovno zabranjena i opasna područja može da se leti pod uslovima i na način koji je utvrđen u aktima iz st. 1 i 2 ovog člana.
- (4) Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, na pisani zahtjev nadležnih organa državne uprave ili Agencije, dužan je da privremeno zabrani ili ograniči letenje u određenom dijelu vazdušnog prostora ili na određenom aerodromu, ako to zahtijevaju interesi odbrane ili nacionalne bezbjednosti, odnosno sigurnost leta određenog vazduhoplova ili grupe vazduhoplova, kao i u slučaju velikih prirodnih nepogoda i drugih vanrednih situacija.
- (5) Područja iz st. 1 i 2 ovog člana i zabrane i ograničenja iz stava 4 ovog člana, na osnovu dobijenih informacija od strane nadležnih organa, objavljuje pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Vanaerodromsko slijetanje i polijetanje

Član 22

- (1) Za polijetanje, slijetanje i kretanje vazduhoplova koriste se aerodromi.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana se ne primenjuje na:
 - 1) vazduhoplove čije se mjesto slijetanja zbog njihovih karakteristika ne može unaprijed odrediti;
 - 2) vazduhoplove koji slijeću u stanju nužde;
 - 3) vazduhoplove koji obavljaju hitan medicinski prevoz;
 - 4) vazduhoplove koji polijeću ili slijeću u svrhu traganja i spašavanja;
 - 5) vazduhoplove koji učestvuju u gašenju požara;
 - 6) letove koje obavljaju vojni vazduhoplovi;
 - 7) letove za posebne namjene.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, avion koji nije složeni motorni vazduhoplov, kao i helikopter, mogu da za polijetanje i slijetanje koriste mjesta koja se nalaze izvan aerodroma, pod uslovima koje propisuje Agencija.
- (4) Vanaerodromsko slijetanje i polijetanje može da vrši pilot ili operator vazduhoplova koji ima odobrenje Agencije, uz uslove i rok važenja utvrđene tim odobrenjem.
- (5) Agencija može da suspenduje i ukine odobrenje iz stava 4 ovog člana u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (6) Imalac odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje dužan je da Agenciji pisanim putem najavi lokacije na kojima planira da vrši vanaerodromsko slijetanje i polijetanje.
- (7) Uslove za izdavanje odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje, rok važenja odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanja, rok za najavu iz stava 6 ovog člana i način vršenja vanaerodromskog slijetanja i polijetanja propisuje Agencija.

Letovi za posebne namjene

Član 23

- (1) Letovi vojnih vazduhoplova Crne Gore u svrhu zaštite suvereniteta Crne Gore i letovi vojnih vazduhoplova Crne Gore koji se obavljaju u bezbjednosno-sigurnosne svrhe, kao i letovi vazduhoplova organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koji se obavljaju u bezbjednosno-sigurnosne svrhe smatraju se letovima za posebne namjene.
- (2) Za letove vojnih vazduhoplova iz stava 1 ovog člana odgovoran je organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (3) Za letove organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove iz stava 1 ovog člana odgovoran je organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove.

- (4) Letovi vojnih vazduhoplova iz stava 1 ovog člana imaju prednost u odnosu na ostale letove, osim ako se radi o letovima kod kojih je pilot vazduhoplova objavio stanje nužde, kod kojih je stanje nužde očigledno ili kojima prijeti nezakonito ometanje ili su predmet takvog ometanja.

Vazduhoplovne priredbe

Član 24

- (1) Vazduhoplovne priredbe na kojima učesvuju civilni vazduhoplovi održavaju se na osnovu odobrenja Agencije.
- (2) Vazduhoplovne priredbe na kojima učesvuju vojni vazduhoplovi održavaju se na osnovu odobrenja organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (3) Vazduhoplovne priredbe na kojima učesvuju civilni i vojni vazduhoplovi održavaju se na osnovu odobrenja Agencije, uz prethodnu saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (4) Uslove za održavanje vazduhoplovnih priredbi iz st. 1 i 3 ovog člana propisuje Agencija, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.

Operativno mjesto

Član 25

- (1) Operativno mjesto je bilo koje mjesto za slijetanje i polijetanje koje nije aerodrom i koje je sigurno za izvođenje operacija nekompleksnim avionima i helikopterima.
- (2) Operativno mjesto predlaže operator vazduhoplova ili organizacija za obuku kroz operativni priručnik.
- (3) Agencija odobrava operativni priručnik iz stava 2 ovog člana ako utvrdi da su ispunjeni uslovi iz propisa iz stava 4 ovog člana.
- (4) Uslove za izvođenje operacija na operativnim mjestima propisuje Agencija.

Uslovi za obavljanje komercijalnih vazdušnih operacija

Član 26

- (1) Komercijalne vazdušne operacije može da obavlja pravno ili fizičko lice koje ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i druge uslove utvrđene ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) Komercijalne vazdušne operacije može da obavlja pravno ili fizičko lice koje, zavisno od vrste, rizika i složenosti komercijalne vazdušne operacije, ima:
 - a) sertifikat vazdušnog operatora (u daljem tekstu: AOC) i operativnu licencu;
 - b) AOC;
 - c) autorizaciju; ili
 - d) izjavu koju prihvata Agencija.
- (3) Bliže uslove iz st. 1 i 2 ovog člana i način obavljanja komercijalnih vazdušnih operacija propisuje Agencija.

Vazdušne operacije balonima i jedrilicama

Član 27

- (1) Operatori balona i jedrilica mogu da obavljaju komercijalne operacije nakon dostavljanja izjave Agenciji.
- (2) Ako Agencija utvrdi da dostavljena izjava sadrži nedostatke, određuje rok u kojem je operator vazduhoplova dužan da otkloni utvrđene nedostatke.
- (3) Operatori balona i jedrilica, koji vrše komercijalne operacije, moraju da ispunjavaju uslove u pogledu sistema upravljanja, operativnog priručnika i procedura, stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova i druge uslove kojima se obezbjeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja.

- (4) Operatori balona i jedrilica koji vrše nekomercijalne operacije moraju da ispunjavaju uslove u pogledu stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova, operativnih procedura i druge uslove kojima se obezbeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja.
- (5) Agencija sprovodi nadzor u cilju provjere ispunjenosti uslova iz st. 3 i 4 ovog člana.
- (6) Za sprovođenje kontinuiranog nadzora nad operatorima iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada, koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (8) Bliže uslove iz st. 3 i 4 ovog člana i obrazac izjave propisuje Agencija.

Usluga vazdušnog prevoza

Član 28

- (1) Usluga vazdušnog prevoza je let ili niz letova kojima se prevoze putnici, teret i/ili pošta uz novčanu i/ili drugu vrstu naknade.
- (2) Usluga vazdušnog prevoza može da bude linijski vazdušni prevoz i povremeni vazdušni prevoz.
- (3) Linijski vazdušni prevoz je serija letova koji imaju sljedeće karakteristike:
 - da su na svakom letu sjedišta i/ili kapacitet za prevoz tereta i/ili pošte dostupni javnosti za individualnu kupovinu (bilo neposredno od vazdušnog prevoznika ili od njegovih ovlašćenih zastupnika); i
 - prevoz se obavlja između dva ili više aerodroma, prema objavljenom redu letenja ili letovima koji su redovni ili učestali tako da predstavljaju prepoznatljivo sistemske serije.
- (4) Povremeni vazdušni prevoz je prevoz putnika, tereta i/ili pošte koji nije linijski, uključujući neredovni čarter prevoz, taksi prevoz, panoramske letove i sl.

Operativna licenca

Član 29

- (1) Uslugu vazdušnog prevoza može da obavlja pravno lice kojem je izdata operativna licenca (vazdušni prevoznik) u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (2) Agencija izdaje operativnu licencu vazdušnom prevozniku koji ispunjava uslove iz člana 30 ovog zakona.
- (3) Operativna licenca se ne izdaje za:
 - 1) prevoz vazduhoplovom bez motora ili ultralakim vazduhoplovom s motorom; i
 - 2) lokalne letove.

Uslovi za izdavanje operativne licence

Član 30

- (1) Agencija izdaje operativnu licencu pravnom licu pod uslovom da:
 - 1) ima sjedište u Crnoj Gori;
 - 2) poseduje važeći AOC;
 - 3) ima na raspolaganju jedan ili više vazduhoplova u svojini ili na osnovu ugovora o zakupu vazduhoplova bez posade („dry lease“);
 - 4) registrovan za obavljanje djelatnosti pružanja usluga vazdušnog prevoza, samostalno ili u kombinaciji sa drugom komercijalnom operacijom vazduhoplova, ili popravkom i održavanjem vazduhoplova;
 - 5) organizaciona struktura subjekta omogućava Agenciji primjenu odredaba ovog člana;
 - 6) je u većinskom vlasništvu Crne Gore i/ili njenih državljana i pod njihovom efektivnom kontrolom, neposrednom ili posrednom, osim ako zaključenim međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno;
 - 7) finansijske uslove iz člana 31 ovog zakona;

- 8) je osigurano od odgovornosti za štetu prouzrokovanu putnicima, prtljagu, teretu, pošti i trećim licima u skladu sa zakonom kojim je uređeno obavezno osiguranje u saobraćaju;
 - 9) ima poslovni ugled, odnosno da nije nad njim pokrenut stečajni postupak i da odgovorno lice nije osuđivano za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti.
- (2) Za izdavanje operativne licence i utvrđivanje ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije, a čiju visinu utvrđuje Ministarstvo.
 - (3) Bliže uslove iz stava 1 ovog člana za izdavanje operativne licence propisuje Agencija.

Finansijski uslovi za izdavanje operativne licence

Član 31

- 1) Pravno lice koje prvi put podnosi zahtjev za izdavanje operativne licence mora da dokaže da je:
 - u periodu od 24 mjeseca od otpočinjanja obavljanja komercijalnog vazdušnog prevoza sposobno da ispunjava svoje stvarne i moguće obaveze koje su realno procijenjene; i
 - u periodu od tri mjeseca od otpočinjanja obavljanja komercijalnog vazdušnog prevoza u stanju da pokrije svoje fiksne i operativne troškove nastale u poslovanju prema poslovnom planu, koje su utvrđene na osnovu realnih procjena, pri čemu se ne uzimaju u obzir prihodi od poslovanja.
- (2) Za potrebe provjere ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana, svaki podnosilac zahtjeva mora da priloži poslovni plan za najmanje prve tri godine poslovanja, koji sadrži finansijsku povezanost podnosioca zahtjeva sa drugim komercijalnim djelatnostima u kojima učestvuje, direktno ili preko povezanih pravnih lica i druge podatke koji se zahtijevaju radi procjene finansijske sposobnosti.
- (3) Izuzetno od st. 1 i 2 ovog člana, pravno lice koje podnosi zahtjev za izdavanje operativne licence radi obavljanja prevoza vazduhoplovima čija je najveća dopuštena masa pri polijetanju (MTOM) manja od 10 t i/ili sa manje od 20 sjedišta, mora da dokaže da njegov neto kapital iznosi najmanje 100.000 eura ili da, na zahtjev Agencije, dostavi sve podatke potrebne za procjenu njegove finansijske sposobnosti.
- (4) Ukoliko podnosilac zahtjeva iz stava 3 ovog člana namjerava da obavlja linijski vazdušni prevoz ili ako njegov promet iznosi više od 3 miliona eura godišnje, Agencija će prilikom provjere ispunjenosti uslova za izdavanje operativne licence primijeniti odredbe iz st. 1 i 2 ovog člana.

Važenje operativne licence

Član 32

- (1) Agencija izdaje operativnu licencu na neodređeno vrijeme i ona važi sve dok vazdušni prevoznik ispunjava propisane uslove za njeno izdavanje.
- (2) Agencija je dužna da kontinuirano prati ispunjenost uslova za izdavanje operativne licence, a provjeru ispunjenosti uslova na osnovu kojih je izdata operativna licenca vrši po isteku 24 mjeseca od izdavanja operativne licence i kada postoji sumnja u ispunjenost uslova za izdavanje operativne licence.
- (3) Vazdušni prevoznik je dužan da, na zahtjev Agencije, dostavi dokaze o ispunjenosti uslova na osnovu kojih mu je izdata operativna licenca, kao i da u roku od šest mjeseci od završetka finansijske godine dostavi Agenciji godišnje finansijske izveštaje, sa mišljenjem nezavisnog ovlaštenog revizora.

Izmjena, suspenzija i ukidanje operativne licence

Član 33

- (1) Ako Agencija kontinuiranim praćenjem utvrdi da je vazdušni prevoznik prestao da ispunjava neki od uslova koji je potreban za izdavanje operativne licence, odnosno utvrdi da vazdušni

prevoznik ne može da ispuni finansijske obaveze u periodu od 12 mjeseci, može da suspenduje ili ukine operativnu licencu.

- (2) U slučaju finansijske reorganizacije vazdušnog prevoznika Agencija može da izda privremenu operativnu licencu na određeni period, a najduže na 12 mjeseci, pod uslovom da:
 - 1) nije ugrožena sigurnost obavljanja vazdušnog saobraćaja;
 - 2) je usaglašena sa eventualnim izmjenama AOC-a; i
 - 3) postoji realna mogućnost finansijske reorganizacije u periodu za koji je privremena dozvola izdata.
- (3) Agencija ukida operativnu licencu vazdušnom prevozniku koji:
 - 1) ne započne sa obavljanjem vazdušnog prevoza u roku od šest mjeseci od dana izdavanja operativne licence;
 - 2) ne obavlja vazdušni prevoz duže od šest mjeseci; ili
 - 3) ima namjeru da obavlja vazdušni prevoz vazduhoplovom koji ne ispunjava propisane uslove u vezi sa maksimalnom masom na polijetanju ili brojem putničkih sjedišta.
- (4) Agencija može, na zahtjev vazdušnog prevoznika, da izmijeni operativnu licencu.
- (5) Bliže uslove za izmjenu, suspendiziju, ukidanje operativne licence i izdavanje privremene operativne licence, važenje suspendizije, obrazac operativne licence i način dostavljanja finansijskih izveštaja propisuje Agencija.
- (6) Za izmjenu operativne licence plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Objavljivanje u službenom listu

Član 34

Akt Agencije kojim se izdaje, suspenduje ili ukida operativna licenca objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

AOC

Član 35

- (1) AOC je sertifikat koji se izdaje pravnom licu koji ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i organizacione strukture za sigurno obavljanje djelatnosti navedene u tom AOC.
- (2) U AOC-u se utvrđuju prava i obaveze operatora vazduhoplova i obim operacija koje može da obavlja.
- (3) Imalac AOC-a prilikom obavljanja djelatnosti mora da postupa u skladu sa uslovima koji su navedeni u tom AOC-u.
- (4) AOC izdaje Agencija na neodređeno vrijeme.
- (5) Ako Agencija kontinuiranom provjerom utvrdi da operator iz stava 1 ovog člana više ne ispunjava neki od propisanih uslova na osnovu kojih mu je izdat AOC može da izmijeni, suspenduje ili ukine AOC.
- (6) Bliže uslove iz st. 1 i 3 ovog člana i obrazac AOC-a propisuje Agencija.
- (7) Za izdavanje ili izmjenu AOC-a i kontinuiranu provjeru ispunjavanja uslova plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Odnos operativne licence i AOC

Član 36

- (1) Agencija po službenoj dužnosti ukida ili suspenduje operativnu licencu, ukoliko je ukinut ili suspendovan AOC.
- (2) Ukoliko je došlo do izmjene AOC-a, Agencija, u zavisnosti od okolnosti, mijenja i operativnu licencu.

Zakup vazduhoplova

Član 37

- (1) Vazduhoplov može da se zakupi sa ili bez posade.
- (2) Vazdušni prevoznik može da zaključi ugovor o uzimanju u zakup vazduhoplova uz prethodno odobrenje Agencije.
- (3) Vazdušni prevoznik koji daje vazduhoplov bez posade u zakup stranom vazdušnom prevozniku dužan je da pribavi prethodno odobrenje Agencije.
- (4) Vazdušni prevoznik koji daje vazduhoplov sa posadom u zakup dužan je da o tome obavijesti Agenciju.
- (5) Ugovor o zakupu vazduhoplova mora da sadrži: vrstu zakupa, način održavanja i korišćenja vazduhoplova i vršenja nadzora nad upotrebom vazduhoplova.
- (6) Bliže uslove pod kojima se izdaje prethodno odobrenje na zaključenje ugovora o zakupu vazduhoplova propisuje Agencija.

Komercijalne specijalizovane operacije

Član 38

- (1) Operator vazduhoplova koji namjerava da obavlja komercijalne specijalizovane operacije avionom i/ili helikopterom može da obavlja ove operacije nakon dostavljanja izjave Agenciji.
- (2) Ako Agencija utvrdi da dostavljena izjava sadrži nedostatke, određuje rok u kojem je operator vazduhoplova dužan da otkloni utvrđene nedostatke.
- (3) Komercijalne specijalizovane operacije avionom i/ili helikopterom može da obavlja operator vazduhoplova koji ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija.
- (4) Agencija sprovodi nadzor u cilju provjere ispunjenosti uslova iz st. 3 i 9 ovog člana.
- (5) Agencija prihvata izjavu stranog operatora vazduhoplova koju je dostavio nadležnoj vlasti države članice EASA, bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (6) Agencija prihvata izjavu stranog operatora vazduhoplova koju je dostavio nadležnoj vlasti države članice ICAO-a, koja nije članica EASA-e, u skladu sa propisom iz stava 9 ovog člana.
- (7) Za sprovođenje kontinuiranog nadzora nad operatorom vazduhoplova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada, koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (9) Bliže uslove iz stava 3 ovog člana, uslove i način prihvatanja izjave iz stava 6 ovog člana propisuje Agencija.

Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika

Član 39

- (1) Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika obavlja operator vazduhoplova koji ima autorizaciju za obavljanje ovih operacija.
- (2) Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika avionom i/ili helikopterom može da obavlja operator vazduhoplova koji ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i

u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija.

- (3) Agencija izdaje autorizaciju iz stava 1 ovog člana na određeno vrijeme ako utvrdi da operator vazduhoplova ispunjava uslove iz st. 2 i 8 ovog člana i ako operator vazduhoplova dostavi prihvatljivu sigurnosnu procjenu.
- (4) Agencija sprovodi nadzor u cilju provjere ispunjenosti uslova iz st. 2 i 8 ovog člana.
- (5) Agencija može da prizna autorizaciju stranog operatora vazduhoplova ako su ispunjeni uslovi iz st. 2 i 8 ovog člana i ako operator vazduhoplova dostavi prihvatljivu sigurnosnu procjenu.
- (6) Za sprovođenje kontinuiranog nadzora nad operatorom vazduhoplova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada, koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (8) Bliže uslove iz stava 2 ovog člana, važenje autorizacije i obrazac autorizacije propisuje Agencija.

Operacije državnih vazduhoplova

Član 40

(1) Operacije državnih vazduhoplova obuhvataju operacije koje obavljaju državni vazduhoplovi, kao i osoblje i organizacije uključene u aktivnosti i usluge koje obavljaju ti vazduhoplovi.

(2) Operacije iz stava 1 ovog člana koje se obavljaju vazduhoplovima upisanim u vojni registar vrše se u skladu sa propisom iz člana 20 ovog zakona.

(3) Način i bliže uslove za obavljanje operacija državnih vazduhoplova, listu minimalne opreme vazduhoplova iz stava 1 ovog člana, upravljanje rizicima svojstvenim operacijama za obavljanje operacija vazduhoplovima iz stava 1 ovog člana, upisanih u Registar, propisuje državni organ nadležan za te operacije, uz saglasnost Ministarstva.

(4) Odluku kojom se utvrđuju aktivnosti i usluge, koje pod kontrolom i odgovornošću države u javnom interesu preduzima tijelo s nadležnostima javnog organa ili koje se preduzimaju u njegovo ime, donosi Vlada na predlog nadležnog organa, uz saglasnost Ministarstva.

Nedopušteno oglašavanje i nuđenje usluga

Član 41

Komercijalni vazdušni prevoz i druge komercijalne operacije može da oglašava i nudi samo pravno ili fizičko lice koje ima operativnu licencu ili drugi odgovarajući sertifikat ili prihvaćenu izjavu, zavisno o vrsti operacije koje izvode, kako je propisano ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.

Međunarodni vazdušni prevoz i kabotaža

Član 42

(1) Međunarodni vazdušni prevoz može da obavlja crnogorski vazdušni prevoznik koji, pored uslova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, ispunjava uslove predviđene međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnim aktima kojima je uređeno sigurno i redovno obavljanje međunarodnog vazdušnog prevoza.

(2) Strani vazdušni prevoznik može da obavlja kabotažu na teritoriji Crne Gore u skladu sa ECAA sporazumom.

- (3) Agencija može da odobri stranom vazdušnom prevozniku obavljanje vazdušnog prevoza između mjesta unutar teritorije Crne Gore (kabotaža) u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.

Red letenja Član 43

- (1) Za letove koji se ne izvode u skladu sa ECAA sporazumom, red i izmjene reda letenja utvrđuju se posebno za ljetnji, a posebno za zimski period, koje odobrava Agencija, uz prethodno pribavljenu saglasnost operatora aerodroma.
- (2) Odobreni red letenja iz stava 1 ovog člana vazdušni prevoznici dužni su da objave najkasnije 15 dana prije početka primjene reda letenja za određeni period, a izmjene u redu letenja, najkasnije 10 dana prije početka njegove primjene.
- (3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, rok za objavljivanje izmjena u redu letenja može da bude i kraći, o čemu je vazdušni prevoznik dužan da obavijesti javnost putem elektronskih i štampanih medija.
- (4) Red letenja i izmjene reda letenja iz st. 2 i 3 ovog člana objavljuju se u najmanje dva elektronska i dva dnevna štampana medija koji se distribuiraju na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Obaveza obavljanja usluge od javnog interesa Član 44

- (1) Ako prevoz drugim vidovima saobraćaja ne zadovoljava potrebe, a ne postoji komercijalni interes za obavljanje redovnog vazdušnog prevoza na liniji koja je značajna za privredni i društveno-socijalni razvoj Crne Gore, Vlada može da obavljanje prevoza na toj liniji proglasi javnim interesom (u daljem tekstu: linija u javnom interesu).
- (2) Vlada donosi Odluku o proglašenju linije u javnom interesu na period do četiri godine koja sadrži uslove pod kojima može da se obavlja prevoz na toj liniji.
- (3) U slučaju da linija povezuje udaljene krajeve, Vlada može da donese odluku kojom se period iz stava 2 ovog člana produžava na još jednu godinu.
- (4) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore”.
- (5) Ministarstvo prije donošenja Odluke o proglašenju linije u javnom interesu obavještava aerodrome koje linija povezuje i vazdušne prevoznike koji obavljaju prevoz na toj liniji.
- (6) Ako nijedan vazdušni prevoznik ne započne ili ne pokaže da u kratkom vremenskom roku može da započne linijski vazdušni prevoz u skladu sa odlukom iz stava 2 ovog člana, Ministarstvo pokreće postupak u kojem se bira vazdušni prevoznik koji će, uz naknadu i u periodu do četiri godine, obavljati linijski vazdušni prevoz na liniji u javnom interesu.
- (7) Postupak iz stava 6 ovog člana sprovodi se u skladu sa zakonom kojim se uređuje postupak javne nabavke.
- (8) U slučaju iz stava 6 ovog člana, obavljanje vazdušnog prevoza na liniji u javnom interesu je dozvoljeno samo vazdušnom prevozniku izabranom u postupku javne nabavke.
- (9) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu može da se odnosi na liniju sa više zaustavljanja, pri čemu se primjerenost proglašenja linije u javnom interesu procjenjuje za svaki dio linije zasebno.
- (10) Vazdušni prevoznik izabran u postupku javne nabavke za izbor vazdušnog prevoznika koji će obavljati linijski vazdušni prevoz na liniji proglašenoj za liniju u javnom interesu može da zaključuje komercijalne aranžmane sa drugim vazdušnim prevoznicima u vezi sa obavljanjem prevoza na liniji u javnom interesu.
- (11) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu prestaje da važi ako se linijski vazdušni prevoz na liniji na kojoj je obaveza uvedena ne obavlja u periodu od 12 mjeseci.
- (12) Bliže uslove za proglašenje linije u javnom interesu i način obavljanja prevoza na liniji u javnom interesu propisuje Vlada, na predlog Ministarstva.

Utvrđivanje cijena

Član 45

- (1) Vazdušni prevoznik slobodno, bez diskriminacije u pogledu državne pripadnosti ili svog identiteta, i bez obzira na bilateralne ugovore, određuje i nudi cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu.
- (2) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da obezbijede da ukupne cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koje se nude kupcima, sadrže uslove koji važe u trenutku ponude ili prilikom njihovog objavljivanja u bilo kojem obliku, uključujući i na internetu.
- (3) Ukupna cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koju će kupac platiti, mora da bude iskazana i mora da obuhvati sve poreze i naknade, prireze i provizije koje su neizbježne i koje se mogu predvidjeti u trenutku objavljivanja ukupne cijene prevoza.
- (4) U slučaju da ukupna cijena prevoza sadrži poreze, aerodromske naknade i ostale naknade, prireze ili provizije, kao i naknade koje se odnose na bezbjednost ili gorivo, pored iskazane ukupne cijene prevoza, iskazuje se:
 - 1) cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
 - 2) porez;
 - 3) aerodromska naknada; i
 - 4) ostale naknade, prireze ili provizije, kao one koje se odnose na bezbjednost ili gorivo.
- (5) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da moguće dodatke na ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu iskažu na jasan, transparentan i nedvosmislen način prilikom rezervacije, tako da kupac sam bira mogućnosti.
- (6) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da obezbijede da su cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na raspolaganju javnosti bez ikakve diskriminacije u pogledu državljanstva ili mjesta prebivališta kupca ili sjedišta zastupnika vazdušnog prevoznika ili drugog prodavca karte.

Ograničenje ili obustavljanje linijskog vazdušnog prevoza na liniji

Član 46

- (1) U slučaju povećanog nivoa emisije štetnih materija ili povećanog nivoa buke, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine, Agencija može da uvede mjere kojima ograničava ili obustavlja uslugu vazdušnog prevoza na liniji, posebno ako prevoz drugim vidovima saobraćaja pruža zadovoljavajući nivo usluga.
- (2) Mjere kojima se ograničava ili obustavlja linijski vazdušni prevoz moraju da budu nediskriminatorne, ne smiju da utiču na konkurenciju među vazdušnim prevoznicima i ne mogu da postavljaju veća ograničenja nego što je potrebno.
- (3) U slučaju donošenja mjera iz stava 2 ovog člana, one mogu da traju najduže tri godine, a po isteku tog perioda obaveza Agencije je da ponovo ispita potrebu za ponovnim uvođenjem.
- (4) Bliže uslove pod kojima se ograničava i obustavlja linijski vazdušni prevoz propisuje Agencija.

IV. UPIS VAZDUHOPLOVA U REGISTAR, DRŽAVNA PRIPADNOST I REGISTARSKE OZNAKE

Opšti uslovi za upis u Registar

Član 47

- (1) Vazduhoplov se upisuje u Registar.
- (2) Vazduhoplov može da bude upisan u Registar, ako:

- 1) nije upisan u registar druge države ili u vojni registar;
- 2) je vlasnik ili operator vazduhoplova državljanin Crne Gore ili ima sjedište i/ili prebivalište u Crnoj Gori ili državljanin države potpisnice ECAA sporazuma ili ima sjedište i/ili prebivalište u državi potpisnici ECAA sporazuma.
- (3) Vazduhoplov koji nije upisan u Registar, vojni registar ili registar druge države ne može da leti u crnogorskom vazдушnom prostoru.
- (4) Vazduhoplovni model težine manje od 20 kg, paraglajder bez motora, zmaj bez motora, padobran, bespilotni vazduhoplov i vezani balon ne upisuju se u Registar.
- (5) Upis u Registar vrši se na osnovu zahtjeva koji podnosi vlasnik ili operator vazduhoplova, uz saglasnost vlasnika.
- (6) Vazduhoplov može da bude u Registar ako ispunjava uslove za sigurnu vazдушnu plovību, odnosno ako je plovībden.
- (7) Ako je vazduhoplov već upisan u registar druge države ili vojni registar vazduhoplova, u Registar se može upisati samo ako se podnese dokaz da je brisan iz tog registra.
- (8) Za upis u Registar plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Bliži sadržaj zahtjeva iz stava 5 ovog člana i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtjev za upis u Registar i visinu naknade iz stava 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Privremeni upis u Registar

Član 48

- (1) Vazduhoplov može da bude privremeno upisan u Registar, ako je:
 - 1) kupljen i sertifikovan u inostranstvu;
 - 2) izgrađen i sertifikovan u Crnoj Gori, a isporučuje se stranom operatoru;
 - 3) izgrađen u Crnoj Gori, a nije sertifikovan, u svrhu ispitivanja i utvrđivanja njegovih letnih sposobnosti i tehničkih karakteristika (tehnički zahtjevi za plovībdenost), ako ispunjava uslove za sigurnu vazдушnu plovību.
- (2) Vazduhoplov iz stava 1 ovog člana može da bude privremeno upisan u Registar najduže 12 mjeseci.

Upis vazduhoplova u zakupu

Član 49

- (1) Strani vazduhoplov koji je zakupilo fizičko lice sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori mora da se upiše u Registar, najkasnije šest mjeseci od dana kad je vazduhoplov dopremljen u Crnu Goru.
- (2) Na vazduhoplov iz stava 1 ovog člana, do upisa u Registar, primjenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (3) Crnogorski vazduhoplov koje je strano fizičko ili pravno lice zakupilo radi obavljanja vazdušnog saobraćaja u inostranstvu upisuje se u strani registar u skladu sa propisima države zakupca.
- (4) Ako prema propisima države zakupca nije moguće izvršiti upis vazduhoplova iz stava 3 ovog člana, vazduhoplov se upisuje u Registar kao vazduhoplov koji je zakupljen u inostranstvu.

Potvrda o registraciji

Član 50

- (1) Upis u Registar vrši se rješenjem o upisu u Registar.
- (2) Agencija izdaje potvrdu o registraciji podnosiocu zahtjeva za upis u Registar.
- (3) Agencija izdaje potvrdu iz stava 2 ovog člana i za privremeni upis u Registar.

Rokovi i promjena upisanih podataka

Član 51

- (1) Vlasnik vazduhoplova ili operator vazduhoplova, uz saglasnost vlasnika, dužan je da prijavi Agenciji svaku promjenu podataka upisanih u Registar, u roku od 15 dana od dana nastanka promjene podataka.
- (2) Promjena podataka iz stava 1 ovog člana upisuje se u Registar, o čemu Agencija izdaje potvrdu.

Brisanje iz Registra **Član 52**

- (1) Agencija briše vazduhoplov iz Registra:
 - 1) na osnovu zahtjeva vlasnika vazduhoplova ili operatora vazduhoplova uz ovjerenu saglasnost vlasnika;
 - 2) po službenoj dužnosti ako ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom; ili
 - 3) ako je vazduhoplov nestao duže od tri mjeseca, a traganje i spašavanje su završeni, ako je uništen, trajno neupotrebljiv, potpuno nedostupan ili čija potvrda o provjeri plovidbenosti nije izdata duže od deset godina.
- (2) Agencija donosi rješenje o brisanju vazduhoplova iz Registra i izdaje potvrdu o deregistraciji tog vazduhoplova.
- (3) Iz Registra ne može da se briše vazduhoplov za kojeg je u teretnom listu Registra upisano opterećenje, bez saglasnosti nosioca upisanog opterećenja ili bez pravosnažne odluke nadležnog suda.

Podaci koji se upisuju u Registar **Član 53**

- (1) U Registar se upisuju podaci o vazduhoplovu, operatoru vazduhoplova, vlasniku vazduhoplova i teretima na vazduhoplovu.
- (2) Registar se sastoji od upisnog, vlasničkog i teretnog lista.
- (3) U upisni list Registra upisuju se podaci o vazduhoplovu, operatoru vazduhoplova i drugi podaci, na osnovu rješenja o upisu, koje donosi Agencija.
- (4) U vlasnički list Registra upisuju se podaci o vlasništvu vazduhoplova i drugi podaci, na osnovu dokaza o sticanju vlasništva.
- (5) U teretni list Registra upisuju se podaci o nosiocu i osnovu opterećenja i drugi podaci, na osnovu dokaza o postojanju opterećenja ili odluke nadležnog suda.
- (6) Bliži sadržaj, način vođenja i obrazac Registra propisuje Ministarstvo.

Registar **Član 54**

- (1) Registar vodi Agencija.
- (2) Registar je javna knjiga.
- (3) Za izvod iz Registra plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Prenošenje nadzornih prava i obaveza **Član 55**

- (1) Kada se vazduhoplov koji je upisan u Registar koristi u stranoj državi na osnovu ugovora o zakupu, čarteru ili drugog ugovora, Vlada može, u skladu sa Čikaškom konvencijom, da zaključi ugovor sa tom državom kojim se na nju prenose sva ili neka nadzorna prava ili sve ili neke obaveze koje, kao država registracije, ima u pogledu vazduhoplova, poslije čega Crna Gora više nije odgovorna za vršenje prava i ispunjavanje obaveza koje je prenijela.

- (2) Kada je vazduhoplov registrovan u stranoj državi, a koristi se u Crnoj Gori na osnovu ugovora o zakupu, čarteru ili drugog sličnog ugovora, država registracije vazduhoplova može, u skladu sa Čikaškom konvencijom, na osnovu ugovora sa Vladom, da prenese na Crnu Goru sva ili neka nadzorna prava ili sve ili neke obaveze koje vazduhoplovne vlasti strane države imaju u pogledu vazduhoplova, čime Crna Gora preuzima odgovornost za vršenje prava i ispunjavanje obaveza koje su joj prenešene.
- (3) Ugovor o prenošenju nadzornih prava i obaveza može da se zaključi samo sa državom koja je članica ICAO-a i podliježe registraciji kod nadležnog organa ICAO-a.
- (4) Dokumenti o plovidbenosti, dozvole za rad radio-stanice i dozvole i potvrde članova posade koje je izdala država na koju su prenešena nadzorna prava priznaju se kao da ih je izdala država koja je prenijela nadzorna prava.

Državna pripadnost i registarske oznake

Član 56

- (1) Vazduhoplovi koji su upisani u Registar imaju državnu pripadnost Crne Gore i moraju da nose oznake državne pripadnosti i registarske oznake u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Oznake državne pripadnosti vazduhoplova iz stava 1 ovog člana su zastava Crne Gore i oznaka „4O“ koja je ispisana ispred registarske oznake.
- (3) Registarske oznake čine tri slova ispisana latinicom, koja se biraju iz engleskog alfabeta od „A“ do „Z“.
- (4) Crnogorski vojni vazduhoplovi imaju državnu pripadnost Crne Gore i moraju da nose oznake državne pripadnosti, registarske i druge oznake utvrđene propisom organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (5) Mjesto i način nanošenja registarskih oznaka i oznake državne pripadnosti iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Državna pripadnost i registarske oznake stranog vazduhoplova

Član 57

Strani vazduhoplov, tokom leta u crnogorskom vazдушnom prostoru, mora da nosi oznake državne pripadnosti i registarske oznake utvrđene propisom države registra vazduhoplova ili oznake predviđene međunarodnim ugovorom.

Sigurna upotreba i sposobnost vazduhoplova

Član 58

- (1) Vazduhoplov mora da ima uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, koja moraju da se nalaze u vazduhoplovu.
- (2) Operatori vazduhoplova moraju da održavaju u plovidbenom stanju vazduhoplove koji su registrovani i saobraćaju u Crnoj Gori.
- (3) Vlasnik, odnosno operator vazduhoplova dužan je da, prije svakog leta, obezbijedi provjeru plovidbenog stanja vazduhoplova.
- (4) Vlasnik, odnosno operator vazduhoplova odgovoran je za kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova koji su registrovani i saobraćaju u Crnoj Gori.
- (5) Način utvrđivanja sposobnosti vazduhoplova za sigurnu vazдушnu plovidbu propisuje Agencija.

Uslovi za upotrebu vazduhoplova

Član 59

- (1) Vazduhoplov može da se upotrebljava samo u skladu sa uvjerenjem o tipu vazduhoplova koje sadrži podatke iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova.

- (2) Vazduhoplov koji ima uvjerenje o tipu iz stava 1 ovog člana mora da se upotrebljava u skladu sa odobrenim letačkim priručnikom.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, vazduhoplov koji nema uvjerenje o tipu vazduhoplova sa podacima iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova može da se upotrebljava samo u crnogorskom vazdušnom prostoru na osnovu odobrenja Agencije.
- (4) Uslove i način upotrebe vazduhoplova, u zavisnosti od tipa, kategorije i namjene vazduhoplova i vazduhoplovne komponente koje moraju da budu ugrađene u vazduhoplov propisuje Agencija.
- (5) Vazduhoplovu se izdaje uvjerenje o buci u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (6) Crnogorski vojni vazduhoplov koji se upotrebljava za letove u civilne svrhe mora da ispunjava tehničke zahtjeve za plovidbenost propisane ovim zakonom i propisom iz stava 4 ovog člana.
- (7) Vrste vazduhoplova za koje se izdaje uvjerenje o buci, uslovi za izdavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju i ukidanje uvjerenja o buci propisuje Agencija.

Projektovanje, proizvodnja, modifikacija i popravka

Član 60

- (1) Uslove za projektovanje, proizvodnju, modifikaciju i popravku vazduhoplova i vazduhoplovne komponente propisuje Agencija.
- (2) Poslove iz stava 1 ovog člana može da obavlja pravno ili fizičko lice odnosno organ državne uprave koji ispunjava uslove u pogledu prostora, opreme, alata, materijala, procedura i kadra koje propisuje Agencija.
- (3) Ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija i izdaje potvrdu o ispunjenosti uslova, ukoliko nije drukčije utvrđeno zaključenim međunarodnim ugovorom.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova i izdavanje potvrde iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Za kontinuiranu provjeru ispunjavanja uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknada iz st. 4 i 5 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveza sertifikacije vazduhoplova i vazduhoplovne komponente

Član 61

- (1) Novi tip vazduhoplova i vazduhoplovna komponenta podliježu postupku sertifikacije (letenja, strukture, projektovanja i konstrukcije, pogonske grupe, opreme i djelova, operativnog ograničenja i informacija i sl.), radi utvrđivanja usklađenosti sa zahtjevima za plovidbenost, u skladu sa propisom Agencije.
- (2) Postupak sertifikacije novog tipa vazduhoplova i vazduhoplovne komponente radi dobijanja uvjerenja o tipu sprovodi se u skladu sa propisom Agencije.
- (3) Agencija izdaje uvjerenja o tipu vazduhoplova i vazduhoplovne komponente iz stava 1 ovog člana.
- (4) Agencija izdaje ograničeno uvjerenje o tipu vazduhoplova ako u postupku sertifikacije utvrdi da neki od uslova nijesu u skladu sa zahtjevima iz stava 1 ovog člana.
- (5) Agencija izdaje dopunsko uvjerenje o tipu vazduhoplova ako se na sertifikovanom vazduhoplovu vrše modifikacije većeg obima ili prenamjene.
- (6) Uvjerenje o tipu koji je izdala ili priznala EASA prihvata se bez vođenja postupka za priznavanje.
- (7) Način i postupak sertifikacije vazduhoplova i vazduhoplovne komponente propisuje Agencija.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje uvjerenja iz st. 3 i 5 i prihvatanje uvjerenja iz stava 6 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveza održavanja vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti

Član 62

- (1) Operator vazduhoplova dužan je da, radi ispunjavanja zahtjeva kontinuirane plovidbenosti, pregleda i provjerava vazduhoplov i vazduhoplovne komponente tokom upotrebe i održava ih u stanju koje garantuje sigurnu vazдушnu plovidbu, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Pregledi, provjere, popravke, zamjene vazduhoplovnih komponenti, obnove i obavezne popravke na vazduhoplovu i vazduhoplovnim komponentama, kao i tehnička kontrola i kontrola kvaliteta obavljenih radova obavljaju se u skladu sa propisom Agencije i tehničkim uputstvima proizvođača za taj tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente.

Obezbjedjivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova

Član 63

- (1) Poslove obezbjediivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova može da obavlja pravno ili fizičko lice, odnosno organ državne uprave koji ispunjava uslove u pogledu procedura, prostora, kadra i opreme.
- (2) Agencija izdaje uvjerenje o ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana.
- (3) Operator vazduhoplova može da povjeri poslove iz stava 1 ovog člana stranoj organizaciji koja je odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e.
- (4) Pored organizacija iz stava 3 ovog člana, poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente operator vazduhoplova može da povjeri i stranim organizacijama koje je vazduhoplovna vlast druge države ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom.
- (5) Provjeru ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (6) Za izdavanje uvjerenja iz stava 2 ovog člana i provjeru ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Za kontinuiranu provjeru ispunjavanja uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz st. 6 i 7 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (9) Bliže uslove i način obavljanja poslova iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti

Član 64

- (1) Poslove održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti može da obavlja pravno ili fizičko lice, odnosno organ državne uprave koji ispunjava uslove u pogledu procedura, prostora, kadra, opreme, alata i materijala.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, pojedine poslove održavanja, provjere i manje popravke na jednostavno projektovanim vazduhoplovima, koji se koriste za nekomercijalne operacije, može da obavlja lice iz člana 72 stav 3 ovog zakona koje ima dozvolu u skladu sa ovim zakonom, kao i pilot tog vazduhoplova koji je stručno osposobljen i koji ima dozvolu pilota za takav vazduhoplov.
- (3) Agencija izdaje uvjerenje o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova i izdavanje uvjerenja iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Za kontinuiranu provjeru ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz st. 4 i 5 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (7) Bliže uslove iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Povjeravanje održavanja stranom pravnom ili fizičkom licu

Član 65

- (1) Operator vazduhoplova može da povjeri poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente stranoj organizaciji koja je odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e.
- (2) Pored organizacija iz stava 1 ovog člana, poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente operator vazduhoplova može da povjeri i stranim organizacijama koje je vazduhoplovna vlast druge države ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom.
- (3) Provjeru ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (4) Za provjeru ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Program za održavanje vazduhoplova

Član 66

- (1) Održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti (preventivno i redovno održavanje, pregledi i provjere) vrše se prema programu za održavanje kontinuirane plovidbenosti (u daljem tekstu: Program održavanja), koji se posebno utvrđuje za svaki tip i model vazduhoplova u skladu sa propisom Agencije.
- (2) Program održavanja vazduhoplova se primjenjuje kada ga odobri Agencija, osim ako je za pojedine kategorije vazduhoplova propisom iz stava 1 ovog člana predviđeno da odobrenje Agencije nije potrebno ili da odobrenje programa održavanja vrši odgovarajuća organizacija za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova.
- (3) Program održavanja sadrži: plan poslova održavanja, postupke za održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti, rokove i način njihove realizacije, u skladu sa zahtjevima za održavanje koje odobri nadležni organ države proizvođača, tehničkim uputstvima proizvođača za održavanje tog tipa vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti, način njihove upotrebe i provjere pouzdanosti tokom upotrebe.
- (4) Za odobravanje Programa održavanja iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije kada program održavanja odobrava Agencija.
- (5) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Plovidbenost vazduhoplova i uvjerenje o plovidbenosti

Član 67

- (1) U vazdušnom saobraćaju može da se upotrebljava samo vazduhoplov koji je plovidben, kao i vazduhoplov za koji je Agencija dala odobrenje za poseban let.
- (2) Vazduhoplov je plovidben kada se utvrdi da su ispunjeni uslovi koji su propisani za projektovanje, proizvodnju, kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova.
- (3) Agencija izdaje uvjerenje o plovidbenosti na neodređeno vrijeme kada, nakon izvršenog pregleda dokumentacije i vazduhoplova, utvrdi da su ispunjeni uslovi iz stava 2 ovog člana i da vazduhoplov ima uvjerenje o tipu ili drugi ekvivalentan dokument.
- (4) Da bi se vazduhoplov upotrebljavao u vazdušnom saobraćaju potrebno je da ima uvjerenje o plovidbenosti i potvrdu o provjeri plovidbenosti.
- (5) Potvrdu o provjeri plovidbenosti izdaje Agencija, pravno ili fizičko lice iz člana 63 ovog zakona ili nezavisno fizičko lice koje posjeduje odgovarajuće ovlaštenje u dozvoli ili je ovlašćeno od strane Agencije za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti, u zavisnosti od namjene vazduhoplova, maksimalne mase vazduhoplova na polijetanju i drugih uslova iz propisa iz stava 10 ovog člana.
- (6) Potvrda o provjeri plovidbenosti se izdaje na period 12 mjeseci ako su ispunjeni uslovi iz propisa iz stava 10 ovog člana.

- (7) Agencija može da suspenduje ili ukine uvjerenje o plovidbenosti ako utvrdi da vazduhoplov ne ispunjava neki od uslova za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti kad je izdaje Agencija plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (10) Bliže uslove za izdavanje, izmjenu, suspenziju i ukidanje uvjerenja o plovidbenosti, izdavanje, izmjenu, produženje važenja, suspenziju i ukidanje potvrde o provjeri plovidbenosti, obrazac uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti, ograničenja koja se upisuju u uvjerenje o plovidbenosti i način obavljanja pregleda vazduhoplova, uslovi za izdavanje ovlašćenja iz stava 5 ovog člana, kao i plovidbenost drugih vazduhoplovnih proizvoda i komponenti propisuje Agencija.

Utvrđivanje plovidbenosti i provjere plovidbenosti vazduhoplova

Član 68

- (1) Pregled i provjeru vazduhoplova radi utvrđivanja plovidbenosti vrši Agencija na zemlji, a po potrebi u letu.
- (2) Pregled i provjera iz stava 1 ovog člana vrše se na zahtjev operatora vazduhoplova.
- (3) Za pregled i provjeru iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Plovidbenost stranog vazduhoplova

Član 69

Uvjerenje o plovidbenosti stranog vazduhoplova, koje je izdato u državi registra vazduhoplova, važi u Crnoj Gori u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.

Pregled vazduhoplova na platformi

Član 70

- (1) Vazduhoplov koji slijeće i/ili polijeće sa aerodroma u Crnoj Gori može da bude podvrgnut unutrašnjem i spoljašnjem pregledu na platformi od strane stručno osposobljenog lica Agencije, radi provjere isprava i knjiga koje se nalaze u vazduhoplovu, isprava koje posjeduje posada vazduhoplova i radi provjere stanja vazduhoplova.
- (2) Pregled iz stava 1 ovog člana vrši se na nediskriminatoran način.
- (3) Način obavljanja pregleda i način stručnog osposobljavanja lica Agencije iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Sprječavanje ugrožavanja sigurnosti

Član 71

- (1) Agencija je dužna da preduzme sve neophodne mjere radi sprječavanja ugrožavanja sigurnosti i da prizemlji vazduhoplov koji ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja i o tome obavijesti državu registra i državu operatora vazduhoplova.
- (2) Vazduhoplov iz stava 1 ovog člana može da poleti na osnovu dozvole Agencije koja se izdaje samo ako je otklonjen rizik za sigurnost vazdušnog saobraćaja.

Dozvola za posebne letove

Član 72

- (1) Dozvolu za let vazduhoplova koji ne ispunjava ili za koji još nije dokazano da ispunjava tehničke propise za plovidbenost, ali je sposoban da sigurno leti pod određenim uslovima, na osnovu odobrenih uslova leta izdaje Agencija.

- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, dozvolu za let vazduhoplova može da izda odobrena organizacija za projektovanje, proizvodnju ili obezbeđivanje kontinuirane plovidbenosti koju je Agencija ovlastila, u skladu sa propisom iz stava 4 ovog člana.
- (3) Let vazduhoplova iz stava 1 ovog člana obavlja se u skladu sa odobrenim uslovima leta, odnosno dozvolom za let.
- (4) Bliže uslove za izdavanje dozvole iz st. 1 i 2 ovog člana i uslove za izdavanje ovlašćenja iz stava 2 ovog člana, kao i vrste namjena za koje se ista izdaje propisuje Agencija.

Isprave i knjige vazduhoplova

Član 73

- (1) U vazduhoplovu koji se upotrebljava u vazdušnom saobraćaju mora da se nalazi potvrda o registraciji, uvjerenje o plovidbenosti, potvrda o provjeri plovidbenosti, uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, tehnička knjiga vazduhoplova, uvjerenje o buci ako je primjenjivo i druge isprave u skladu sa propisom Agencije.
- (2) Vrste isprava i knjiga iz stava 1 ovog člana, njihov sadržaj i način vođenja propisuje Agencija.

V. VAZDUHOPLOVNO OSOBLJE

Vazduhoplovno osoblje

Član 74

- (1) Vazduhoplovno osoblje su lica koja obavljaju poslove:
 - 1) letačke posade;
 - 2) održavanja i prepravke vazduhoplova;
 - 3) kontrole letenja;
 - 4) održavanja i nadziranja rada ispravnosti vazduhoplovno tehničkih uređaja i sistema kontrole letenja pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - 5) pripreme, otpreme, praćenja, kontrole i nadzora letačkih operacija i podrške vodi vazduhoplova pri izvođenju letačkih operacija;
 - 6) upravljanja sportsko rekreativnim vazduhoplovom;
 - 7) rukovanja vazduhoplovnom stanicom na zemlji;
 - 8) upravljanja padobranom;
 - 9) upravljanja bespilotnim vazduhoplovom.
 - 10) kabinsko osoblje.
- (2) Lica iz stava 1 tačka 1 ovog člana su piloti: aviona, helikoptera, vazdušnih brodova, vazduhoplova na motorni pogon, jedrilica, slobodnih balona, navigatori leta i inženjeri leta.
- (3) Lica iz stava 1 tačka 2 ovog člana su tehničko osoblje (tehničari/inženjeri/mehaničari) koje obavlja poslove održavanja, popravki i prepravki vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti.
- (4) Lica iz stava 1 tačka 3 ovog člana su kontrolori letenja i studenti kontrolori letenja.
- (5) Lica iz stava 1 tačka 4 ovog člana su vazduhoplovno osoblje čiji poslovi posredno utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja i koje obavlja poslove projektovanja, postavljanja i praćenja rada tehničkih sistema i uređaja kontrole letenja, tehničku kontrolu ispravnosti tehničkih sistema i uređaja, podešavanje tehničkih sistema i uređaja za izmjene u radu, kao i preventivno i korektivno održavanje tehničkih sistema i uređaja koje koristi pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi i poslove stručne obuke za osposobljavanje kandidata za obavljanje ovih poslova.
- (6) Lica iz stava 1 tačka 5 ovog člana su vazduhoplovni dispečeri.
- (7) Sportsko rekreativne vazduhoplove iz stava 1 tačka 6 ovog člana propisuje Agencija.
- (8) Lica iz stava 1 tačka 7 ovog člana su lica koja rukuju vazduhoplovnom stanicom na zemlji u cilju održavanja komunikacije sa vazduhoplovom.
- (9) Registar vazduhoplovnog osoblja vodi Agencija.

(10) Sadržaj i način vođenja registra iz stava 9 ovog člana propisuje Agencija.

Uslovi za sticanje dozvola i ovlašćenja vazduhoplovnog osoblja

Član 75

- (1) Aktivnosti vazduhoplovnog osoblja može da obavlja osoba koja posjeduje važeću dozvolu, ovlašćenje, posebna ovlašćenja ili drugi ekvivalentan dokument, stručnu osposobljenost i ispunjava propisane zdravstvene i druge uslove.
- (2) Dozvola iz stava 1 ovog člana može da se izda licu koje ima odgovarajuću stručnu spremu, radno iskustvo i koje je stručno osposobljeno za obavljanje poslova u skladu sa članom 76 ovog zakona i ispunjava druge uslove.
- (3) Dozvola iz stava 1 ovog člana sadrži i ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.
- (4) Dozvolu iz stava 1 ovog člana izdaje, obnavlja, produžava, suspenduje i ukida Agencija.
- (5) Vazduhoplovno osoblje mora tokom obavljanja aktivnosti sa sobom da ima važeću dozvolu i ovlašćenja.
- (6) Za izdavanje, obnavljanje i produžavanje dozvole i ovlašćenja iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (8) Bliže uslove za izdavanje, obnovu i produženje dozvole i ovlašćenja vazduhoplovnom osoblju, vrijeme na koje se izdaje dozvola, vrijeme na koje važi ovlašćenje, uslove pod kojima se mijenja, suspenduje ili ukida dozvola, uslove pod kojima se suspenduje ili ukida ovlašćenje i obrazac dozvole propisuje Agencija.

Stručno osposobljavanje

Član 76

- (1) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja i osoblja koje obavlja poslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja može da obavlja pravno ili fizičko lice, odnosno organ državne uprave koji ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme i koji ispunjava uslove iz propisa iz stava 7 ovog člana, kojeg odobri ili ovlasti Agencija ili nakon dostavljanja izjave Agenciji.
- (2) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja i osoblja koje obavlja poslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja obavlja se prema programu stručnog osposobljavanja pravnog ili fizičkog lica, odnosno organa državne uprave iz stava 1 ovog člana, koji odobrava Agencija.
- (3) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja koje je obavilo pravno ili fizičko lice odobreno od strane EASA ili nadležne vlasti države članice EASA-e ili koje je dostavilo izjavu EASA ili nadležnoj vlasti države članice EASA, važeće je i priznaje se bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (4) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja koje je obavljeno u državi članici ICAO-a koja nije članica EASA-e, Agencija priznaje ako je osposobljavanje vršeno od strane organizacije koja je odobrena od strane nadležne vazduhoplovne vlasti i po programu koji je iste ili obuhvatnije sadržine od programa iz propisa iz stava 7 ovog člana.
- (5) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova iz st. 1 i 4 ovog člana i vršenje kontinuirane provjere ispunjenosti uslova plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (7) Bliži uslovi iz st. 1 i 4 ovog člana, uslove pod kojima se izdaje, priznaje, mijenja, ukida ili suspenduje odobrenje za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja, vrijeme na koje se izdaje i priznaje odobrenje/ovlašćenje, obrazac odobrenja/ovlašćenja i izjave, sadržinu programa za stručno osposobljavanje i način stručnog osposobljavanja propisuje Agencija.

Utvrđivanje stručne osposobljenosti

Član 77

- (1) Stručna osposobljenost vazduhoplovnog osoblja provjerava se polaganjem stručnog ispita koji sprovode ispitivači/procjenjivači.
 - (2) Provjeru stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja koju je sproveda EASA ili nadležna vlast države članice EASA-e ili pravno ili fizičko lice odobreno od strane EASA ili nadležne vlasti države članice EASA-e važeće je i Agencija ga priznaje bez dodatnih zahtjeva i procjene.
 - (3) Agencija može za ispitivača/procjenjivača da imenuje lice koje ispunjava uslove u pogledu posjedovanja dozvole ili drugog ekvivalentnog dokumenta, i ovlašćenja, kao i sposobnost za procjenu stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja.
 - (4) Ispitivači/procjenjivači koji nijesu zaposleni u Agenciji imaju pravo na naknadu za svoj rad iz sredstava Agencije.
 - (5) Strani ispitivači/procjenjivači koji su proglašeni za ispitivače/procjenjivače od strane vazduhoplovnih vlasti država članica EASA-e priznaju se bez dodatnih provjera.
 - (6) Strani ispitivači/procjenjivači koji su proglašeni za ispitivače/procjenjivače od strane država članica ICAO mogu da budu proglašeni za ispitivače/procjenjivače ako ispunjavaju uslove iz stava 3 ovog člana ili strožije uslove.
 - (7) Za provjeru stručne osposobljenosti iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije, a koju propisuje Ministarstvo.
 - (8) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (9) Bliže uslove iz stava 3 ovog člana, način polaganja stručnog ispita vazduhoplovnog osoblja iz stava 1 ovog člana i način utvrđivanja liste ispitivača/procjenjivača propisuje Agencija.

Priznavanje obuke i zvanja stečenih u vojnoj službi

Član 78

Vojnom vazduhoplovnom osoblju koje je završilo obuku i steklo iskustvo za vrijeme obavljanja vojne službe priznaje se obuka i iskustvo prilikom polaganja ispita za sticanje dozvole i izdavanja ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom i propisom Agencije.

Priznavanje stranih dozvola i ovlašćenja

Član 79

- (1) Dozvole i ovlašćenja za vršenje pojedinih poslova koji su izdati u državi sa kojom je Crna Gora zaključila međunarodni ugovor ili državi članici EASA-e priznaju se sa rokom važenja na koji su izdate.
- (2) Dozvole i ovlašćenja koji su izdati u državi članici ICAO-a, koja nije članica EASA-e, priznaju se, odnosno prihvataju u skladu sa propisom Agencije iz stava 3 ovog člana.
- (3) Uslove i način priznavanja, odnosno prihvatanja dozvola i ovlašćenja iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje Agencija.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za priznavanje, odnosno prihvatanje dozvola i ovlašćenja plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze imaoaca priznate dozvole i Agencije

Član 80

- (1) Imalac priznate dozvole je dužan da obavijesti Agenciju o svim promjenama u statusu dozvole, ljekarskog uvjerenja ili o suspenzijama, ograničenjima i ukidanjima koja se odnose na dozvolu.
- (2) Agencija vodi evidenciju priznatih dozvola i sarađuje sa izdavaocem dozvole radi razmjene podataka u cilju provjere autentičnosti.

Utvrđivanje zdravstvene sposobnosti

Član 81

- (1) Zdravstvena sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 74 stav 1 tač. 1, 3 i 10 ovog zakona utvrđuje se ljekarskim pregledima koje vrši pravno ili fizičko lice koje obavlja zdravstvenu djelatnost i koje ispunjava uslove u pogledu opreme i stručne osposobljenosti kadra, koje sertifikuje Agencija.
- (2)
- (2) Lica koja utvrđuju zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 74 stav 1 tač. 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 ovog zakona i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja i uslove za zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 74 stav 1 tač. 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 ovog zakona i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja propisuje Agencije.
- (3) Na osnovu izvršenog pregleda, lice iz stava 1 ovog člana sačinjava izvještaj o zdravstvenoj sposobnosti i izdaje Ljekarsko uvjerenje.
- (4) Ljekarsko uvjerenje koje je izdato u državi članici EASA važeće je i priznaje se bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (5) Ljekarsko uvjerenje koje je izdato u državi članici ICAO-a koja nije članica EASA-e, Agencija priznaje ako je izdato pod uslovima koji nisu blaži od uslova propisanih ovim zakonom ili propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (6) Vazduhoplovno osoblje iz stava 1 ovog člana koje nije zadovoljno ocjenom zdravstvene sposobnosti iz izvještaja iz stava 3 ovog člana može da podnese Agenciji prigovor za preispitivanje ocjene zdravstvene sposobnosti u skladu sa propisom iz stava 12 ovog člana.
- (7) Sertifikat iz stava 1 ovog člana sadrži ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.
- (8) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine sertifikat iz stava 1 ovog člana.
- (9) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (10) Za kontinuiranu provjeru ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (11) Visinu naknade iz st. 9 i 10 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (12) Bliže uslove iz st. 1 i 2 ovog člana, uslove za ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata iz stava 1 ovog člana, način utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, način izdavanja Ljekarskog uvjerenja, vrijeme na koje se izdaje Ljekarsko uvjerenje, postupak preispitivanja ocjene zdravstvene sposobnosti i obrazac ljekarskog uvjerenja propisuje Agencija.

Vazduhoplovno medicinski ispitivači

Član 82

- (1) Agencija izdaje sertifikat vazduhoplovno medicinskog ispitivača na određeno vrijeme licima koja ispunjavaju uslove iz stava 3 ovog člana.
- (2) Sertifikat iz stava 1 ovog člana sadrži pripadajuća ovlašćenja.
- (3) Agencija mijenja, produžava, obnavlja, suspenduje ili ukida sertifikat vazduhoplovno medicinskog ispitivača iz stava 1 ovog člana.
- (4) Uslove za izdavanje, izmjenu, produžavanje, obnovu, suspenziju i ukidanje sertifikata vazduhoplovno medicinskog ispitivača i pripadajućih ovlašćenja, vrijeme na koje se izdaje sertifikat i pripadajuća ovlašćenja i obrazac sertifikata propisuje Agencija.

Zabrane zbog posebnih psiho-fizičkih stanja

Član 83

- (1) Vazduhoplovno i kabinsko osoblje (stjuardese i stjuarti), za vrijeme obavljanja poslova, ne smiju biti pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci, niti u psiho-fizičkom stanju koje ih onemogućava da pravilno obavljaju poslove.
- (2) Kandidati za sticanje statusa vazduhoplovnog osoblja za vrijeme osposobljavanja ne smiju da budu pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci, niti u psiho-fizičkom stanju koje ih onemogućava da pravilno obavljaju osposobljavanje.

- (3) Vazduhoplovno i kabinsko osoblje je pod uticajem alkohola ako mu se utvrdi koncentracija alkohola u organizmu veća od 0,0 g/kg (gram alkohola po kilogramu krvi) odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog vazduha.
- (4) Psiho-fizičko stanje lica iz stava 1 ovog člana, u okviru redovnih provjera i u slučaju opravdane sumnje, provjerava lice ovlašćeno od poslodavca vazduhoplovnog i kabinskog osoblja, prije početka i tokom obavljanja poslova, na način koji ne ometa njihov rad.
- (5) Poslodavac vazduhoplovnog i kabinskog osoblja dužan je da uspostavi proceduru koja propisuje postupak provjere psiho-fizičkog stanja lica iz stava 1 ovog člana i mjere koje se preduzimaju, kao i da obavijesti Agenciju o preduzetim mjerama.

Suspenzija i ukidanje dozvola vazduhoplovnom osoblju

Član 84

Agencija suspenduje ili ukida dozvolu i/ili ovlašćenje vazduhoplovnom osoblju:

- 1) ako je protiv nje/njega u kaznenom ili prekršajnom postupku izrečena sigurnosna mjera ili zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih poslova, dok te mjere traju,
- 2) ako se utvrdi da poslove i zadatke za koje su mu/joj izdati dozvola i/ili ovlašćenja obavlja nestručno ili nije sposobno da ih obavlja stručno,
- 3) ako se utvrdi da je vazduhoplovno osoblje psihički ili fizički nesposobno za obavljanje poslova i zadataka za koje je izdata dozvola i/ili ovlašćenje,
- 4) iz drugih razloga koje propisuje Agencija.

Dozvola za obavljanje radio-telefonske komunikacije

Član 85

- (1) Vazduhoplovno osoblje i pomoćno vazduhoplovno osoblje iz člana 92 ovog zakona, koje tokom obavljanja poslova koristi radio stanicu, mora da ima dozvolu za obavljanje radio-telefonske komunikacije.
- (2) Agencija izdaje dozvolu iz stava 1 ovog člana vazduhoplovnom i pomoćnom vazduhoplovnom osoblju koje je stručno osposobljeno.
- (3) Način stručnog osposobljavanja iz stava 2 ovog člana propisuje Agencija.

Posada vazduhoplova

Član 86

- (1) U vazduhoplovu se tokom letenja i kretanja vazduhoplova po operativnim površinama aerodroma mora nalaziti posada vazduhoplova, koju čine letačka i kabinska posada u propisanom sastavu koja je stručno osposobljena.
- (2) Broj članova letačke i kabinske posade u vazduhoplovu i njen sastav određuje se prema vrsti, kategoriji i namjeni vazduhoplova.
- (3) Sastav i broj članova letačke i kabinske posade vazduhoplova, prema vrsti, kategoriji i namjeni vazduhoplova, utvrđuje proizvođač vazduhoplova;
- (4) Način stručnog osposobljavanja članova kabinske posade vazduhoplova propisuje Agencija.

Određivanje i ovlašćenja vođe vazduhoplova

Član 87

- (1) Pilot koji upravlja vazduhoplovom, po pravilu, je vođa vazduhoplova i odgovoran je za let vazduhoplova, njegovu sigurnost i sigurnost lica i stvari u vazduhoplovu, od trenutka ukrcanja jednog ili više lica, odnosno stvari u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica i stvari iz vazduhoplova.
- (2) Vođu vazduhoplova određuje operator vazduhoplova za svaki let ili dio leta, a ako nije određen, poslove vođe vazduhoplova obavlja najstariji pilot po zvanju u posadi.

- (3) Ako se u vazduhoplovu na zemlji ne nalazi pilot, poslove vođe vazduhoplova obavlja član posade sa najvišim zvanjem.
- (4) Vođa vazduhoplova predstavlja vazduhoplov i ovlašćen je da u odnosima sa nadležnim organima i pravnim licima preduzima mjere propisane zakonom.
- (5) Vođa vazduhoplova rukovodi posadom i može ovlastiti člana posade ili zaposlenog operatora vazduhoplova za vršenje određene radnje u vazduhoplovu.
- (6) Ovlašćenje iz stava 5 ovog člana ne oslobađa vođu vazduhoplova odgovornosti.

Obaveze vođe vazduhoplova

Član 88

- (1) Vođa vazduhoplova dužan je da obavlja let vazduhoplova u skladu sa propisanim pravilima i procedurama, od kojih može da odstupa samo u krajnjoj nuždi zbog sigurnosti vazduhoplova ili lica u vazduhoplovu.
- (2) Vođa vazduhoplova u komercijalnom vazdušnom saobraćaju dužan je da, lično ili preko članova posade, obezbijedi: da se svi putnici prije polijetanja, odnosno nakon polijetanja upoznaju sa postupcima u slučaju opasnosti, postupanjem sa elektronskim uređajima, sa mjestom smještaja i načinom upotrebe sigurnosne opreme za slučaj opasnosti, da svi putnici prije polijetanja i slijetanja, kao i tokom leta u slučaju turbulencije, budu vezani sigurnosnim pojasevima, da se propisane mjere sigurnosti primjenjuju i da u slučaju opasnosti svi članovi posade i putnici izvršavaju njegova uputstva i naredbe.
- (3) Vođa vazduhoplova dužan je da, prije polijetanja, provjeri sposobnost i pripremljenost vazduhoplova i posade vazduhoplova za siguran let i da li se sve propisane isprave i knjige nalaze u vazduhoplovu.

Poslovi i obaveze članova posade vazduhoplova

Član 89

- (1) Član letačke posade vazduhoplova obavlja poslove za koje mu je izdata dozvola, a član kabinske posade poslove za koje mu je izdata potvrda o osposobljenosti.
- (2) U slučaju opasnosti vođa vazduhoplova može članu posade da naredi da obavlja i druge poslove.
- (3) Član posade vazduhoplova ne smije, bez odobrenja vođe vazduhoplova, da napusti radno mjesto u vazduhoplovu, niti da se udalji iz vazduhoplova.
- (4) Član posade vazduhoplova dužan je o svakom vanrednom događaju u vezi sa vazduhoplovom, licima i stvarima u vazduhoplovu odmah obavijesti vođu vazduhoplova.
- (5) U slučaju opasnosti ili nesreće vazduhoplova, članovi posade obavezni su da preduzmu sve potrebne mjere za spašavanje lica i stvari iz vazduhoplova, kao i samog vazduhoplova.
- (6) Članovi posade vazduhoplova ne smiju da napuštaju vazduhoplov bez odobrenja vođe vazduhoplova.

Obaveze i ovlašćenja vođe vazduhoplova i članova posade vazduhoplova u slučajevima ugrožavanja bezbjednosti

Član 90

- (1) Vođa vazduhoplova, kao i član posade vazduhoplova, i bez naredbe vođe vazduhoplova, dužni su da, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima, preduzimaju potrebne mjere prema licu koje u vazduhoplovu svojim postupcima ugrožava bezbjednost vazdušnog saobraćaja, bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari ili narušava red u vazduhoplovu, radi sprječavanja ili ublažavanja posljedice ugrožavanja bezbjednosti ili narušavanja reda u vazduhoplovu, radi sprječavanja izvršenja krivičnog djela ili ublažavanja njegove posljedice.
- (2) Ako je zbog krivičnog djela kojim se ugrožava sigurnost i bezbjednost lica i stvari ili drugog krivičnog djela protiv lica ili stvari, zbog narušavanja reda u vazduhoplovu, zbog neizvršavanja naredbe vođe vazduhoplova ili zbog drugih postupaka kojima se ugrožava sigurnost i

bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari potrebno iz vazduhoplova iskrcati neko lice, vođa vazduhoplova dužan je da, prije slijetanja na aerodrom, o tome obavijesti, preko nadležne kontrole letenja, organ državne uprave nadležan za policijske poslove i da, nakon slijetanja na aerodrom, nadležnom organu preda to lice, pruži potrebna obavještenja i preda eventualno prikupljene dokaze.

Radno vrijeme, vrijeme leta i odmora članova posade vazduhoplova i kontrolora letenja

Član 91

- (1) Radno vrijeme članova posade vazduhoplova u komercijalnom vazdušnom prevozu i drugim komercijalnim operacijama ne smije da traje duže od 2000 sati u toku kalendarske godine.
- (2) Vrijeme leta članova posade vazduhoplova iz stava 1 ovog člana ne smije da bude duže od 900 sati u toku kalendarske godine ili 100 sati u toku 28 uzastopnih dana.
- (3) Član posade vazduhoplova mora da bude oslobođen svih dužnosti i to najmanje:
 - 1) sedam lokalnih dana tokom kalendarskog mjeseca;
 - 2) 96 lokalnih dana u svakoj kalendarskoj godini.
- (4) Član posade vazduhoplova ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje četiri nedjelje.
- (5) Član posade vazduhoplova zdravstvene preglede vrši o trošku poslodavca.
- (6) Vazdušni prevoznik je dužan da obezbijedi članovima posade radno vrijeme, vrijeme leta i odmore u skladu sa st. 1, 2, 3 i 4 ovog člana.
- (7) Vazdušni prevoznik je dužan da vodi evidenciju o vremenu leta, radnim obavezama, radnom vremenu, broju polijetanja i slijetanja i odmorima članova posade vazduhoplova.
- (8) Radno vrijeme, vrijeme leta, dnevne, nedjeljne i godišnje odmore, trajanje prevoza i obaveze dežurstva, broj polijetanja i slijetanja, kao i zdravstvene mjere i mjere zaštite na radu u vezi sa obavljanjem dužnosti posade vazduhoplova, radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmore kontrolora letenja propisuje Agencija.

Pomoćno vazduhoplovno osoblje

Član 92

- (1) Pomoćno vazduhoplovno osoblje je osoblje koje obavlja poslove pružanja vazduhoplovnih usluga koji se odnose na vazduhoplovno informisanje, obradu podataka o letu vazduhoplova, prosljeđivanje vazduhoplovnih informacija, vazduhoplovnu meteorologiju i koje ima propisanu stručnu spremu, stručno je osposobljeno i ispunjava uslove iz čl. 81 i 83 ovog zakona.
- (2) Stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja može da obavlja pravno lice koje ispunjava propisane uslove u pogledu kadra i opreme i koje ovlasti Agencija.
- (3) Stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja obavlja se prema programima za stručno osposobljavanje i provjeru stručne sposobnosti koje utvrđuje pravno lice iz stava 2 ovog člana.
- (4) Potvrdu o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja izdaje pravno lice iz stava 2 ovog člana i vodi evidenciju o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja.
- (5) Uslove u pogledu stručne spreme, bliže uslove iz stava 2 ovog člana, sadržaj i način vođenja evidencije o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja propisuje Agencija.

VI. BESPILOTNI VAZDUHOPLOVI

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova

Član 93

- (1) Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova obavljaju se na način koji obezbjeđuje sigurnost lica na zemlji i drugih korisnika vazdušnog prostora i koji svodi na minimum rizike koji mogu

da nastanu prilikom korišćenja sistema bespilotnih vazduhoplova, posebno kroz održavanje odgovarajućeg rastojanja u svim fazama leta.

- (2) Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova mogu da se obavljaju u otvorenoj, posebnoj ili sertifikovanoj kategoriji.
- (3) Uslove za izvođenje operacija sistemima bespilotnih vazduhoplova, uslove za osoblje, uključujući pilote bespilotnih vazduhoplova i organizacije uključene u te operacije propisuje Agencija.

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u otvorenoj kategoriji

Član 94

- (1) Za operacije u otvorenoj kategoriji nije potrebno prethodno operativna autorizacija, niti operativna izjava UAS operatora prije izvođenja operacija, ali je operator sistema bespilotnog vazduhoplova dužan da dobije odobrenje koje izdaje nadležni organ ako se to odobrenje zahtijeva članom 104 ovog zakona (Zone sa ograničenjem letenja).
- (2) Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u otvorenoj kategoriji se dijele na potkategorije u zavisnosti od operativnih ograničenja, uslova koje mora da ispunjava pilot bespilotnog vazduhoplova i tehničkih zahtjeva koje mora da ispunjava sistem bespilotnog vazduhoplova.
- (3) Bliže uslove za vršenje operacija sistema bespilotnih vazduhoplova u otvorenoj kategoriji propisuje Agencija.

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u posebnoj kategoriji

Član 95

- (1) Za vršenje operacija u posebnoj kategoriji, operator podnosi zahtjev za dobijanje operativne autorizacije koju izdaje Agencija.
- (2) Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana prilaže se procjena rizika i odgovarajuće mjere za ublažavanje rizika.
- (3) Agencija izdaje operativnu autorizaciju ukoliko utvrdi da su ispunjeni uslovi za izdavanje operativne autorizacije.
- (4) Uslovi i način izdavanja, prenosivost, trajanje i važenje operativne autorizacije utvrđuju se aktom Agencije.
- (5) Izuzeto od st. 1 i 2 ovog člana, operativna autorizacija se ne zahtijeva za operacije koje se izvode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja koja su dobila odobrenje u skladu sa članom 102 stav 1 ovog zakona i za operatore koji su nosioci LUC sa odgovarajućim pravima.
- (6) Uslovi za vršenje operacija u posebnoj kategoriji pri kojima se održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom iznad kontrolisanog područja na zemlji u naseljenoj oblasti utvrđuju se aktom Agencije.
- (7) Uslovi za vršenje operacija u posebnoj kategoriji u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom uz pomoć posmatrača vazdušnog prostora iznad kontrolisanog područja na zemlji u slabo naseljenoj oblasti utvrđuju se aktom Agencije.
- (8) Za vršenje operacija iz st. 6 i 7 ovog člana, nije potrebna operativna autorizacija već operator Agenciji podnosi operativnu izjavu.

(9) Agencija izdaje potvrdu o prijemu i potpunosti izjave iz stava 8 ovog člana ako utvrdi da operativna izjava sadrži sve elemente.

(10) Trajanje i period važenja operativne izjave o operaciji utvrđuju se aktom Agencije.

(11) Za vršenje operacija u posebnoj kategoriji, operatori i piloti bespilotnih vazduhoplova moraju da ispunjavaju uslove propisane aktom Agencije.

Sertifikat operatora UAS

Član 96

(1) Prevoz ljudi, prevoz opasnih materija zbog čega bi u slučaju nesreće treća lica bila izložena visokom riziku, letenje iznad skupova ljudi, može da obavlja pravno lice koje ima laki sertifikat operatora (u daljem tekstu: LUC), koji izdaje Agencija.

(2) Kada se rizik operacije ne može ublažiti na odgovarajući način bez sertifikacije UAS i operatora UAS i kada je primjenljivo, ako piloti bespilotnih vazduhoplova nijesu licencirani, operacije pripadaju sertifikovanoj kategoriji i potrebno je da operator posjeduje LUC, koji izdaje Agencija.

Uslovi za izdavanje LUC-a

Član 97

(1) LUC se izdaje na zahtjev pravnog lica.

(2) U LUC se upisuju odgovarajuća prava.

(3) Uslovi i način izdavanja LUC, rok važenja i trajanje LUC, suspenzija i ukidanje LUC, promjene sistema upravljanja LUC i prenosivost LUC propisuju se aktom Agencije.

Obuka pilota bespilotnog vazduhoplova i izdavanje potvrda

Član 98

(1) Obuku pilota bespilotnog vazduhoplova, obuku obnove znanja, izdavanje potvrda o kompetencijama i izdavanje potvrda o položenim teorijskim ispitima sprovodi Agencija ili subjekat koji je priznat od strane Agencije.

(2) Uslove koje mora da ispunjava subjekat iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Obaveze i odgovornosti operatora sistema bespilotnog vazduhoplova

Član 99

(1) Operator sistema bespilotnog vazduhoplova je odgovoran za operacije sistema bespilotnog vazduhoplova i mora da preduzme sve potrebne mjere da obezbijedi sigurnost operacije, a naročito da uspostavi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku.

(2) Operator sistema bespilotnog vazduhoplova je dužan da prije sprovođenja operacije u geografskim zonama ili izdvojenim područjima izvrši prijavu leta unošenjem zahtijevanih podataka, da koristi tu aplikaciju, kao i da se pridržava operativnih ograničenja, tehničkih zahtjeva i drugih uslova propisanih za onu kategoriju operacija koju obavlja.

(3) Operator sistema bespilotnog vazduhoplova je dužan da za svaki let bespilotnog vazduhoplova odredi pilota i da obezbijedi da su pilot i svo drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijom upoznati sa uputstvima proizvođača sistema bespilotnog vazduhoplova, kao i sa procedurama i priručnikom operatora, da su odgovarajuće osposobljeni za obavljanje zadataka u okviru planirane operacije i da im pruži informacije relevantne za planiranu operaciju.

Obaveze pilota bespilotnog vazduhoplova

Član 100

(1) Sistemom bespilotnog vazduhoplova može da upravlja pilot koji ispunjava uslove u pogledu starosne dobi, stručne osposobljenosti (kompetencija) i koji je upoznat sa uputstvima proizvođača sistema bespilotnog vazduhoplova, u zavisnosti od kategorije, odnosno potkategorije operacije čije se izvođenje planira.

(2) Pilot je dužan da za planiranu operaciju pribavi ažurirane informacije o geografskim zonama za sisteme bespilotnih vazduhoplova, da osmotri operativno okruženje, provjeri postojanje prepreka i prisustvo neuključenih lica i da obezbijedi da je sistem bespilotnog vazduhoplova u takvom stanju da se planirani let može sigurno završiti.

(3) Ako izvodi operacije u posebnoj kategoriji pilot je dužan da poštuje uslove i ograničenja utvrđena u operativnoj autorizaciji, odnosno uslove utvrđene u operativnoj izjavi.

(4) Bliže uslove iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Izvođenje UAS operacija stranih operatora i pilota u Crnoj Gori

Član 101

(1) Strani operator koji dolazi iz države članice EU ili iz treće države može da izvodi operacije UAS u Crnoj Gori u skladu sa propisom Agencije kojim su propisani uslovi za izvođenje operacija u Crnoj Gori.

(2) Ukoliko je operator UAS registrovan u državi članici EU, dužan je da dostavi kopiju potvrde o registraciji i dokaz o kompetencijama pilota bespilotnog vazduhoplova.

(3) Ukoliko je operator UAS registrovan u državi članici EU i posjeduje odobrenje ili odobrenja potrebna za operacije u posebnoj kategoriji ili posjeduje LUC sertifikat, potrebno je da dostavi kopiju odgovarajućih odobrenja ili kopiju LUC.

(4) Ukoliko je operator UAS registrovan u državi članici EU i posjeduje neko od odobrenja navedenih u stavu 3 ovog člana, Agencija može od operatora UAS da traži dopunu dokumentacije ili usaglašavanje sa nacionalnim propisima Crne Gore.

(5) Ukoliko operator UAS dolazi iz treće države, može da vrši operacije u skladu sa propisima u Crnoj Gori i mora da se registruje kao operator UAS u Crnoj Gori, da dobije odgovarajuća odobrenja ili sertifikate, potvrde i druga dokumenta za planirane operacije, u skladu sa važećim propisima koji se primjenjuju na operacije bespilotnih vazduhoplova u Crnoj Gori.

Operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja

Član 102

(1) Za vršenje operacija bespilotnim vazduhoplovima u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja potrebno je odobrenje koje na zahtjev vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja izdaje Agencija.

(2) U odobrenju iz stava 1 ovog člana Agencija određuje uslove pod kojima mogu da se u okviru tog kluba, odnosno udruženja izvode operacije sistema bespilotnih vazduhoplova.

(3) Agencija može da izmijeni, suspenduje i ukine odobrenje iz stava 1 ovog člana ako utvrdi da nisu ispunjeni propisani uslovi.

(4) Uslovi za izvođenje operacija u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja uređuju se aktom Agencije.

(5) Uslovi za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana, izmjenu, suspenziju i ukidanje utvrđuju se aktom Agencije.

Registracija operatora sistema bespilotnih vazduhoplova i sertifikovanih UAS

Član 103

- (1) Operator sistema bespilotnog vazduhoplova može da bude svako fizičko ili pravno lice koje ispunjava uslove propisane ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) UAS operatori koji su fizička lica sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravna lica sa sjedištem u Crnoj Gori, kao i UAS operatori koji imaju prebivalište ili glavno mjesto poslovanja van država članica EU a nijesu registrovani u nekoj od država članica EU, obavezni su da se registruju u Crnoj Gori.
- (3) Članovi Vazduhoplovno modelarskog kluba ili udruženja mogu da se registruju u sistemima registracije lično, a može da ih, u njihovo ime, registruje Vazduhoplovno modelarski klub ili udruženje čiji su član. Registar operatora bespilotnih vazduhoplova vodi Agencija.
- (4) Registar sistema bespilotnih vazduhoplova za čiji je projekat obavezna sertifikacija vodi Agencija.
- (5) Uslove za registraciju, obaveze operatora u pogledu registracije i period važenja registracije operatora sistema bespilotnih vazduhoplova propisuje Agencija.

Zone sa ograničenjem letenja

Član 104

- (1) Nacionalni odbor za upravljanje vazдушnim prostorom. zbog sigurnosti, bezbjednosti, privatnosti ili ekoloških razloga, utvrđuje geografske zone u kojima su operacije dozvoljene, zabranjene ili ograničene.
- (2) Operacije sistemima bespilotnih vazduhoplova u oblastima kontrolisanih zona aerodroma vrše se uz odobrenje nadležne jedinice za upravljanje vazдушnim prostorom (AMC) Crna Gora.
- (3) Agencija je dužna da obezbijedi da se stave na raspolaganje u jedinstvenom digitalnom formatu informacije o geografskim zonama za UAS koje su uspostavljene u vazдушnom prostoru Crne Gore, kao i da se redovno ažuriraju.

Član 105

Projektovanje i proizvodnja UAS

- (1) Sistemi bespilotnih vazduhoplova moraju da budu u skladu sa tehničkim zahtjevima i pravilima i procedurama za plovidbenost, osim ako se radi o privatno izađenom sistemu ili o sistemu bespilotnog vazduhoplova koji se koristi samo za operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja.
- 2) Tehničke zahtjeve za projektovanje i proizvodnju sistema bespilotnih vazduhoplova koji su namijenjeni za korišćenje u Crnoj Gori, tehničke zahtjeve za projektovanje i proizvodnju dodataka za daljinsku identifikaciju, tipove sistema bespilotnih vazduhoplova čije projektovanje, proizvodnja i održavanje podliježu sertifikaciji i pravila za isporuku sistema bespilotnih vazduhoplova, kompleta pribora i dodataka za daljinsku identifikaciju na tržištu i njihovo kretanje na tržištu propisuje Ministarstvo.
- (3) Operator sistema bespilotnog vazduhoplova je dužan da u slučajevima predviđenim u propisu iz stava 2 ovog člana obezbijedi da sistem bespilotnog vazduhoplova prati odgovarajuća izjava o usaglašenosti, uključujući upućivanje na odgovarajuću klasu i da je odgovarajuća identifikaciona oznaka klase pričvršćena za bespilotni vazduhoplov.

Pravila letenja za UAS koji se koriste u javnom interesu

Član 106

Pravila letenja za UAS koji se koriste u vojne, carinske ili policijske aktivnosti, aktivnosti traganja i spašavanja, protivpožarne aktivnosti, aktivnosti nadzora granice, aktivnosti obalne straže ili slične aktivnosti i usluge, koje u javnom interesu preduzima nadležni državni organ ili se preduzimaju u njegovo ime, propisuju nadležni organi u čijoj nadležnosti su navedene aktivnosti.

VII. AERODROMI

Uslovi za upotrebu aerodroma

Član 107

- (1) Aerodrom može da se koristi u vazdušnom saobraćaju ukoliko ima:
- jedinstveni sertifikat aerodroma ili dva zasebna sertifikata, jedan koji se odnosi na aerodrom, a drugi na operatora aerodroma;
 - odobrenje za upotrebu aerodroma; ili
 - saglasnost za upotrebu aerodroma.
- (2) Sertifikat, odobrenje i saglasnost iz stava 1 ovog člana izdaje Agencija operatoru aerodroma na neodređeno vrijeme.

Sertifikat aerodroma

Član 108

- (1) Agencija izdaje sertifikat aerodroma iz člana 107 stav 1 alineja 1 ovog zakona za aerodrom koji se koristi za pružanje usluga vazdušnog prevoza i izvođenje operacija instrumentalnog prilaska ili odlaska, ako ima:
- 1) asfaltiranu poletno sletnu stazu dužu od 800 metara ili
 - 2) isključivo služi za operacije helikoptera.
- (2) Agencija izdaje sertifikat aerodroma operatoru aerodroma ako obezbijedi usklađenost sa sertifikacionom osnovom i nema karakteristike koje ga čine nesigurnim za operacije vazduhoplova.
- (3) Sertifikat aerodroma sadrži sertifikacionu osnovu za aerodrom, aerodromski priručnik i sve druge operativne uslove ili ograničenja.
- (4) Operator aerodroma i subjekti koji obavljaju aktivnosti na aerodromu dužni su da zaključie sporazume/ugovore sa ciljem obezbjeđivanja kontinuirane usklađenosti sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog Zakona.
- (5) Na predlog ugovora/sporazuma iz stava 4 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (6) Subjekti iz stava 4 ovog člana mogu da budu: državni organi, organi uprave, operatori vazduhoplova koji posjeduju objekte na aerodromu, pružaoci usluga u vazdušnoj plovdbi, pružaoci usluga zemaljskog opsluživanja, pružaoci usluga upravljanja platformom i drugi subjekti čije aktivnosti ili proizvodi mogu da utiču na sigurnost operacija.
- (7) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine sertifikat aerodroma u skladu sa propisom iz stava 8 ovog člana.
- (8) Bliže uslove za sertifikaciju aerodroma, način i uslove za održavanje, izmjenu, ograničenje, suspendaciju i ukidanje sertifikata aerodroma, obrazac sertifikata aerodroma, obrazac izjave o usaglašenosti operatora aerodroma i sadržinu aerodromskog priručnika propisuje Agencija.
- (9) Za izdavanje sertifikata aerodroma plaća se naknada i godišnja naknada za kontinuiranu provjeru ispunjenosti uslova.
- (10) Sredstva od naknada iz stava 8 ovog člana prihod su Agencije.
- (11) Visinu naknada iz stava 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Odobrenje za upotrebu aerodroma i saglasnost za upotrebu aerodroma

Član 109

- (1) Agencija izdaje odobrenje za upotrebu aerodroma iz člana 107 stav 1 alineja 2 ovog zakona za aerodrom koji u toku trogodišnjeg ciklusa, u jednoj od godina, ne ostvari promet putnika veći od 10.000 ili ne ostvari više od 850 operacija povezanih sa prevozom tereta.
- (2) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine odobrenje za upotrebu aerodroma u skladu sa propisom iz stava 5 ovog člana.
- (3) Agencija daje saglasnost za upotrebu aerodroma iz člana 107 stav 1 alineja 3 ovog zakona za aerodrom koji nije namijenjen za pružanje usluga vazdušnog prevoza.
- (4) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine saglasnost za upotrebu aerodroma u skladu sa propisom iz stava 5 ovog člana.
- (5) Bliže uslove za izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma i saglasnosti za upotrebu aerodroma, dokumentaciju koja se prilaže prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma, dokumentaciju koja se prilaže prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje saglasnosti za upotrebu aerodroma, izgled odobrenja za upotrebu aerodroma i saglasnosti za upotrebu aerodroma, sadržaj specifikacije, potreban nivo razvijenosti sistema upravljanja sigurnošću, način i uslove za održavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje odobrenja za upotrebu aerodroma i saglasnosti za upotrebu aerodroma i sadržaj uputstva za upotrebu aerodroma propisuje Agencija.
- (6) Za izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma i saglasnosti za upotrebu aerodroma plaća se naknada.
- (7) Sredstva od naknada iz stava 6 ovog člana prihod su Agencije.
- (8) Visinu naknada iz stava 6 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze operatora aerodroma

Član 110

- (1) Operator aerodroma dužan je da obezbijedi da fizičke karakteristike aerodroma, opremljenost aerodroma vizuelnim sredstvima za navigaciju (oznake, svjetla, znaci, markeri), vazduhoplovne prepreke i sredstava za označavanje i osvijetljenje vazduhoplovnih prepreka i površina sa ograničenom upotrebom, električnih sistema, operativnih službi, opreme i instalacija aerodroma ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) Operator aerodroma je odgovoran za uspostavljanje sistema koji obezbjeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu i njegovu usklađenost sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (3) Operator aerodroma, u cilju potvrđivanja uspostavljanja sistema iz stava 2 ovog člana, obavezan je da obezbijedi da su implementirani svi potrebni uslovi koji omogućavaju primjenu odgovarajućih mjera za ublažavanje rizika.
- (4) Kriterijume i standarde za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na aerodromu, kao i smjernice za uspostavljanje sistema koji obezbjeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu propisuje Agencija.

Prenos sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma i saglasnosti za upotrebu aerodroma

Član 111

- (1) Operator aerodroma, koji je prenosilac sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma podnosi Agenciji zahtjev za prenos važećeg sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma.
- (2) Agencija odobrava prenos sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma ako na osnovu izvršene provjere utvrdi da primalac sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma, ispunjava uslove za izdavanje sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma propisane ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.

- (3) Operator aerodroma koji je prenosilac sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma zadržava svu odgovornost za korišćenje aerodroma, do izdavanja odobrenja Agencije iz stava 2 ovog člana.
- (4) Za provjeru ispunjenosti uslova za prenos sertifikata aerodroma, odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma plaća se naknada.
- (5) Sredstva iz stava ovog člana prihod su Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana propisuje Ministarstvo

Projektovanje, izgradnja, rekonstrukcija i označavanje aerodroma

Član 112

- (1) Projektovanje, izgradnja, rekonstrukcija, osvjetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina, objekata za prihvat i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte i drugih objekata koji omogućavaju ili mogu da utiču na sigurno odvijanje vazdušnog saobraćaja vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata i uređenje prostora, ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) Na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju, osvjetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Za izdavanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Promjene

Član 113

- (1) Agencija odobrava bilo koju promjenu koja utiče na uslove pod kojima je izdat sertifikat aerodroma, njegovu sertifikacionu osnovu i opremu od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja i/ili ona koja značajno utiče na elemente sistema upravljanja aerodromom.
- (2) Operator aerodroma uvodi planirane promjene nakon dobijanja odobrenja iz stava 1 ovog člana, u skladu sa rokom određenim u odobrenju iz stava 1 ovog člana.
- (3) Ukoliko odobrena promjena iz stava 1 ovog člana zahtijeva izmjenu sertifikata aerodroma ili sastavnih dijelova sertifikata aerodroma, Agencija potrebnu izmjenu sprovodi po službenoj dužnosti.
- (4) Tokom sprovođenja promjene iz stava 1 ovog člana, operator aerodroma upravlja aerodromom pod uslovima izdatim ili prihvaćenim od strane Agencije.
- (5) Za promjene iz stava 1 ovog člana operator aerodroma mora, prije dobijanja odobrenja Agencije, da dobije saglasnost pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, ukoliko promjena utiče na funkcije i/ili objekte u njihovoj nadležnosti.
- (6) O svim promjenama iz stava 1 ovog člana, a koje utiču na već objavljene podatke, operator aerodroma blagovremeno informiše nadležnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi kako bi promjena u trenutku stupanja na snagu bila objavljena na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (7) Za promjene kod kojih se ne zahtijeva prethodno odobrenje Agencije, operator aerodroma je dužan da izradi posebnu proceduru za postupanje u takvim situacijama, koju dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (8) Način, vrstu i postupak sprovođenja i uvođenja promjena propisuje Agencija.
- (9) Za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (10) Visinu naknade iz stava 9 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Vazduhoplovne prepreke

Član 114

(1) Agencija izdaje prethodnu saglasnost za izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(2) Vazduhoplovne prepreke iz stava 1 ovog člana se označavaju i/ili osvijetljavaju radi uočavanja danju, noću i u uslovima smanjene vidljivosti.

(3) Oznake i svjetla za uočavanje vazduhoplovnih prepreka iz stava 1 ovog člana postavlja i održava:

1) vlasnik vazduhoplovne prepreke, ako je vazduhoplovna prepreka izgrađena nakon izgradnje aerodroma ili ako se vazduhoplovna prepreka nalazi van područja aerodroma;

2) operator aerodroma, ako je aerodrom izgrađen u blizini vazduhoplovne prepreke; i

3) vlasnik vazduhoplovne prepreke, ako je vazduhoplovna prepreka pokretna.

(4) Dimenzije i karakteristike površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka, za aerodrom, izrađuje operator aerodroma, uz prethodnu saglasnost Agencije.

(5) Vegetacija koja prodire površine za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka za koju Agencija utvrdi da ima negativan uticaj na sigurnost vazdušnog saobraćaja smatra se vazduhoplovnom preprekom i uklanja se u skladu sa propisima o zaštiti prirode.

(6) Troškove uklanjanja vazduhoplovne prepreke iz stava 5 ovog člana snosi operator aerodroma na čije operacije utiče.

(7) Uslove i način izgradnje, postavljanja, osvijetljenja, označavanja i održavanja vazduhoplovnih prepreka, dimenzije i karakteristike površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka i metod provjere postojanja vazduhoplovnih prepreka propisuje Agencija.

Područja u kojima je zabranjena ili ograničena upotreba izvora laserskih zračenja i postavljanja reflektujućih površina

Član 115

(1) Zabranjeno je namjerno usmjeravanje laserskih zraka prema vazduhoplovu na način kojim može da se ugrozi sigurnost vazduhoplova, izazove oštećenje vazduhoplova ili izazovu povrede posade i putnika u vazduhoplovu.

(2) Zabranjeno je namjerno usmjeravanje laserskih zraka prema objektima pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i vazduhoplovnom osoblju koje obavlja poslove kontrole letenja, na način koji može da ometa ili zaslijepi vazduhoplovno osoblje koje obavlja poslove kontrole letenja.

(3) Agencija, u skladu sa propisom iz stava 6 ovog člana, uspostavlja u okolini aerodroma područja letenja u kojima je ograničena upotreba izvora laserskih zračenja zbog mogućih negativnih efekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(4) Zabrana upotrebe izvora laserskih zračenja iz st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuje se na izvore laserskih zračenja koja koriste nadležna tijela na način koji ne ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(5) Solarni paneli ili reflektujuće površine, koje mogu da prouzrokuju zaslijepljivanje pilota vazduhoplova u zaštitnim zonama oko aerodroma, postavljaju/izgrađuju se ako je Agencija dala saglasnost na dostavljeni procjenu uticaja takvih objekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(6) Uslove i karakteristike za određivanje područja letenja u kojima je ograničena upotreba izvora laserskih zračenja iz stava 3 ovog člana i bliže uslove za postavljanje/izgradnju solarnih panela ili reflektujućih površina iz stava 5 ovog člana propisuje Agencija.

Održavanje aerodroma

Član 116

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikat aerodroma ili odobrenje za upotrebu aerodroma, dužan je da razvije i primjenjuje odgovarajući program održavanja operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromu, odnosno da preduzme sve mjere potrebne za sigurno izvođenje operacija vazduhoplova i prihvata i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.
- (2) Operator aerodroma koji posjeduje saglasnost za upotrebu aerodroma dužan je da primjenjuje mjere za adekvatno održavanje operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromu.
- (3) Osoblje koje obavlja poslove održavanja i pregleda operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu iz stava 1 ovog člana mora da bude kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke operatora aerodroma.
- (4) Način održavanja i pregleda operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromima i bliže uslove iz stava 3 ovog člana propisuje Agencija.

Upravljanje platformom Član 117

- (1) Operator aerodroma dužan je da uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma.
- (2) Uslugu upravljanja platformom može da pruža sertifikovani operator aerodroma ili drugo fizičko ili pravno lice koje posjeduje izjavu prihvaćenu od strane Agencije.
- (3) Pravno ili fizičko lice iz stava 2 ovog člana koje pruža uslugu upravljanja platformom mora da ispunjava uslove propisane za sistem upravljanja, raspolaganje odgovornim i stručnim osobljem, operativni priručnik i druge uslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (4) Bliže uslove i sadržinu priručnika iz stava 3 ovog člana, sadržaj izjave pružaoca usluga upravljanja platformom, uslove za kontinuirano važenje izjave pružaoca usluga upravljanja platformom i postupak promjene podataka u izjavi pružaoca usluga upravljanja platformom propisuje Agencija.

Smanjenje opasnosti od prisustva ptica i drugih životinja Član 118

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikat aerodroma dužan je da donese i primjenjuje odgovarajući program upravljanja rizicima od prisustva ptica i drugih životinja.
- (2) Operator aerodroma koji posjeduje odobrenje za upotrebu aerodroma ili koji posjeduje saglasnost za korišćenje aerodroma dužan je da preduzima mjere i postupke kako bi se rizik od sudara vazduhoplova sa pticama i drugim životinjama umanjio na najmanju moguću mjeru.
- (3) Operator aerodroma dužan je da preduzima mjere za uklanjanje ili sprječavanje nastajanja odlagališta otpada (deponija), površina i drugih sadržaja koji mogu da privuku ptice i druge životinje na aerodrom ili njegovu okolinu.
- (4) Operator aerodroma procjenjuje opasnost od prisustva ptica i drugih životinja na aerodromu i u okolini aerodroma.
- (5) Operator aerodroma obavještava organ državne uprave nadležan za poslove uređenja prostora, lokalnu upravu i Agenciju o pokazateljima procjene iz stava 4 ovog člana i uslovima koji bi mogli da prouzrokuju opasnost od ptica i drugih životinja.
- (6) Način na koji se vrši procjena iz stava 4 ovog člana, zahtjeve i mjere iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje Agencija.

Spasilačko-vatrogasna služba i plan za vanredne situacije

Član 119

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikat aerodroma ili odobrenje za upotrebu aerodroma dužan je da na aerodromu uspostavi spasilačko-vatrogasnu službu i da donese, primjenjuje i redovno provjerava odgovarajući plan za vanredne situacije.
- (2) Operator aerodroma koji posjeduje saglasnost za upotrebu aerodroma dužan je da organizuje vatrogasnu zaštitu na aerodromu.
- (3) Operator aerodroma koji posjeduje saglasnost za upotrebu aerodroma dužan je da donese, primjenjuje i redovno provjerava plan za vanredne situacije ukoliko je aerodrom predviđen za operacije vazduhoplova čija je MTOW iznad 5700 kg.
- (4) Poslove spasilačko-vatrogasne službe ili vatrogasne zaštite operator aerodroma može da povjeri drugom pravnom ili fizičkom licu koje ispunjava uslove propisane ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (4) Osoblje koje obavlja spasilačko-vatrogasne poslove mora da bude kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke koji donosi operator aerodroma.
- (5) Način utvrđivanja vatrogasne kategorije aerodroma, uslove koje mora da ispunjava spasilačko-vatrogasna služba odnosno vatrogasna zaštita na aerodromu i postupanje u slučaju vanrednih situacija propisuje Agencija.

Pružanje usluge hitne ili medicinske pomoći

Član 120

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikata aerodroma ili odobrenje za upotrebu aerodroma dužan je da na aerodromu uspostavi medicinsku službu u cilju pružanja hitne ili medicinske pomoći.
- (2) Operator aerodroma koji posjeduje saglasnost za upotrebu aerodroma dužan je da organizuje pružanje prve pomoći na aerodromu.
- (3) Poslove medicinske službe ili pružanja prve pomoći na aerodromu operator aerodroma može da povjeri drugom pravnom ili fizičkom licu, koje ispunjava uslove utvrđene propisom iz stava 4 ovog člana.
- (4) Uslove za uspostavljanje medicinske službe i pružanja prve pomoći na aerodromu iz st. 1 i 2 ovog člana i uslove koje treba da ispunjava osoblje medicinske službe i pružanja prve pomoći na aerodromu propisuje Agencija.

Usluge zemaljskog opsluživanja

Član 121

- (1) Na aerodromu koji se koristi za komercijalni vazdušni saobraćaj operator aerodroma dužan je da obezbijedi pružanje usluga zemaljskog opsluživanja.
- (2) Usluge zemaljskog opsluživanja su:
 - 1) Administrativne usluge i nadzor;
 - 2) Prihvat i otprema putnika;
 - 3) Prihvat i otprema prtljaga;
 - 4) Prihvat i otprema tereta i pošte;
 - 5) Prihvat i otprema vazduhoplova;
 - 6) Opsluživanje vazduhoplova;
 - 7) Snadbijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom;
 - 8) Održavanje vazduhoplova;
 - 9) Priprema leta i usluge posade;

10) Prevoz na aerodromu;

11) Snadbijevanje vazduhoplova hranom i pićem.

- (1) Pružanje usluga iz stava 2 ovog člana operator aerodroma može da obezbijedi i angažovanjem drugih pravnih ili fizičkih lica koja ispunjavaju uslove utvrđene ovim zakonom, na osnovu objavljenog javnog poziva.
- (2) Osoblje koje obavlja poslove pružanja usluga zemaljskog opsluživanja iz stava 2 ovog člana mora da ispunjava uslove u pogledu stručne osposobljenosti i druge uslove.
- (3) Bliže određivanje usluga zemaljskog opsluživanja iz stava 2 ovog člana propisuje Vlada.
- (4) Bliže uslove iz stava 4 ovog člana propisuje Agencija.

Dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja

Član 122

- (1) Usluge zemaljskog opsluživanja može da pruža operator aerodroma ili pravno ili fizičko koje ima dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja.
- (2) Dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja iz stava 1 ovog člana izdaje Agencija na određeno vrijeme.
- (3) Operator vazduhoplova samostalno odlučuje sa kojim pružaocem usluga zemaljskog opsluživanja će da zaključi ugovor o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja.
- (4) Vazdušni prevoznik može za sopstvene potrebe da obavlja jednu ili više usluga zemaljskog opsluživanja (u daljem tekstu: samoopsluživanje), na osnovu dozvole koju izdaje Agencija na određeno vrijeme.
- (5) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvolu za samoopsluživanje u skladu sa propisom iz stava 10 ovog člana.
- (6) Pružalac usluga zemaljskog opsluživanja dužan je da uspostavi sistem upravljanja, da djeluje u skladu sa dozvolom iz stava 1 ovog člana, aerodromskim priručnikom operatora aerodroma na kojem pruža usluge, operativnim procedurama operatora vazduhoplova kojem pruža uslugu zemaljskog opsluživanja i procedurama sopstvenog priručnika za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja, da razvije procedure kako bi omogućio sigurno pružanje usluga zemaljskog opsluživanja, da angažuje kompetentno i na odgovarajući način obučeno osoblje i da razvije programe održavanja za opremu koju koristi prilikom pružanja usluga zemaljskog opsluživanja i druge uslove.
- (7) Pružalac usluga zemaljskog opsluživanja ili samoopsluživanja dužan je da sa operatorom aerodroma zaključi formalni sporazum/ugovor prije početka pružanja usluga.
- (8) Za izdavanje dozvole iz st. 1 i 4 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (10) Način pružanja usluga zemaljskog opsluživanja koje se pružaju na aerodromu koji se koristi za komercijalni vazdušni saobraćaj, uslovi pod kojima se izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje ili ukida dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvola za samoopsluživanje, vrijeme na koje se izdaje dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvola za samoopsluživanje i obrazac dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvole za samoopsluživanje propisuje Agencija.

Slobodan pristup tržištu

Član 123

- (1) Slobodan pristup tržištu ostvaraju i drugi pružaoci usluga zemaljskog opsluživanja u skladu sa definisanim kriterijumima za slobodan pristup tržištu pružanja usluga zemaljskog opsluživanja.

(2) Vlada može, na predlog Ministarstva, uz pribavljeno mišljenje operatora aerodroma, da ograniči broj pružalaca usluga zemaljskog opsluživanja i samoopsluživanja ako to zahtijevaju razlozi koji se odnose na sigurnost izvođenja operacija, mogućnosti i kapacitet aerodroma, stepen iskorišćenosti površine aerodroma, vrstu operacija i obim vazdušnog saobraćaja.

(3) Vlada može, na predlog Ministarstva, u skladu sa propisima za sprovođenje ovog zakona, da ograniči broj pružalaca usluga zemaljskog opsluživanja u odnosu na obim putničkog ili teretnog saobraćaja na godišnjem nivou.

(4) U slučajevima iz st. 2 i 3 ovog člana, pružaoce usluga, na osnovu javnog poziva, bira operator aerodroma.

(5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, u slučajevima kada operator aerodroma pruža uslugu zemaljskog opsluživanja, a ima direktnu ili indirektnu kontrolu nad bilo kojim pružaocem usluga ili vlasnički udio u takvom pružaocu usluga, izbor pružaoca usluga sprovodi Ministarstvo, na osnovu javnog poziva.

(6) Nezadovoljna strana u postupku iz stava 4 ovog člana ima pravo na žalbu Ministarstvu, u roku od 15 dana od dana prijema odluke o izboru pružaoca usluga zemaljskog opsluživanja.

(7) Nezadovoljna strana u postupku iz stava 5 ovog člana ima pravo na žalbu Vladi, u roku od 15 dana od dana prijema odluke o izboru pružaoca usluga zemaljskog opsluživanja.

(7) Bliže uslove i kriterijume za slobodan pristup tržištu pružanja usluga zemaljskog opsluživanja, usluge zemaljskog opsluživanja kod kojih može da se ograniči broj pružalaca usluga, usluge zemaljskog opsluživanja koje mogu da se izuzmu od samoopsluživanja, uslove pod kojima može da se ograniči broj pružalaca usluga, mjerila i postupak izbora pružalaca usluga i uslove pod kojima se ograničava broj vazdušnih prevoznika koji imaju pravo na samoopsluživanje propisuje Vlada.

Podjela aerodroma **Član 124**

(1) Aerodromi mogu da budu vojni i civilni.

(2) Vojni aerodrom je aerodrom koji se koristi za vojni vazdušni saobraćaj i kojim upravlja organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

(3) Civilni aerodrom je aerodrom koji se koristi za civilni vazdušni saobraćaj i kojim upravlja operator aerodroma.

Upotreba vojnog aerodroma ili dijela vojnog aerodroma za civilni vazdušni saobraćaj **Član 125**

(1) Vojni aerodrom ili dio vojnog aerodroma može da se upotrebljava za obavljanje civilnog vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom i ugovorom koji zaključuju organ državne uprave nadležan za poslove odbrane i operator civilnog aerodroma.

(2) Na predlog ugovora iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Ministarstvo i Agencija.

(3) Ugovorom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se poletno-sletne staze i rulne staze, platforme, uređaji i drugi djelovi vojnog aerodroma koji mogu da se upotrebljavaju za potrebe civilnog vazdušnog saobraćaja, način upotrebe i uslovi održavanja vojnog aerodroma ili njegovih pojedinih djelova, uređaja ili sredstava, kao i međusobna prava i obaveze ugovornih strana, a posebno postupci saradnje i koordinacije aktivnosti u slučajevima od uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja.

(4) Vojni aerodrom ili dio vojnog aerodroma operator vazduhoplova može da upotrebljava za pojedinačne civilne letove samo na osnovu odobrenja organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.

Upotreba civilnog aerodroma ili dijela civilnog aerodroma za vojni vazdušni saobraćaj

Član 126

- (1) Civilni aerodrom ili dio civilnog aerodroma može da se upotrebljava za potrebe vojnog vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ugovorom koji zaključuju operator civilnog aerodroma i organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (2) Na predlog ugovora iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Ministarstvo i Agencija.
- (3) Ugovorom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se poletno-sletne staze i rulne staze, platforme, uređaji i drugi djelovi civilnog aerodroma koji mogu da se upotrebljavaju za potrebe vojnog vazdušnog saobraćaja, način upotrebe i uslovi održavanja civilnog aerodroma ili njegovih pojedinih djelova, uređaja ili sredstava, kao i međusobna prava i obaveze ugovornih strana, a posebno postupci saradnje i koordinacije aktivnosti u slučajevima od uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja.

Proširenje i ograničenje kapaciteta aerodroma

Član 127

- (1) Operator aerodroma odlučuje o proširenju, odnosno ograničenju kapaciteta aerodroma, u dogovoru sa vazdušnim prevoznicima koji koriste usluge aerodroma i pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi.
- (2) Način proširenja, odnosno ograničenja kapaciteta aerodroma, usaglašavanje redova letenja i dodjele vremenskih slotova propisuje Agencija.

Vrijeme otvorenosti aerodroma

Član 128

- (1) Vrijeme otvorenosti civilnog aerodroma je period u kojem aerodrom, u zavisnosti od frekvencije saobraćaja i uslova na aerodromu, mora da bude otvoren za vazdušni saobraćaj.
- (2) Vazduhoplov može da sleti i poleti i izvan vremena otvorenosti civilnog aerodroma samo uz prethodnu saglasnost operatora aerodroma.
- (3) Saglasnost iz stava 2 ovog člana nije potrebna za slijetanje i polijetanje vazduhoplova iz člana 22 stav 2 tač. 2, 3, 4, 5 i 7 ovog zakona.
- (4) Vrijeme otvorenosti civilnog aerodroma određuje Ministarstvo, na predlog operatora aerodroma i objavljuje se na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Obaveza obavljanja usluge od javnog interesa za operatora aerodroma

Član 129

- (1) Ako operator aerodroma nema komercijalnog interesa za obavljanje usluga zemaljskog opsluživanja izvan vremena otvorenosti aerodroma, Vlada može uslijed postojanja javnog interesa da naloži operatoru aerodroma obavezu obavljanja usluge od javnog interesa (*Public service obligation – PSO*).
- (2) Ako u slučaju iz stava 1 ovog člana prihodi ne pokrivaju nastale troškove, operator aerodroma ima pravo na naknadu razlike troškova koji se osiguravaju i padaju na teret državnog budžeta.

Aerodromske naknade

Član 130

- (1) Operator aerodroma ima pravo na naknadu za:
 - 1) prihvata i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
 - 2) opsluživanja putnika i vazduhoplova;
 - 3) korišćenje aerodromske infrastrukture;

- 4) slijetanje i parkiranje vazduhoplova;
 - 5) usluge osvjetljavanja manevarskih površina u uslovima smanjene vidljivosti;
 - 6) usluge zemaljske administracije i nadzora;
 - 7) ostale aerodromske usluge.
- (2) Visinu aerodromskih naknada, u zavisnosti od nivoa kvaliteta pružene usluge, utvrđuje operator aerodroma na nediskriminatornoj osnovi, nakon konsultacija sa korisnicima usluga aerodroma.
- (3) Visinu naknade za pojedinu uslugu utvrđuje operator aerodroma na osnovu stvarnih troškova.
- (4) Aerodromska naknada se ne plaća za:
- 1) vazduhoplove koji su uključeni u operacije traganja i spašavanja;
 - 2) vazduhoplove koji se koriste za humanitarnu pomoć u slučaju prirodnih nepogoda ili stanja nužde;
 - 3) vazduhoplove u nevolji;
 - 4) državne vazduhoplove i strane državne vazduhoplove uz uslov reciprociteta.
- (5) Visinu aerodromskih naknada utvrđuje operator aerodroma, uz prethodnu saglasnost Ministarstva.
- (6) O iznosu aerodromske naknade za pojedine usluge operator aerodroma dužan je da obavijesti korisnike usluga i pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, najkasnije 60 dana prije roka utvrđenog za plaćanje naknade za te usluge.
- (7) Operator aerodroma dužan je da, najmanje jednom godišnje, dostavi Ministarstvu i Agenciji informacije o naplati naknada iz stava 5 ovog člana.
- (8) Kriterijume i metodologiju za utvrđivanje visine aerodromskih naknada i bliže određivanje usluga iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Registar aerodroma

Član 131

- (1) Registar aerodroma vodi Agencija.
- (2) Registar iz stava 1 ovog člana je javna knjiga.
- (3) Registar aerodroma sadrži podatke o: namjeni i kategoriji aerodroma, nazivu i sjedištu vlasnika i operatora aerodroma i druge podatke.
- (4) Bližu sadržinu i način vođenja Registra aerodroma propisuje Agencija.

VIII. ATM/ANS USLUGE I FUNKCIJE

Pružanje ATM/ANS usluga i funkcija

Član 132

- (1) ATM/ANS usluge i funkcije (u daljem tekstu: ATM/ANS usluge) pružaju se u cilju sigurnog, nemetanog i redovnog odvijanja vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) ATM/ANS obuhvata sljedeće usluge i funkcije:
 - 1) Upravljanje vazdušnim prostorom;
 - 2) Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja;
 - 3) Usluge projektovanja procedura za letenje;
 - 4) Usluge u vazdušnom saobraćaju:
 1. usluge kontrole letenja (oblasna, prilazna i aerodromska),
 2. usluge letnog informisanja (aerodromsko i na ruti),
 3. savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju i

4. usluge uzbunjivanja.
 - 5) Usluge komunikacije, navigacije i nadzora;
 - 6) Usluge vazduhoplovne meteorologije;
 - 7) Usluge vazduhoplovnog informisanja i
 - 8) Usluge vazduhoplovnih podataka.
- (3) Pružanje ATM/ANS usluga i funkcija za potrebe Vojske Crne Gore obavlja se pod uslovima, na način i u obimu utvrđenom posebnim ugovorom između organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i pružaoca ATM/ANS usluga, uz saglasnost Vlade.

Područje letnih informacija

Član 133

- (1) Područje letnih informacija utvrđuje se radi pružanja usluga letnih informacija i obavljanja uzbunjivanja.
- (2) Područje letnih informacija obuhvata crnogorski vazdušni prostor, a može da se prostire i izvan crnogorskog vazdušnog prostora, do granica utvrđenih zaključenim međunarodnim ugovorima, u kom slučaju se naziva u skladu sa relevantnim odredbama ICAO standarda i preporučene prakse.
- (3) U cilju pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi, crnogorski vazdušni prostor ili njegov dio može da bude integrisan u jedan ili više funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.
- (4) Uređenje i strukturu područja letnih informacija Crne Gore utvrđuje Ministarstvo, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (5) Akt o utvrđivanju područja letnih informacija iz stava 4 ovog člana Ministarstvo dostavlja ICAO-u, radi sprovođenja postupaka koji su utvrđeni ICAO standardima i preporučenom praksom.

Upravljanje vazdušnim prostorom

Član 134

- (1) Upravljanje vazdušnim prostorom podrazumijeva sprovođenje skupa aktivnosti koje imaju za cilj maksimalno korišćenje raspoloživog vazdušnog prostora uvažavajući potrebe različitih korisnika, i to: organizaciju vazdušnog prostora, primjenu fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora, utvrđivanje struktura vazdušnog prostora i druge aktivnosti koje su u vezi sa upravljanjem vazdušnim prostorom.
- (2) Upravljanje vazdušnim prostorom sprovodi se u skladu sa ovim zakonom i zaključenim međunarodnim ugovorima.
- (3) Primjena fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora sastoji se od aktivnosti koje se po nivou detaljnosti razvrstavaju na jedan od tri nivoa, i to:
 - 1) strateško upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 1);
 - 2) pretaktičko upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 2); i
 - 3) taktičko upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 3).
- (4) Strateško upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 1) vrši Nacionalni odbor za upravljanje vazdušnim prostorom (u daljem tekstu: Odbor za upravljanje) kojeg osniva Vlada.
- (5) Odbor za upravljanje:
 - 1) predlaže Vladi politiku i način upravljanja vazdušnim prostorom;
 - 2) periodično preispituje strukture vazdušnog prostora i donosi odluke o utvrđivanju, izmjenama i/ili upotrebi struktura vazdušnog prostora izuzev područja letnih informacija;

- 3) utvrđuje prioritete i principe za raspodjelu vazdušnog prostora i druge akte neophodne za strateško upravljanje vazdušnim prostorom; i
 - 4) obavlja i druge poslove u skladu sa Politikom i načinom upravljanja vazdušnim prostorom.
- (6) Politiku i način upravljanja vazdušnim prostorom iz stava 5 tačka 1 člana propisuje Vlada.
 - (7) Vrste struktura vazdušnog prostora iz stava 5 tačka 2 ovog člana propisuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva i organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
 - (8) Strukture vazdušnog prostora objavljuje pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
 - (9) Članovi Odbora za upravljanje imenuju se iz reda predstavnika Ministarstva, organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, Agencije i pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi.
 - (10) Administrativne poslove za potrebe Odbora za upravljanje obavlja sekretar.
 - (11) Bliži sastav, mandat i druga pitanja od značaja za rad Odbora za upravljanje propisuje Vlada aktom o osnivanju.
 - (12) Članovi i sekretar Odbora za upravljanje za svoj rad imaju pravo na naknadu koju utvrđuje Vlada.
 - (13) Pretaktičko upravljanje vazdušnim prostorom koji je u nadležnosti Crne Gore (nivo 2) vrši Jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom koju je dužan da organizuje pružalac ATM/ANS usluga.
 - (14) U radu Jedinice za upravljanje vazdušnim prostorom iz stava 13 ovog člana, pored predstavnika pružaoca ATM/ANS usluga, učestvuju i predstavnici organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
 - (15) Taktičko upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 3) vrši se u stvarnom vremenu kroz saradnju pružaoca ATM/ANS usluga i organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, uspostavljanjem postupaka civilno-vojne saradnje i obezbjeđivanjem komunikacionih sistema za međusobnu razmjenu podataka radi aktivacije, deaktivacije i realokacije vazdušnog prostora, koji je dodijelila jedinica iz stava 13 ovog člana na pretaktičkom nivou.
 - (16) Crnogorski vazdušni prostor klasifikuje se u skladu sa međunarodnim standardima ICAO-a.
 - (17) Uslove korišćenja i način određivanja klasa vazdušnog prostora iz stava 16 ovog člana propisuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja

Član 135

- (1) Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja je usluga uspostavljena radi podrške odvijanju sigurnog, redovnog i ekspeditivnog protoka vazdušnog saobraćaja, putem obezbjeđivanja optimalnog korišćenja kapaciteta kontrole letenje tako da je obim saobraćaja prilagođen kapacitetima koje je objavio pružalac usluga u vazdušnom saobraćaju.
- (2) Uslugu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja iz stava 1 ovog člana pruža pravno lice koje ima sertifikat za pružanje te usluge.
- (3) U procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja, pored pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju, učestvuju i: operatori vazduhoplova, tijela uključena u upravljanje vazdušnim prostorom, operatori aerodroma, lokalna jedinica za upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja, kao i drugi subjekti određeni propisom iz stava 5 ovog člana.

- (4) Učesnici iz stava 3 ovog člana dužni su da planiraju, koordiniraju i obavljaju aktivnosti u procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanja kapacitetom, u skladu sa propisom iz stava 5 ovog člana.
- (5) Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja, upravljanje kapacitetom, uslovi za sticanje sertifikata za pružanje usluge upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja iz stava 2 ovog člana, koordinacija svih učesnika uključenih u procese upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i njihove obaveze propisuje Agencija.

Usluga projektovanja procedura za letenje

Član 136

- (1) Procedura za letenje je skup unaprijed utvrđenih letačkih manevara čija je svrha da ih pilot prati, a objavljeni su u elektronskom, štampanom i/ili digitalnom obliku.
- (2) Procedura za letenje se leti ili u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja (IFR) ili u skladu sa pravilima vizuelnog letenja (VFR).
- (3) Usluga projektovanja procedura za letenje je usluga koja obuhvata projektovanje, dokumentovanje, validaciju, održavanje i periodične provjere procedura za letenje neophodne za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe.
- (4) Uslugu projektovanja procedura za letenje iz stava 3 ovog člana, pruža pravno lice koje ima sertifikat za pružanje te usluge.
- (5) Agencija izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje i ukida sertifikat iz stava 4 ovog člana u skladu sa propisom iz člana 146 ovog zakona.

Usluge u vazdušnom saobraćaju

Član 137

- (1) Usluge u vazdušnom saobraćaju zasnivaju se na podacima koji su tačni, potpuni i aktuelni.
- (2) Usluge iz stava 1 pružaju se na dovoljno precizan, potpun, aktuelan i nedvosmislen način.. Automatizovana sredstva i sistemi koji se koriste za pružanje informacija ili savjeta korisnicima moraju biti pravilno projektovani, proizvedeni i održavani, kako bi odgovarali svojoj predviđenoj namjeni i obezbjeđivali visok nivo sigurnosti.
- (3) Automatizovana sredstva za pružanje informacija ili savjeta korisnicima pravilno su projektovani, proizvedeni i održavani.
- (4) Komunikacija između službi za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju i vazduhoplova, kao i između nadležnih jedinica tih službi, mora biti blagovremena, jasna, tačna i nedvosmislena, zaštićena od ometanja i opšte razumljiva i, ako je primjenjivo, priznata od svih uključenih aktera.
- (5) Usluge kontrole letenja obuhvataju niz radnji i postupaka koje obavlja pružalac ATM/ANS usluga radi sprječavanja međusobnih sudara vazduhoplova u letu i na manevarskim površinama i međusobnih sudara vazduhoplova i prepreka u vazduhu i na manevarskim površinama, kao i obezbjeđivanje redovnosti i ekspeditivnosti vazdušnog saobraćaja.
- (6) Pored poslova iz stava 5 ovog člana usluge kontrole letenja obuhvataju i identifikaciju vazduhoplova i letećih objekata, koordinisanje rada sa pružaocima usluge kontrole letenja susjednih država i pružanje informacija vazduhoplovima u letu.
- (7) Usluge letnog informisanja obuhvataju davanje savjeta i informacija neophodnih za sigurno izvršenje leta.
- (8) Usluge letnog informisanja pružaju se na aerodormu i na ruti.
- (9) Savjeti iz stava 7 ovog člana odnose se naročito na stanje aerodromskih površina, meteorološke uslove na aerodromu i na ruti i stanje navigacionih sredstava.
- (10) Usluge letnog informisanja vrši pružalac sertifikovano pružalac ATM/ANS usluga ili pružalac ATM/ANS usluga koji je dostavio izjavu .

(11) Savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju su usluge koje se pružaju u vazdušnom prostoru u svrhu osiguranja razdvajanja vazduhoplova koji lete prema pravilima instrumentalnog letenja

(12) Usluga uzbunjivanja se pruža svim vazduhoplovima.

Usluge komunikacije, navigacije i nadzora

Član 138

- (1) Usluge komunikacije obuhvataju usluge u vazduhoplovnoj fiksnoj i mobilnoj mreži i tehničke sisteme vazdušne plovidbe koji omogućuju komunikacije zemlja-zemlja, vazduh-zemlja, zemlja-vazduh i vazduh-vazduh za potrebe vazdušne plovidbe.
- (2) Usluge navigacije obuhvataju usluge i tehničke sisteme vazdušne plovidbe kojima se vazduhoplovima prosleđuju informacije o poziciji i vremenskoj udaljenosti.
- (3) Usluge nadzora obuhvataju usluge i tehničke sisteme vazdušne plovidbe za utvrđivanje pojedinih pozicija vazduhoplova s ciljem sigurnog razdvajanja.
- (4) Komunikacioni, navigacioni i nadzorni sistemi, uređaji i oprema podrazumijevaju sisteme i sredstva neophodne za pružanje gore navedenih usluga.
- (5) Komunikacioni, navigacioni i nadzorni sistemi, uređaji, oprema i objekti koji se nalaze na teritoriji Crne Gore su svojina Crne Gore, a koriste ih pružaoci ATM/ANS usluga.
- (6) Pružalac ATM/ANS usluga, koji pruža usluge komunikacije, navigacije i nadzora dužan je da obezbijedi redovnost i pouzdanost usluga.
- (7) Sistemi, uređaji, oprema i objekti koriste se prema tehničkoj dokumentaciji, uputstvu za korišćenje i programu održavanja, koji moraju da se čuvaju i ažuriraju.
- (8) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da planira, projektuje, nabavlja, koristi, održava i vrši tehnički nadzor nad radom i ispravnošću komunikacionih, navigacionih i nadzornih sistema, uređaja, opreme i objekata, čije karakteristike i način korišćenja i održavanja ispunjavaju odgovarajuće međunarodne propise i standarde, obaveze predviđene potvrđenim međunarodnim ugovorom i uslove koje propisuje Agencija.
- (9) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da redovno provjerava i kalibriše iz vazduha komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje i opremu, u skladu sa propisom iz stava 8 ovog člana.

Usluge vazduhoplovne meteorologije

Član 139

- (1) Usluge vazduhoplovne meteorologije obuhvataju neprekidno praćenje, analizu i prognozu meteoroloških uslova iznad aerodroma i u području letnih informacija, radi postizanja sigurnosti, efikasnosti i redovnosti vazdušnog saobraćaja, kao i izradu, pripremanje i pribavljanje meteoroloških informacija, njihovo slanje operatoru vazduhoplova, operatorima aerodroma i drugim korisnicima usluga i njihovo snabdijevanje meteorološkim informacijama.
- (2) Meteorološke informacije obuhvataju meteorološke izvještaje, analize i prognoze ili bilo koje druge informacije koje se odnose na postojeće ili očekivane meteorološke uslove.
- (3) Usluge vazduhoplovne meteorologije obavlja pružalac ATM/ANS usluga.
- (4) Način pripremanja i pribavljanja meteoroloških informacija i način slanja meteoroloških informacija propisuje Agencija.

Druge usluge vazduhoplovne meteorologije

Član 140

- (1) Izradu vazduhoplovnih klimatoloških informacija, uspostavljanje sistema za razmjenu meteoroloških informacija i baždarenje uređaja i instrumenata na aerodromima vrši organ uprave nadležan za poslove hidrometeorologije.
- (2) Način izrade informacija i uspostavljanje sistema iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, uz saglasnost Ministarstva.

Usluga vazduhoplovnog informisanja

Član 141

- (1) Usluga vazduhoplovnog informisanja je usluga uspostavljena u okviru utvrđene oblasti pokrivenosti kojom se pružaju vazduhoplovni podaci i informacije neophodni za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe.
- (2) Svi vazduhoplovni podaci i informacije se objavljuju u vazduhoplovnim informacionim proizvodima.
- (3) Pružalac usluga vazduhoplovnog informisanja stvara, prima, prikuplja ili objedinjava, uređuje, formatira, objavljuje, čuva i distribuira vazduhoplovne podatke i informacije koje se odnose na cijelu teritoriju Crne Gore, kao i područja međunarodnih voda u kojima je Crna Gora odgovorna za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju i jasno naznačava da su vazduhoplovni podaci i informacije pruženi u ime države, nezavisno od formata u kome su pruženi.
- (4) Vazduhoplovni podaci i informacije moraju da budu tačni, potpuni, aktuelni, nedvosmisleni, da potiču od mjerodavnog izvora, da imaju odgovarajući integritet, kao i da budu u formatu koji odgovara korisnicima.
- (5) Vazduhoplovni podaci i informacije iz stava 4 ovog člana se korisnicima vazdušnog prostora distribuiraju blagovremeno i upotrebom dovoljno pouzdanih i brzih komunikacionih sredstava zaštićenih od namjernog i nenamjernog ometanja i narušavanja.
- (6) Vazduhoplovni subjekti, organi državne uprave, organizacije i druga lica koja su izvor vazduhoplovnih podataka ili informacija značajnih za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe dužni su da pružaocu usluga vazduhoplovnog informisanja blagovremeno dostavljaju podatke koji su dovoljnog kvaliteta, potpuni i aktuelni radi njihovog objavljivanja na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (7) Subjekti iz stava 6 ovog člana moraju da ispunjavaju uslove u cilju obezbjeđivanja dovoljnog kvaliteta vazduhoplovnih podataka, koje propisuje Agencija.

Usluga vazduhoplovnih podataka

Član 142

Usluge vazduhoplovnih podataka su usluge koje se sastoje od generisanja i obrade podataka, i formatiranja i pružanja podataka opštem vazdušnom saobraćaju za potrebe vazdušne plovidbe.

Sertifikat pružaoca ATM/ANS usluga

Član 143

- (1) Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga može se izdati pravnom licu koje ispunjava primjenjive zajedničke zahtjeve, koji obuhvataju:
 - tehničku, operativnu i praktičnu osposobljenost i pogodnost,
 - sisteme i procese za sigurnosnu djelatnost i kvalitetno upravljanje,
 - izradu i ažuriranje upravljačkih i operativnih priručnika i djelovanje u skladu sa tim priručnicima,
 - sprovođenje i održavanje sistema upravljanja, upravljanja sigurnosnim i bezbjednosnim

rizicima i kontinuiranog unapređenja tog sistema,

- korišćenje samo odgovarajuće kvalifikovanog i obučenog osoblja i sprovođenje i održavanje programa obuka i provjera za osoblje,
- uspostavljanje formalnih interfejsa sa svim zainteresovanim stranama koje mogu neposredno da utiču na sigurnost usluga,
- uspostavljanje i sprovođenje plana za prevazilaženje vanrednih okolnosti koji obuhvata situacije u slučaju nužde i neuobičajene situacije,
- uspostavljanje sistema prijavljivanja događaja kao dijela sistema upravljanja, radi doprinosa kontinuiranom unapređenju sigurnosti,
- preduzimanje mjera kako bi se provjerilo da su zahtjevi u pogledu performansi svih sistema i sastavnih dijelova koji se koriste ispunjeni u svakom trenutku,
- kvalitet usluga, finansijsku sigurnost, odgovornost i pokriće osiguranja,
- organizacionu strukturu i vlasništvo, uključujući sprječavanje sukoba interesa,
- ljudske resurse, kao i odgovarajuće planove za stručni kadar i bezbjednost

(2) Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga može se izdati za obavljanje jedne ili više ATM/ANS usluga i sadrži ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.

(3) Ispunjenost uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija i izdaje/priznaje Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga.

(4) Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga koji je izdala nadležna vlast države članice EASA-e priznaje Agencija.

(5) Pružalac ATM/ANS usluga kome je izdat, odnosno priznat sertifikat pružaoca ATM/ANS usluga kontinuirano mora da ispunjava primjenjive zajedničke zahtjeve u skladu sa izdatim, odnosno priznatim sertifikatom, u suprotnom, Agencija može izdat ili priznat sertifikat ograničiti, suspendovati ili ukinuti.

(6) Pružalac usluga iz stava 5 ovog člana dužan je da obavijesti Agenciju o planiranim promjenama u svom funkcionalnom sistemu koje mogu da utiču na ispunjavanje primjenjivih zajedničkih zahtjeva prilikom pružanja ATM/ANS usluga, dostavi sigurnosnu argumentaciju o planiranim promjenama, radi izdavanja odobrenje o promjenama u funkcionalnom sistemu.

(7) Za postupanje po zahtjevu za pribavljanje odobrenja za planiranu promjenu u funkcionalnom sistemu plaća se naknada Agenciji.

(8) Za vršenje kontinuiranog nadzora ispunjavanja zahtjeva, za izdavanje i priznavanje sertifikata plaća se naknada koja je prihod Agencije.

(9) Bliže uslove za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju ili ukidanje sertifikata iz stava 1 ovog člana, način izdavanja, postupak uvođenja promjena iz stava 7 ovog člana, sadržaj sigurnosne argumentacije, postupak analiziranja i procjene sigurnosne argumentacije propisuje Agencija.

(10) Visinu naknade iz st. 7 i 8 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Naknade pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi

Član 144

(1) Pružalac ATM/ANS usluga ima pravo na rutnu i terminalnu naknadu i druge naknade koje plaćaju korisnici usluga.

(2) Visina rutne naknade utvrđuje se u skladu sa međunarodnim ugovorom.

(3) Način obračuna terminalne naknade i visinu dijela terminalne naknade iz člana 217 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje Vlada.

Saglasnost za postavljanje objekata, instalacija i uređaja koji mogu da utiču na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja

Član 145

- (1) Investitor može tek po pribavljenoj saglasnosti Agencije da gradi ili postavi objekte, instalacije i sredstva na području ili izvan područja aerodroma, a koji mogu da utiču na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 146 ovog zakona.
- (2) Agencija daje saglasnost iz stava 1 ovog člana ako utvrdi da ti objekti, instalacije ili sredstva ne utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (3) Način na koji se utvrđuje da li objekat, instalacija ili sredstvo može da utiče na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja koji se koriste u vazdušnoj plovidbi propisuje Agencija.

Projektovanje, proizvodnja i održavanje sistema vazdušne plovidbe

Član 146

- (1) Tehničko obezbjeđenje sistema vazdušne plovidbe obuhvata projektovanje, postavljanje, održavanje i tehnički nadzor nad radom i ispravnošću tehničkih sistema, sredstava i objekata koji se koriste za vršenje kontrole letenja, informisanje vazduhoplova u letu, regulisanje protoka saobraćaja i poslova vazduhoplovne meteorologije.
- (2) Tehnički sistemi, sredstva i objekti iz stava 1 ovog člana koji se nalaze na teritoriji Crne Gore su svojina Crne Gore, a koriste ih pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi.
- (3) Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi mora da ima: tehničku dokumentaciju, uputstva za korišćenje i program tehničkog održavanja i kalibraže, rezervno energetska napajanje i klimatizaciju kada je to neophodno za tehničke sisteme iz stava 2 ovog člana.
- (4) Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi dužan je da podatke o tehničkim sistemima, sredstvima i objektima, podatke o njihovom prestanku rada ili kvaru, kao i o uvođenju novih tehničkih sistema, opreme i uređaja objavljuje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (5) Pravna lica uključena u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistema vazdušne plovidbe moraju da imaju sertifikat ili da daju izjavu o sopstvenoj sposobnosti i raspolaganju sredstvima za ispunjavanje odgovornosti povezanih sa aktivnostima koje se sprovode u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (6) Poslove iz stava 1 ovog člana obavlja pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pravna lica iz stava 5 ovog člana na način koji propisuje Agencija.
- (7) Uslove za izdavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata iz stava 5 ovog člana i podnošenje izjave za pravna lica iz stava 5 ovog člana propisuje Agencija.

Koordinate radio-navigacionih sredstava

Član 147

- (1) Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi i vlasnik ili operator aerodroma u Crnoj Gori dužni su da odrede koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu.
- (2) Koordinate radio-navigacionih sredstava iz stava 1 ovog člana objavljuju subjekti iz stava 1 ovog člana na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Nedopušteno ometanje

Član 148

Zabranjeno je postavljanje fizičkih prepreka, emisionih uređaja, objekata koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 123 stav

1 ovog zakona, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu.

Prioritet i kvalitet veza

Član 149

Pružaoци telekomunikacionih usluga u Crnoj Gori dužni su da, uz naknadu stvarnih troškova, obezbijede prioritet i kvalitet veza neophodnih za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja.

Snimanje, čuvanje i distribucija podataka

Član 150

- (1) Svaka komunikacija vazduhoplova u letu i u toku priprema za let sa pružaocem ATM/ANS usluga, radarski podaci i svaka komunikacija u okviru pružaoca ATM/ANS usluga, kao i pisana dokumentacija vezana za odobravanje leta, koordinaciju, izdavanje zabrane i ograničenja korišćenja vazdušnog prostora, najavljivanje leta, podnošenje plana leta i drugi podaci snimaju se elektronski i čuvaju se najmanje 30 dana od dana nastanka.
- (2) Način čuvanja i distribucije snimaka i dokumentacije iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.
- (3) Snimci i dokumentacija iz stava 1 ovog člana treba da budu bez odlaganja dostupni Komisiji za istraživanje, na zahtjev Glavnog istražioca, u svrhu istrage.

Razmjena i zaštita operativnih podataka

Član 151

- (1) Pružaoci ATM/ANS usluga, korisnici vazdušnog prostora i operatori aerodroma dužni su da razmjenjuju u stvarnom vremenu operativne podatke koji se koriste isključivo u operativne svrhe, a koji se odnose na opšti vazdušni saobraćaj.
- (2) Pristup relevantnim operativnim podacima omogućuje se bez diskriminacije nadležnim organima, pružaocima ATM/ANS usluga, korisnicima vazdušnog prostora i operatorima aerodroma.
- (3) Pružaoci ATM/ANS usluga, korisnici vazdušnog prostora i operatori aerodroma utvrđuju standardne uslove za pristup drugim relevantnim operativnim podacima i razmjenjuju podatke, u skladu sa propisom Agencije.

IX BEZBJEDNOST CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA

Bezbjednost civilnog vazduhoplovstva i radnje nezakonitog ometanja

Član 152

- (1) Bezbjednost civilnog vazduhoplovstva obuhvata skup mjera, ljudskih i materijalnih resursa namijenjenih za zaštitu civilnog vazduhoplovstva od radnji nezakonitog ometanja koje ugrožavaju bezbjednost civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Radnje nezakonitog ometanja iz stava 1 ovog člana su akti ili pokušaji akata u cilju ugrožavanja sigurnosti civilnog vazduhoplovstva koji uključuju, ali se ne ograničavaju na:
 - 1) nezakonitu zapljenu vazduhoplova;
 - 2) uništenje vazduhoplova u upotrebi;
 - 3) uzimanje talaca u vazduhoplovu ili na aerodromu;
 - 4) nasilan upad u vazduhoplov, aerodrome ili u objekte koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva;

- 5) unošenje oružja ili opasnog uređaja ili materijala namijenjenog u kriminalne svrhe u vazduhoplov ili na aerodrome;
 - 6) korišćenje vazduhoplova u upotrebi u svrhu prouzrokovanja smrti, ozbiljnih tjelesnih povreda ili ozbiljnije štete po imovinu ili životnu sredinu;
 - 7) davanje lažnih informacija s ciljem ugrožavanja sigurnosti vazduhoplova u letu ili na zemlji, putnika, posade, zemaljskog osoblja ili javnosti na aerodromu ili u objektima koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Radnje nezakonitog ometanja iz stava 1 ovog člana obuhvataju i:
- 1) oružane napade na objekte civilnog vazduhoplovstva, uređaje, osoblje i putnike;
 - 2) nasilje protiv lica u vazduhoplovu u letu, ako takva radnja može ugroziti sigurnost vazduhoplova;
 - 3) uništenje vazduhoplova u upotrebi ili nanošenje štete na takvom vazduhoplovu, koja bi ga učinila nesposobnim za let ili koja bi ugrozila sigurnost u letu;
 - 4) postavljanje ili učešće u postavljanju naprave, predmeta ili materija na vazduhoplovu u upotrebi, kojima bi se vazduhoplov mogao uništiti ili bi se na njemu mogla pričiniti šteta, koja bi ga učinila nesposobnim za let ili bi ugrozila sigurnost u letu;
 - 5) uništenje ili oštećenje sistema vazdušne plovidbe ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu ugroziti sigurnost vazduhoplova u letu;
 - 6) nezakonitu i namjernu upotrebu bilo koje naprave, materije ili oružja za:
 - izvršenje djela nasilja protiv lica na aerodromu, koje ima ili bi moglo imati za posljedicu tešku povredu ili smrt,
 - uništenje ili teško oštećenje objekata, opreme ili sredstava na aerodromu ili vazduhoplova van upotrebe koji se na njemu nalazi, ako takva radnja ugrožava ili može ugroziti sigurnost na tom aerodromu.

Program bezbjednosti

Član 153

- (1) Vlada donosi Program bezbjednosti, na predlog Nacionalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Odbor za bezbjednost).
- (2) Program bezbjednosti sadrži najmanje: mjere koje moraju da se sprovede radi obezbjeđenja civilnog vazduhoplovstva od radnji nezakonitog ometanja, obaveze državnih organa i subjekata nadležnih za sprovođenje mjera sa opisom mjera koje su dužni da preduzimaju operatori aerodroma, operatori vazduhoplova, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi i drugi subjekti, program mjera u kriznim situacijama, uslove za korišćenje bezbjednosne opreme, uslove koje mora da ispuni osoblje subjekata u civilnom vazduhoplovstvu, selekciju i angažovanje osoblja.
- (3) Sva lica na području aerodroma, vazduhoplova i objekata pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi dužna su da postupaju u skladu sa odredbama Programa bezbjednosti i odredbama drugih propisa i programa koji su doneseni na osnovu i u skladu sa Programom bezbjednosti.
- (4) Program bezbjednosti ili djelovi Programa bezbjednosti označavaju se određenim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.
- (5) Agencija vrši nadzor nad primjenom Programa bezbjednosti i dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju operativnih mjera iz Programa bezbjednosti Odboru za bezbjednost.
- (6) Odbor za bezbjednost dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.
- (7) Stručne osnove za izradu Programa bezbjednosti iz stava 1 ovog člana, u skladu sa standardima ICAO-a, preporukama ECAC-a i evropskom regulativom, priprema Agencija.

Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva

Član 154

- (1) Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva donosi Agencija uz saglasnost Ministarstva.
- (2) Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva se primjenjuje na operatore aerodroma, operatore vazduhoplova, regulisane agente, poznate pošiljaoce, regulisane snabdjevače, pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi i druge subjekte koji su dužni da primjenjuju mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu.
- (3) Program obuke naročito sadrži: opis odgovornosti u pogledu selekcije i obuke osoblja koje je uključeno u vazduhoplovnu bezbjednost, odgovornosti organizacija uključenih u implementaciju Programa bezbjednosti, kriterijume za selekciju bezbjednosnog i ostalog osoblja, proces evaulacije i sertifikacije, ciljeve, minimalno trajanje, učestalost i sadržaj bezbjednosne obuke, kvalifikacije i način odobravanja instruktora.
- (4) Agencija vrši nadzor nad sprovođenjem Programa obuke.

Program kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva

Član 155

- (1) Program kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva donosi Vlada, na predlog Odbora za bezbjednost.
- (2) Program iz stava 1 ovog člana može da bude označen određenim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.
- (3) Program iz stava 1 ovog člana sadrži najmanje: organizaciju i nadležnosti subjekata uključenih u kontrolu kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, praćenje kvaliteta sprovođenja mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, način i aktivnosti na otklanjanju uočenih nedostataka u kontroli kvaliteta i druge aktivnosti od značaja za kontrolu kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (4) Agencija vrši operativno sprovođenje Programa kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i dostavlja Odboru za bezbjednost izvještaj o sprovođenju operativnih mjera iz Programa kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

Program bezbjednosti vazduhoplovnih subjekata

Član 156

- (1) Operatori aerodroma, operatori vazduhoplova, regulisani agenti, poznati pošiljaoci, regulisani snabdjevači, kao i pružulac usluga u vazdušnoj plovidbi dužni su da sačine sopstvene programe bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Na programe vazduhoplovnih subjekata iz stava 1 ovoga člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Agencija u postupku davanja saglasnosti iz stava 2 ovog člana može da naloži korektivne mjere za otklanjanje neusaglašenosti programa iz stava 1 ovog člana sa Programom bezbjednosti, kao i da naloži druge korektivne mjere kako bi bio odobren status regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca ili regulisanog snabdjevača.

- (4) Strani vazdušni prevoznik dužan je da dostavi Agenciji svoj program bezbjednosti u toku postupka odobravanja letova prema aerodromima u Crnoj Gori, odnosno na zahtjev Agencije za strane vazdušne prevoznike koji su izuzeti od odobravanja letova u skladu sa članom 17 ovog zakona.
- (5) Agencija stranom vazdušnom prevozniku iz stava 4 ovog člana može da naloži sprovođenje mjera u cilju usaglašavanja sa Programom bezbjednosti.
- (6) Agencija odobrava status regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca i regulisanog snabdjevača.
- (7) Uslove koje treba da ispune regulisani agent, poznati pošiljalac i regulisani snabdjevač, kao i način njihovog prepoznavanja propisuje Vlada Programom bezbjednosti.
- (8) Za davanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Za pregled programa bezbjednosti stranog vazdušnog prevoznika plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (10) Za odobravanje statusa regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca i regulisanog snabdjevača plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (11) Visinu naknade iz st. 8, 9 i 10 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Zaštita informacionih sistema

Član 157

- (1) Operator aerodroma, operator vazduhoplova, pružalac ATM/ANS usluga i drugi subjekti u civilnom vazduhoplovstvu u obavezi su da utvrde akte o zaštiti njihovih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (2) Na akte iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Za davanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Ministarstvo.

Nadležnost i obaveze sprovođenja mjera bezbjednosti

Član 158

- (1) Operator aerodroma, operator vazduhoplova i ostali subjekti određeni Programom bezbjednosti, dužni su da primjenjuju preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku.
- (2) Ako bezbjednosna procjena rizika ukazuje da postoji ugroženost nekog dijela sistema bezbjednosti, subjekti iz stava 1 ovog člana su dužni da primjenjuju pojačane mjere bezbjednosti.
- (3) Bezbjednosnu procjenu rizika obavlja komisija, a zadaci i način formiranja komisije propisuju se Programom bezbjednosti.
- (4) Bezbjednosna procjena rizika se obavlja jednom godišnje, a po potrebi i češće.
- (5) Bezbjednosne preglede objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu ili bezbjednosne preglede vazduhoplova uključujući iskrcavanje i bezbjednosni pregled putnika odnosno istovar i bezbjednosni pregled prtljaga, robe i pošte iz takvog vazduhoplova, kao i uklanjanje otkrivenih eksplozivnih, zapaljivih ili opasnih materija obavlja organ uprave nadležan za policijske poslove, na osnovu zahtjeva operatora aerodroma ili operatora vazduhoplova, kao i na osnovu povećanih prijetnji ili bezbjednosnih sumnji.

- (6) Za obavljanje pregleda iz stava 5 ovog člana operator aerodroma ili operator vazduhoplova plaća naknadu u visini koju utvrđuje organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove.
- (7) Naknada iz stava 6 ovog člana prihod je organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove.

Nadležnosti i obaveze operatora aerodroma

Član 159

- (1) Operator aerodroma naročito je dužan da, u skladu sa bezbjednosnom procjenom rizika i Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, obezbijedi:
 - 1) prostor za pregled vazduhoplova koji je predmet nezakonitog ometanja;
 - 2) kontrolu i sprječavanje neovlašćenog pristupa u bezbjednosno zaštićene zone aerodroma izgradnjom odgovarajuće zaštitne ograde i vršenjem kontrole pristupa lica i vozila u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa, nadgledanjem i patroloranjem u javnoj i bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa i vršenjem pregleda lica, njihovih stvari i vozila koja ulaze u bezbjednosno-zaštićene zone aerodroma;
 - 3) odgovarajuće prostorije za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 4) obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 5) tehničku opremu za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 6) obilježavanje i razgraničenje javne, kontrolisane i bezbjednosne zone ograničenog pristupa i njenih kritičnih djelova i obilježenog prostora na aerodromu, obilježavanje i određivanje službenih prolaza i prolaza za putnike, uz prethodno pribavljenu saglasnost Agencije;
 - 7) odgovarajući prostor za uništavanje otkrivenih eksplozivnih naprava;
 - 8) da je osoblje operatora završilo propisanu obuku iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva;
 - 9) da je osoblje koje vrši nadgledanje, patroliranje i nadziranje, kao i osoblje koje vrši bezbjednosni pregled putnika, lica koja nijesu putnici, prtljaga, zaliha, tereta i pošte sertifikovano za obavljanje tih poslova;
 - 10) odredi odgovorno lice za bezbjednost koje ispunjava uslove propisane Programom bezbjednosti i na čije imenovanje je saglasnost dala Aencija;
 - 11) uspostavljanje i vršenje interne kontrole kvaliteta bezbjednosti;
 - 12) obavljanje pregleda i zaštite objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu, u skladu sa programom bezbjednosti operatora aerodroma.
- (2) Oprema koja se koristi za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte mora da ispunjava standarde propisane Programom bezbjednosti za tu vrstu opreme.
- (3) Prije korišćenja opreme iz stava 2 ovog člana operator aerodroma je dužan da dobije odobrenje Agencije.
- (4) Za izdavanje odobrenja iz stava 3 ovog člana i za izdavanje saglasnosti za imenovanje odgovornog lica za bezbjednost plaća se naknada Agenciji, čiju visinu utvrđuje Ministarstvo.
- (5) Operator aerodroma može ugovorom da povjeri obavljanje poslova iz stava 1 tač. 2 i 4 ovog člana pravnim licima registrovanim za obavljanje poslova obezbjeđivanja lica i imovine koji

ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom i Programom bezbjednosti, uz prethodnu saglasnost Agencije.

- (6) Zabranjeno je neovlašćeno snimanje ili fotografisanje mjesta na kojim se obavlja kontrola pristupa, bezbjednosni pregled ili rad osoblja bezbjednosti, kao i kritičnih objekata, djelova infrastrukture aerodroma i sistema koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva.
- (7) Zabranjen je ulazak u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa i ulazak u vazduhoplov licu koje verbalno ili fizički napadne osoblje bezbjednosti, prijeti, nedolično se ponaša, remeti javni red i mir ili koje odbije bezbjednosni pregled, kao i licu za koje osoblje bezbjednosti ima osnovanu sumnju u pogledu njegovih namjera, njegovog prtljaga ili stvari koje nosi sa sobom.

Nadležnosti i obaveze operatora vazduhoplova

Član 160

- (1) Operator vazduhoplova je dužni da, pored sopstvenog programa bezbjednosti, primjenjuje i program bezbjednosti operatora aerodroma.
- (2) Operator vazduhoplova dužan je da u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i bezbjednosnom procjenom rizika:
 - 1) sprovodi bezbjednosno pretraživanje vazduhoplova;
 - 2) sprovodi kontrolu pristupa vazduhoplovu;
 - 3) obezbijedi obuku zaposlenih;
 - 4) odredi odgovorno lice za bezbjednost i
 - 5) uspostavi i vrši internu kontrolu kvaliteta bezbjednosti.
- (3) Operator vazduhoplova može da izradi listu putnika neprihvatljivog ponašanja i u skladu sa njom da uskrati pravo na prevoz takvim putnicima.
- (4) Agencija daje saglasnost za Odgovorno lice za bezbjednost operatora vazduhoplova licu koje ispunjava uslove utvrđene Programom bezbjednosti.
- (5) Za davanje saglasnosti iz stava 4 ovog člana plaća se naknada Agenciji koju utvrđuje Ministarstvo.

Obuke iz domena bezbjednosti

Član 161

- (1) Obuku iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva sprovodi pravno ili fizičko lice koje je ovlašćeno od strane Agencije.
- (2) Agencija izdaje ovlašćenje iz stava 1 ovog člana licu koje posjeduje pozitivnu bezbjednosnu provjeru i koje ispunjava uslove u pogledu stručne spreme, radnog iskustva u oblasti za koju namjerava da sprovodi obuku i koje uspješno završi obuku propisanu Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Ovlašćeno lice iz stava 1 ovog člana izdaje licu koje uspješno završi obuku iz člana 142a stav 1 tač. 8 i 9 i člana 142b stav 2 tačka 3 ovog zakona odgovarajuću potvrdu o završenoj obuci.
- (4) Poslodavac je dužan da vodi evidenciju potvrda o završenim obukama svojih zaposlenih iz oblasti vazduhoplovne bezbjednosti na način propisan Programom bezbjednosti i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

- (5) Agencija sertifikuje lica koja vrše bezbjednosne preglede u civilnom vazduhoplovstvu, lica koja vrše patroliranje, nadgledanje nadzor i detekciju sumnjivog ponašanja u civilnom vazduhoplovstvu, instruktore i interne kontrolore vazduhoplovne bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (6) Uslovi pod kojima se izdaje, mijenja, suspenduje i ukida sertifikat iz stava 5 ovog člana, rok važenja sertifikata iz stava 5 ovog člana, uslovi koje mora da ispunjava lice iz stava 5 ovog člana da bi steklo sertifikat propisani su Programom bezbjednosti i programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (7) Agencija vodi evidenciju lica iz stava 5 ovog člana.
- (8) Sadržina evidencije iz stava 7 ovog člana i način vođenja evidencije propisuje se Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (9) Bliže uslove iz stava 2 ovog člana, rok važenja ovlašćenja, način izdavanja ovlašćenja, uslove za suspenziju i ukidanje ovlašćenja iz stava 1 ovog člana propisuju se programom obuke iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (10) Za izdavanje ovlašćenja iz stava 2 ovog člana plaća se naknada Agenciji, čiju visinu utvrđuje Ministarstvo.
- (11) Za izdavanje sertifikata lica iz stava 5 ovog člana plaća se naknada Agenciji.
- (12) Visinu naknade iz stava 11 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Bezbjednosna naknada

Član 162

- (1) Za pregled putnika, njihovog ručnog prtljaga i predatog prtljaga plaća se bezbjedonosna naknada.
- (2) Naknadu iz stava 1 ovog člana plaćaju putnici u odlasku.
- (3) Visinu naknade iz stava 1 ovog člana utvrđuje operator aerodroma, uz saglasnost Ministarstva.

Identifikaciona kartica i bezbjednosna provjera lica

Član 163

- (1) Lica koja mogu da pristupe i borave u kontrolisanoj i bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa, pored putnika koji su pregledani, moraju da imaju na prednjem dijelu tijela između vrata i struka vidno istaknutu identifikacionu karticu za članove posade, inspektore/nadzornike Agencije ili aerodromsku identifikacionu karticu.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, obaveza isticanja identifikacione kartice ne važi za inspektore i nadzornike za vazdušni saobraćaj iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva tokom sprovođenja tajnih testova, u skladu sa Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Identifikaciona kartica iz stava 1 ovog člana izdaje se licu koje je dobilo pozitivnu bezbjednosnu provjeru, ima operativnu potrebu i opravdan razlog za boravak u kontrolisanoj i/ili bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa i koje posjeduje dokaz o uspješno završenoj obuci koja je propisana programom obuke iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

- (4) Izdavalac identifikacione kartice vodi evidenciju o izdatim identifikacionim karticama iz stava 1 ovog člana i dokumentaciju iz stava 3 ovog člana i čuva je najmanje tri godine po isteku roka važenja identifikacione kartice.
- (5) Bezbjednosna provjera lica predstavlja dokumentovanu provjeru identiteta lica, podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju, uvjerenje nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak, uključujući i provjeru moguće kaznene evidencije i bilo koje druge bezbjednosne informacije relevantne za procjenu podobnosti lica da nepraćeno pristupi bezbjednosnim zonama ograničenog pristupa aerodroma ili obavlja poslove iz stava 10 ovog člana.
- (6) Bezbjednosna provjera lica u cilju dobijanja identifikacione kartice iz stava 1 ovog člana vrši se prije nego što lice počne da obavlja dodijeljene poslove, odnosno prije nego što mu se dozvoli pristup bezbjednosno osjetljivim informacijama.
- (7) Izuzetno od st. 3 i 6 ovog člana, sprovođenje bezbjednosne provjere i obuke nije potrebno za lica kojima se identifikaciona kartica izdaje u svojstvu posjetioca i kojima je dozvoljeno da se kreću u kontrolisanoj, odnosno bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa isključivo uz pratnju lica ovlašćenog za pratnju.
- (8) Lice koje je dobilo negativnu bezbjednosnu provjeru, a ima odranije izdatu važeću identifikacionu karticu, u obavezi je da je odmah vrati izdavaocu.
- (9) Licu iz stava 8 ovog člana nije dozvoljen pristup bezbjednosnim zonama ograničenog pristupa, kao ni obavljanje poslova iz stava 10 ovog člana.
- (10) U cilju utvrđivanja podobnosti lica za obavljanje poslova, odnosno utvrđivanja postojanja bezbjednosne smetnje iz člana 164 ovog zakona, a po prethodnoj pisano iskazanoj saglasnosti lica, sprovodi se bezbjednosna provjera za:
- 1) Lica koja obavljaju ili su odgovorna za primjenu bezbjednosnog pregleda, kontrole pristupa i drugih bezbjednosnih kontrola u bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa ili van nje, uključujući tu i prostorije regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca ili regulisanog snabdjevača zaliha za potrošnju tokom leta;
 - 2) lica kojima se izdaje aerodromska identifikaciona kartica, identifikaciona kartica člana posade ili inspektorska/nadzornička kartica Agencije;
 - 3) službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove, organa uprave nadležnog za poslove carina i organa nadležnog za nacionalnu bezbjednost, angažovane na aerodromu;
 - 4) lica koja imaju pristup kritičnim objektima, djelovima infrastrukture i kritičnim sistemima uključujući informacione sisteme civilnog vazduhoplovstva, na aerodromu i/ili van njega;
 - 5) odgovorne rukovodioce za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva;
 - 6) lica odgovorna za bezbjednost kod regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca, regulisanog i poznatog snabdjevača
 - 7) instruktore vazduhoplovne bezbjednosti;
 - 8) inspektore/nadzornike Agencije;
 - 9) interne kontrolore vazduhoplovne bezbjednosti;
 - 10) lica koja imaju pristup teretu i pošti, materijalu i pošti vazdušnog prevoznika, zaliham a za potrošnju tokom leta ili za potrošnju na aerodromu, na kojima su primijenjene bezbjednosne kontrole;
 - 11) lica koja imaju pristup bezbjednosno osjetljivim informacijama od značaja za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva; i
 - 12) lica u službi u Vojske Crne Gore koji zbog potrebe službe moraju da borave u bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa aerodroma.

- (11) Bezbjednosnu provjeru vrši organ uprave nadležan za policijske poslove i organ nadležan za nacionalnu bezbjednost, a provjeru podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju sprovodi poslodavac lica koji je subjekt bezbjednosne provjere.
- (12) Za lica u službi u Vojsci Crne Gore provjeru vrši organ državne uprave za poslove odbrane, u saradnji sa organom državne uprave za policijske poslove i organa nadležnog za nacionalnu bezbjednost.
- (13) Bezbjednosna provjera se ne sprovodi i identifikaciona kartica ne izdaje licu koje odbije da da saglasnost za sprovođenje bezbjednosne provjere ili se utvrdi da postoji bezbjednosna smetnja iz člana 164 ovog zakona.
- (14) Licu iz stava 13 ovog člana se zabranjuje pristup bezbjednosno osjetljivim informacijama, odnosno obavljanje povjerenih poslova.
- (15) Za potrebe sprovođenja bezbjednosne provjere stranog državljanina, pored podataka iz stava 5 ovog člana, uzimaju se u obzir i dokazi nadležnih organa države porijekla, kao i dokazi o izdatoj identifikacionoj kartici drugog aerodroma odnosno međunarodne ili strane organizacije, koja je izdata u skladu sa propisima iz oblasti vazduhoplovstva.
- (16) Ponovna bezbjednosna provjera sprovodi se za vrijeme trajanja validnosti identifikacione kartice u slučaju pojave osnovane sumnje u podobnost lica za obavljanje poslova iz stava 10 ovog člana.
- (17) Bliže odredbe o bezbjednosnoj provjeri lica i identifikacionoj kartici propisuje Vlada Programom bezbjednosti.

Bezbjednosna smetnja

Član 164

- (1) Bezbjednosna smetnja postoji u sljedećim slučajevima:

- 1) ako je lice pravosnažno osuđeno ili evidentirano kao počinilac krivičnog djela za koje je Krivičnim zakonikom zapriječena maksimalna kazna zatvora od tri ili više godina, iz grupe djela:
 - protiv života i tijela,
 - protiv sloboda i prava čovjeka i građanina,
 - protiv polne slobode,
 - protiv javnog reda i mira,
 - protiv imovine,
 - protiv platnog prometa i privrednog poslovanja,
 - protiv zdravlja ljudi,
 - protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine,
 - protiv službene dužnosti,
 - protiv bezbjednosti računarskih podataka,
 - protiv bezbjednosti javnog saobraćaja,
 - protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore i
 - protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
- 2) ako je lice član ili učestvuje u aktivnostima ili na bilo koji način podržava organizacije čije su aktivnosti ili ciljevi zabranjeni.

- (2) Ako se protiv lica vodi krivični postupak za krivično djelo iz grupe djela iz stava 1 ovog člana, odnosno prekršajni postupak za djela iz oblasti javnog reda i mira ili u slučajevima kršenja

bezbjednosnih procedura, postupak izdavanja identifikacione kartice se obustavlja, a već izdata identifikaciona kartica će biti suspendovna, do okončanja tog postupka.

Zabrana unošenja oružja i drugih predmeta

Član 165

- (1), Zabranjen je ulazak u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa na aerodromu licu koje nije kontrolisano u skladu sa Programom bezbjednosti.
- (2) Zabranjeno je u putničku kabinu vazduhoplova i u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa unošenje hladnog ili vatrene oružja i municije, eksplozivnih, zapaljivih ili opasnih materija, kao i sredstava i predmeta koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta koju utvrđuje Agencija.
- (3) Odredba stava 2 ovog člana ne primjenjuje se na:
 - službenike granične policije, koji su zaposleni na aerodromu, u pogledu unošenja vatrene oružja i municije;
 - službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove kada preduzimaju mjere protiv radnji nezakonitog ometanja;
 - službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove kada obavljaju poslove u skladu sa zakonom kojim se uređuju unutrašnji poslovi i zakonom kojim se uređuje zaštita i spašavanje u kriznim i vanrednim situacijama, u skladu sa Programom bezbjednosti;
 - inspektore za vazdušni saobraćaj iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, prilikom vršenja tajnih testova u skladu sa Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva;
 - predstavnike bezbjednosnih službi drugih država koji obezbjeđuju sopstvene letove, pod uslovom da imaju saglasnost Agencije i organa uprave nadležnog za policijske poslove;
 - službenike bezbjednosti operatora aerodroma u pogledu unošenja sredstava prinude u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita lica i imovine i Programom bezbjednosti, uz prethodnu saglasnost Agencije;
 - predstavnike bezbjednosnih službi koji vrše obezbjeđivanje visokih državnih zvaničnika ili članova državne delegacije, na način propisan Programom bezbjednosti.
- (4) Lice koje posjeduje hladno ili vatreno oružje ili municiju dužno je da ih prijavi pri registraciji za let i preda ovlašćenom pripadniku organa uprave nadležnog za policijske poslove na aerodromu, s tim što mu se hladno ili vatreno oružje i municija vraćaju nakon iskrcavanja.
- (5) Način predaje i način vraćanja hladnog ili vatrene oružja i municije propisuje organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove.
- (6) Način postupanja sa eksplozivnim, zapaljivim ili opasnim materijama, kao i sredstvima i predmetima koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta propisuje Agencija.

Nacionalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva

Član 166

- (1) Vlada osniva Nacionalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Odbor za bezbjednost) radi preduzimanja preventivnih mjera, efikasnog djelovanja i otklanjanja posljedica uzrokovanih nezakonitim ometanjima civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Odbor za bezbjednost:
 - 1) prati sprovođenje preventivnih mjera utvrđenih Nacionalnim programom bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Program bezbjednosti) i mjera za otklanjanje posljedica uzrokovanih nezakonitim ometanjem civilnog vazduhoplovstva;
 - 2) prati primjenu i sprovođenje bezbjednosnih mjera na aerodromima, na osnovu inspekcijskih pregleda i izvještaja i nalaže druge mjere koje treba da se preduzmu;

- 3) analizira nivo opasnosti i odlučuje o primjeni određenog nivoa dodatnih, pojačanih mjera bezbjednosti koje mora da se preduzmz i implementiraju na aerodromima;
 - 4) rukovodi akcijama u kriznim situacijama, izazvanim aktima nezakonitog ometanja, u skladu sa Programom bezbjednosti,
 - 5) vrši i druge poslove od interesa za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Odbor za bezbjednost ima sedam članova.
 - (4) Odbor za bezbjednost čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, predstavnik Agencije, predstavnik organa uprave nadležnog za nacionalnu bezbjednost i predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine.
 - (5) U radu Odbora za bezbjednost po potrebi učestvuju predstavnici pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i drugih organa državne uprave.
 - (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za bezbjednost obavlja sekretar.
 - (7) Bliži sastav, mandat, način rada i odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora za bezbjednost propisuje Vlada aktom o osnivanju.
 - (8) Članovi i sekretar Odbora za bezbjednost imaju pravo na naknadu za svoj rad.
 - (9) Akt o osnivanju Odbora za bezbjednost objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

Lokalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva

Član 167

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Lokalni odbor) radi sprovođenja mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Članove Lokalnog odbora čine: predstavnik operatora aerodroma, predstavnik pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnik operatora vazduhoplova, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove i predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine, kao i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva na aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj.
- (3) Na izbor članova Lokalnog odbora saglasnost daje Odbor za bezbjednost.
- (4) Članovi Lokalnog odbora za bezbjednost za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (5) Djelokrug rada, bliži sastav, mandat i način rada Lokalnog odbora propisuje Operator aerodroma aktom o osnivanju.

X OLAKŠICE

Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

Član 168

- (1) Vlada osniva Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za olakšice) radi sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Program za olakšice) i davanja preporuka za unaprjeđenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.
- (2) Odbor za olakšice:
 - 1) predlaže Vladi program za olakšice;

- 2) dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju programa za olakšice Vladi, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
 - 3) sprovodi mjere i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
 - 4) obavlja i druge poslove u skladu sa programom za olakšice.
- (3) Odbor za olakšice ima devet članova.
 - (4) Odbor za olakšice čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za vanjske poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa državne uprave nadležnog za turizam, predstavnik organa državne uprave nadležnog za finansije, predstavnik Agencije, predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine, predstavnik operatora aerodroma i predstavnik vazdušnog prevoznika.
 - (5) U radu Odbora za olakšice, po potrebi, učestvuju predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja i predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede.
 - (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za olakšice obavlja sekretar.
 - (7) Mandat članova Odbora za olakšice i druga pitanja od značaja za rad Odbora za olakšice propisuje Vlada aktom o osnivanju.
 - (8) Članovi i sekretar Odbora za olakšice za svoj rad imaju pravo na naknadu.
 - (9) Akt o osnivanju Odbora za olakšice objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.
 - (10) Stručne osnove za izradu predloga Programa za olakšice priprema Agencija

Lokalni odbor za olakšice

Član 169

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj radi obavljanja poslova iz člana 168 stav 1 ovog zakona.
- (2) Na izbor članova lokalnog odbora za olakšice saglasnost daje Odbor za olakšice.
- (3) Za članove lokalnog odbora za olakšice imenuju se, pored predstavnika operatora aerodroma, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte na aerodromu.
- (4) Nadležnost, bliži sastav, mandat i način rada lokalnog odbora za olakšice propisuje Operator aerodroma aktom o osnivanju.

Program za olakšice

Član 170

- (1) Program za olakšice donosi Vlada, na predlog Odbora za olakšice.
- (2) Program za olakšice sadrži: mjere, aktivnosti i tehnološke postupke kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja, ubrzava protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte i olakšava sprovođenje sigurnosnih istraga nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, u skladu sa propisima Crne Gore.
- (3) Agencija prati operativno sprovođenje Programa za olakšice i Odboru za olakšice dostavlja izvještaj o sprovođenju operativnih mjera iz Programa za olakšice.

XI TRAGANJE ZA VAZDUHOPLOVOM I SPAŠAVANJE LICA U CIVILNOM VAZDUHOPLOVSTVU

Postupak traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica

Član 171

- (1) Traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica u civilnom vazduhoplovstvu obavlja se na teritoriji Crne Gore, a može da obuhvati i teritoriju koja je određena međunarodnim ugovorima koji obavezuju Crnu Goru, u skladu sa ovim zakonom i propisom za sprovođenje ovog zakona.
- (2) U skladu sa međunarodnim ugovorom iz stava 1 ovog člana, organ druge države nadležan za traganje i spašavanje može da učestvuje u operacijama traganja i spašavanja na teritoriji Crne Gore.
- (3) Usluga traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica mora da bude dostupna 24 časa dnevno.
- (4) Pružalac usluga kontrole letenja uzbunjivanjem pokreće postupak traganja i spašavanja svih nestalih vazduhoplova koji su u nadležnosti kontrole letenja, ostalih vazduhoplova koji su predali plan leta ili su na drugi način poznati organima nadležnim za pružanje usluga u vazdušnoj plovitbi i vazduhoplovima kojima prijeti nezakonito ometanje ili su predmet nezakonitog ometanja.
- (5) Pružalac usluga kontrole letenja dužan je da o nestalom vazduhoplovu, bez odlaganja, obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – Operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) i Komisiju za istraživanje.
- (6) Komisija za istraživanje o nestalom vazduhoplovu iz stava 5 ovog člana obavještava Ministarstvo, koje dalje o tome obavještava operatora ili vlasnika vazduhoplova i nadležni organ države registra vazduhoplova.
- (7) Operativno-komunikacioni centar 112 (OKC 112) kao spasilački koordinacioni centar za traganje i spašavanje vazduhoplova na kopnu (RCC) rukovodi i koordinira akcijama traganja i spašavanja.
- (8) U slučaju pada vazduhoplova u more i Skadarsko jezero na teritoriji Crne Gore, rukovođenje i koordinaciju akcijama traganja i spašavanja vrši organ državne uprave nadležan za pomorsku sigurnost i upravljanje lukama preko Koordinacionog centra traganja i spašavanja na moru (MRCC).
- (9) Obaveze Operativno komunikacionog centra 112 (OKC 112) i Koordinacionog centra traganja i spašavanja na moru (MRCC) koje se odnose na traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica na kopnu i moru, uslovi rada, način vršenja komunikacije, stručna osposobljenost lica iz navedenih centara i sprovođenje vježbi OKC 112 i MRCC propisuje Vlada, na predlog Odbora za SAR.
- (10) Agencija vrši nadzor nad Operativno komunikacionim centrom 112 (OKC 112) i Koordinacionim centrom traganja i spašavanja na moru (MRCC) koja učestvuju u traganju za vazduhoplovom i spašavanju lica na kopnu i moru u cilju provjere sprovođenja propisa iz stava 9 ovog člana.
- (11) Službu traganja i spašavanja za vojne vazduhoplove organizuje organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

Obaveza učestvovanja u postupku traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica

Član 172

- (1) U postupku traganja za vazduhoplovom i spašavanjem lica u civilnom vazduhoplovstvu, traganja i spašavanja vazduhoplova, zavisno od obima, uslova i potreba, u saradnji sa koordinacionim centrom (RCC ili MRCC), učestvuju: operativne jedinice u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i spašavanje, zdravstvene ustanove, pripadnici jedinica policije,

organa nadležnih za poslove pomorske sigurnosti, civilnog vazduhoplovstva, kontrole letenja i hidrometeorologije, pravna i fizička lica koja učestvuju u obavljanju vazdušnog saobraćaja i druga pravna i fizička lica koja mogu pomoći u akciji traganja i spašavanja.

- (2) Operator ili vlasnik vazduhoplova, vođa vazduhoplova, operator aerodroma i nadležne zdravstvene ustanove dužni su da, na zahtjev organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje, učestvuju u postupku traganja i spašavanja, stave na raspolaganje sredstva potrebna za traganje i spašavanje i pruže hitnu medicinsku pomoć i preduzmu mjere za prevoz lica.
- (3) Agencija vrši nadzor nad subjektom koji je, u skladu sa propisom o zaštiti i spašavanju, nadležan za vršenje traganja i spašavanja iz vazduha, kao i nad subjektom koji vrši traganje i spašavanje na moru za nestalim vazduhoplovom, u cilju provjere ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana.
- (4) Neophodnu opremu koju treba da posjeduju subjekti koji vrše traganje i spašavanje iz vazduha, kao i subjekti koji vrše traganje i spašavanje na moru za nestalim vazduhoplovom propisuje Vlada, na predlog Odbora za SAR.
- (5) Način na koji se angažuju učesnici u akcijama traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica u civilnom vazduhoplovstvu iz stava 1 ovog člana propisuje Vlada na predlog organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje.
- (6) Na predlog akta iz stava 5 ovog člana saglasnost daju Ministarstvo i Agencija.
- (7) U postupcima iz stava 1 ovog člana mogu da učesvuju jedinice Vojske Crne Gore na način utvrđen propisima iz oblasti odbrane.

Troškovi traganja i spašavanja

Član 173

- (1) Svi subjekti koji su učestvovali u traganju i spašavanju vazduhoplova imaju pravo na naknadu u visini stvarnih troškova koje su imali tokom traganja i spašavanja.
- (2) Troškove iz stava 1 ovog člana snosi operator, odnosno vlasnik vazduhoplova za kojim se tragalo, čiji su putnici i posada spašavani.
- (3) Dio sredstava za infrastrukturu, opremu i obuku u cilju uspostavljanja i održavanja sistema traganja i spašavanja, Agencija može, na osnovu zaključenih sporazuma, da dodijeli pojedinim subjektima koji učestvuju u akcijama traganja i spašavanja, u skladu sa međunarodnim ugovorom.
- (4) Uslove, postupak, način dodjele, visinu i svrhu upotrebe sredstava iz stava 3 ovog člana propisuje Agencija.

Nacionalni odbor za traganje i spašavanje u civilnom vazduhoplovstvu

Član 174

- (1) Vlada osniva Nacionalni odbor za traganje i spašavanje u civilnom vazduhoplovstvu (u daljem tekstu: Odbor za SAR) radi sprovođenja Nacionalnog plana za traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica (u daljem tekstu: Nacionalni SAR plan), kao i davanja stručnih preporuka za unapređenje saradnje i usaglašenog djelovanja nadležnih institucija u oblasti traganja i spašavanja.
- (2) Odbor za SAR:
 - 1) daje predloge i preporuke za unaprjeđenje organizacije sistema traganja i spašavanja;
 - 2) predlaže Vladi donošenje propisa iz oblasti traganja i spašavanja;

- 3) prati sprovođenje Nacionalnog SAR plana i dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu;
 - 4) priprema predloge za unaprjeđenje međuinstitucionalne saradnje i propise iz oblasti traganja i spašavanja;
 - 5) doprinosi ispunjavanju međunarodnih obaveza države u oblasti traganja i spašavanja; i
 - 6) vrši i druge poslove od interesa za traganje i spašavanje u civilnom vazduhoplovstvu.
- (3) Odbor za SAR ima sedam članova.
- (4) Odbor za SAR čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje, predstavnik Operativno komunikacionog centra 112, predstavnik Uprave pomorske sigurnosti i upravljanja lukama, predstavnik Agencije, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja.
- (5) U radu Odbora za SAR po potrebi učestvuju predstavnici operatora aerodroma, operatora vazduhoplova, pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i drugih organa državne uprave.
- (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za SAR obavlja sekretar.
- (7) Bliži sastav, mandat, način rada i odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora za SAR propisuje Vlada aktom o osnivanju.
- (8) Članovi i sekretar Odbora za SAR za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (9) Akt o osnivanju Odbora za SAR objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

XII NESREĆE

Istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost

Član 175

- (1) Svaka nesreća i ozbiljna nezgoda vazduhoplova moraju detaljno da se ispituju i analiziraju, nezavisno od istrage koju vode nadležni državni organi.
- (2) Istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost, odnosno utvrđivanje činjenica i okolnosti pod kojima su se dogodili nema za cilj utvrđivanje krivice ili odgovornosti za nastanak nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost, već njihovo sprječavanje u budućnosti.
- (3) Svako lice koje sazna za nesreću i ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova dužno je da o tome odmah obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) putem pozivnog broja 112, Ministarstvo, nadležnu kontrolu letenja na najbližem aerodromu ili Komisiju za istraživanje.
- (4) Ako strani vazduhoplov pretrpi nesreću, ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova u crnogorskom vazdušnom prostoru ili na teritoriji Crne Gore, Ministarstvo o tome obavještava organ državne uprave nadležan za unutrašnje, organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, nadležne organe države u kojoj je vazduhoplov registrovan, države sjedišta organizacije koja je projektovala vazduhoplov, države operatora vazduhoplova i države proizvođača vazduhoplova, kao i nadležne organe drugih država ako su se u vazduhoplovu koji je pretrpio nesreću, ozbiljnu nezgodu ili nezgodu nalazila i lica iz tih država.
- (5) Ako crnogorski civilni vazduhoplov ili strani vazduhoplov koji koristi fizičko lice sa prebivalištem, odnosno pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori pretrpi nesreću ili ozbiljnu nezgodu na teritoriji druge države, istraživanje te nesreće ili ozbiljne nezgode sprovodi se po ovom zakonu ako ta država ne sprovede istraživanje.

- (6) Ako je u nesreći ili ozbiljnoj nezgodi učestvovao civilni i vojni vazduhoplov, istraživanje nesreće ili ozbiljne nezgode zajednički sprovode Komisija za istraživanje i predstavnici organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, a ako je u nesreći ili ozbiljnoj nezgodi učestvovao vojni ili strani vojni vazduhoplov, istragu sprovodi organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (7) Ako crnogorski civilni vazduhoplov ili strani civilni vazduhoplov koji koristi fizičko lice sa prebivalištem, odnosno pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori pretrpi nesreću ili ozbiljnu nezgodu u međunarodnom vazdušnom prostoru ili međunarodnim vodama koji nijesu u nadležnosti ni jedne države, istraživanje te nesreće ili ozbiljne nezgode sprovodi se po ovom zakonu ako neka druga država ne sprovede istraživanje.

Komisija za istraživanje

Član 176

- (1) Radi istraživanja nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova Vlada osniva Komisiju za istraživanje.
- (2) Komisija za istraživanje iz stava 1 ovog člana je samostalna u radu i funkcionalno nezavisna od Ministarstva, Agencije, vazduhoplovnih subjekata iz člana 10 stav 2 ovog zakona i drugih lica koja mogu da utiču na objektivnost i nezavisnost rada Komisije za istraživanje.
- (3) Komisija za istraživanje:
- 1) vrši istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, a po potrebi obavlja poslove istraživanja i drugih događaja koji ugrožavaju sigurnost;
 - 2) daje sigurnosne preporuke u cilju poboljšanja sigurnosti vazdušnog saobraćaja;
 - 3) vodi Nacionalnu bazu podataka o nesrećama, ozbiljnim nezgodama, nezgodama vazduhoplova i događajima koji ugrožavaju sigurnost;
 - 4) dostavlja podatke iz Nacionalne baze podataka međunarodnim organizacijama, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima;
 - 5) sarađuje sa drugim organima za istragu vazduhoplovnih nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova zemalja članica ICAO-a;
 - 6) objavljuje rezultate istrage iz svoje nadležnosti u skladu sa ICAO i nacionalnim propisima iz oblasti zaštite podataka;
 - 7) planira, organizuje i sprovodi obuku stalnih članova Komisije za istraživanje i istražilaca sa liste stručnjaka;
 - 8) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu; i
 - 9) obavlja i druge poslove od značaja za istraživanje nesreća, i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova.
- (4) Komisiju za istraživanje čine tri stalna člana.
- (5) Komisiju za istraživanje predstavlja i njenim radom rukovodi glavni istražilac.
- (6) U radu Komisije za istraživanje po potrebi učestvuju i povremeni članovi, koji se angažuju sa liste stručnjaka koju utvrđuje Vlada.
- (7) Glavni istražilac iz stava 5 ovog člana, u svakom pojedinačnom slučaju, rješenjem formira istraživački tim za istraživanje nesreća ili ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, kojim određuje rukovodioca istraživačkog tima i potreban broj članova tima od stalnih članova Komisije za istraživanje i eksperata sa liste stručnjaka.
- (8) Za potrebe učešća u istragama nesreća, ozbiljnih nezgoda ili nezgoda vazduhoplova, na teritorijama drugih država, ili kada neka druga država sprovodi istragu nesreće ili ozbiljne

nezgode vazduhoplova, za čije rezultate je zainteresovana Crna Gora, glavni istražilac ili drugi stalni član Komisije za istraživanje upućuje se u državu nastanka događaja i učestvuje u istrazi u svojstvu Ovlašćenog predstavnika.

- (9) Ovlašćeni predstavnik može da ima i asistenta iz stalnog sastava Komisije za istraživanje, ili lica sa Liste stručnjaka, po odluci Glavnog istraživača i u zavisnosti od poziva organa za istragu države koja je pokrenula istragu.
- (10) Izvještaj o rezultatima istraživanja nesreća i ozbiljnih nezgoda Komisija za istraživanje dostavlja Vladi, najkasnije u roku od pet dana od dana sačinjavanja izvještaja.
- (11) Bliži postupak i način sprovođenja istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova i drugih događaja koji ugrožavaju sigurnost, način sticanja statusa ovlašćenog predstavnika, uslove koje mora da ispunjava Glavni istražilac, način obavještavanja, organizaciju, način rada, akreditaciju članova Komisije za istraživanje kao predstavnika Crne Gore u istragama koje se vode u inostranstvu, izgled obrasca službene identifikacione kartice istražilaca, način sprovođenja postupka izdavanja, zamjene i oduzimanja službene identifikacione kartice, kao i način vođenja evidencije o izdatim službenim identifikacionim karticama, obezbjeđenje dokaza i druga pitanja od značaja za rad Komisije za istraživanje, kao i visinu naknade iz stava 9 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Sredstva za rad Komisije za istraživanje

Član 177

- (1) Sredstva za rad Komisije za istraživanje obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore.
- (2) Stalni članovi Komisije za istraživanje imaju pravo na naknadu za svoj rad.

Ovlašćenja istražitelja Komisije za istraživanje

Član 178

- (1) Komisija za istraživanje je ovlašćena da preduzme potrebne mjere za obavljanje istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, bez obzira da li je pokrenuta druga zvanična istraga.
- (2) Nadležni organi i druga pravna i fizička lica dužna su da omoguće Komisiji za istraživanje da efikasno i nezavisno obavlja istražne poslove.
- (3) Ako je Crna Gora država nastanka nesreće ili ozbiljne nezgode vazduhoplova, Komisija za istraživanje pokreće istragu o okolnostima događaja i odgovorna je za vođenje istrage.
- (4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, Komisija za istraživanje može da delegira cjelokupnu istragu ili bilo koji dio vođenja takve istrage istražnom organu druge države ili regionalnoj organizaciji za istragu nesreća i ozbiljnih nezgoda (RAIO) uz dogovor i obostranu saglasnost, a u tom slučaju koristi sva raspoloživa sredstva da olakša vođenje istrage.

Identifikacija istraživača i službena identifikaciona kartica istraživača

Član 179

- (1) Glavni istraživač, stalni istraživači i istraživači sa liste stručnjaka koji rade na poslovima istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda ili nezgoda vazduhoplova imaju službene identifikacione kartice.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana su dužna da nose identifikacione kartice tokom uviđaja na mjestu nesreće vazduhoplova i da ih pokažu na zahtjev nadležnog pravosudnog organa.
- (3) Službena identifikaciona kartica može da se koristi samo za namjenu za koju je izdata.
- (4) Službenu identifikacionu karticu izdaje Komisija za istraživanje.
- (5) Komisija za istraživanje vodi evidenciju o izdatim identifikacionim karticama.

(6) Izgled obrasca službene identifikacione kartice, način sprovođenja postupka izdavanja, zamjene i oduzimanja službene identifikacione kartice i način vođenja evidencije o izdatim službenim identifikacionim karticama propisuje Ministarstvo.

Obavezno obavještanje

Član 180

- (1) Svako pravno ili fizičko lice koje je u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti učestvovalo ili saznalo za događaje koji ugrožavaju sigurnost dužno je da o tome, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 72 sata od saznanja, obavijesti Agenciju i Komisiju za istraživanje.
- (2) Listu događaja o kojima se obavezno obavještava, način obavještanja i subjekte koji su obavezni da obavještavaju o događajima koji ugrožavaju sigurnost propisuje Agencija.

Dobrovoljno obavještanje

Član 181

- (1) Svako pravno ili fizičko lice koje ima saznanja o događajima koji ugrožavaju sigurnost ili za koje smatra da predstavljaju stvarnu ili potencijalnu opasnost za sigurnost ili je učestvovalo u njima može samoinicijativno i dobrovoljno da obavijesti Komisiju za istraživanje i Agenciju.
- (2) Svrha dobrovoljnog obavještanja o događajima iz stava 1 ovog člana nije utvrđivanje krivice ili odgovornosti.
- (3) Podatke o pravnim i fizičkim licima koji su dobrovoljno prijavili događaje iz stava 1 ovog člana, kao i pravnim i fizičkim licima na koje se odnosi prijava, Komisija za istraživanje i Agencija su dužni da čuvaju kao tajne u skladu sa zakonom.
- (4) Listu događaja o kojima se dobrovoljno obavještava i način i postupak obavještanja o događajima iz stava 1 ovog člana propisuje Agencija.

Svrha obavještanja

Član 182

- (1) Obavještanje o događajima koji ugrožavaju sigurnost vrši se radi unaprjeđenja sigurnosti vazdušnog saobraćaja.
- (2) Agencija prikuplja, analizira, čuva i distribuira obavještenja iz stava 1 ovog člana i sačinjava izvještaje o događajima koji ugrožavaju sigurnost.
- (3) Odredba stava 1 ovog člana odnosi se na događaje koji ugrožavaju sigurnost, a u kojima su učestvovali crnogorski vazduhoplovi, unutar ili van teritorije crnogorskog vazdušnog prostora, događaje koji ugrožavaju sigurnost, a u kojima su učestvovali strani vazduhoplovi kojima su, u trenutku događaja, upravljali crnogorski operatori, kao i na strane vazduhoplove kojima upravljaju strani operatori u vazdušnom prostoru Crne Gore.

Zaštita podataka

Član 183

- (1) Prilikom postupanja sa podacima o događajima koje su Agencija i Komisija za istraživanje prikupili posredstvom sistema obaveznog ili dobrovoljnog obavještanja o događajima primjenjuju se odredbe propisa kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti, kao i propisa kojima se uređuje tajnost podataka.
- (2) Podaci iz stava 1 ovog člana ne mogu se koristiti u druge svrhe, osim za unapređenje sigurnosti i bezbjednosti u vazduhoplovstvu.

(3) Sve informacije o podnosiocu prijave događaja, kao i o licima koja su učestvovala u događaju, smatraju se povjerljivim i Agencija i Komisija za istraživanje ih neće proslijediti drugom licu, osim na zahtjev pravosudnih organa Crne Gore.

(3) Izuzev u slučaju izvršenja krivičnog djela, Agencija i neće pokretati postupak protiv lica koja su povredu propisa učinili nenamjerno, a nije riječ o krajnjoj nepažnji, ukoliko su za povredu propisa Agencija saznala isključivo posredstvom sistema obaveznog obavještanja o događajima.

(4) Poslodavci su dužni da podstiču svoje zaposlene da, radi opšte dobrobiti, prijave svaki događaj koji smatraju stvarnom i potencijalnom opasnošću za sigurnost vazduhoplovstva, bez bojazni da povodom toga mogu od poslodavca trpjeti određene posljedice.

Baze podataka

Član 184

(1) Komisija za istraživanje i Agencija dužne su da prikupljaju, analiziraju, čuvaju, upravljaju i distribuiraju podatke i izvještaje o nesrećama, ozbiljnim nezgodama i nezgodama vazduhoplova, kao i o drugim događajima koji ugrožavaju sigurnost, o čemu vode odvojene baze podataka, u skladu sa nadležnostima i i propisima o zaštiti podataka.

(2) Baza podataka o nesrećama, ozbiljnim nezgodama i nezgodama u vazdušnom saobraćaju sadrži podatke koji se odnose na činjenične informacije u vezi sa događajem sa istorijatom leta, podatke o povredama, oštećenjima na vazduhoplovu, šteti prouzrokovanoj trećim licima, podatke o posadi bez unošenja podataka o ličnosti, podatke o vazduhoplovu, njegovoj opremi i pogonskoj grupi, podatke o mjestu nesreće, mjestu polijetanja, meteorološkim uslovima, stanju na mjestu nesreće, podatke koji se odnose na traganje i spašavanje, analizu događaja, neposredne i posredne uzroke, kao i sigurnosne preporuke i druge podatke, osim podataka o ličnosti.

(3) Način prikupljanja podataka, analize, čuvanja, upravljanja i distribucije podataka i sačinjavanja izvještaja, kao i način vođenja baza podataka iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveza odgovora na sigurnosne preporuke

Član 185

- (1) Vazduhoplovni subjekt kojem je upućena Sigurnosna preporuka dužan je da, u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, potvrdi prijem dopisa i obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja.
- (2) Komisija za istraživanje je dužna da, u roku 60 dana od dana prijema odgovora, obavijesti organ kojem je Sigurnosna preporuka upućena da li smatra njegov odgovor odgovarajućim uz obrazloženje kada nije saglasan sa odlukom o nepreduzimanju mjera.
- (3) Svaki subjekat koji prima sigurnosnu preporuku, uključujući i organe odgovorne za sigurnost civilnog vazduhoplovstva, sprovodi postupke koji omogućavaju praćenje napretka u sprovođenju mjera preduzetih kao odgovor na izdate preporuke u pogledu sigurnosti.

XIII. PRIMJENA PROPISA

Primjena propisa u upravnim postupcima

Član 186

- (1) Na postupke koje vodi Agencija primjenjuju se odredbe zakona kojima je uređen upravni postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) U postupcima koji se sprovode u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona vazduhoplovni subjekti koriste prihvatljive načine usaglašavanja (*Acceptable means of compliance* - AMC), uputstva (*Guidance Material* – GM) i certifikacione specifikacije (*Certification Specifications* – CS) koje je donijela EASA, kao i alternativne načine usaglašavanja koje je odobrila EASA ili Agencija.
- (3) Protiv rješenja Agencije može se izjaviti žalba Ministarstvu.
- (4) Žalba protiv rješenja Agencije koje se odnosi na vazduhoplove, plovidbenost, vazduhoplovno osoblje, bespilotne vazduhoplove, bezbjednost, vazduhoplovne operacije, prevoz opasnih materija, aerodrome i pružanje ATM/ANS usluga ne odlaže izvršenje rješenja.
- (5) Prihvatljivi načini usaglašavanja (*Acceptable means of compliance* - AMC), uputstva (*Guidance Material* – GM) i certifikacione specifikacije iz stava 4 ovog člana objavljuju se na internet stranici Agencije.

Rok za rješavanje u upravnom postupku

Član 187

- (1) Ako je u postupku koji se pokreće na zahtjev stranke potrebno da se sprovede ispitni postupak, Agencija je dužna da donese rješenje ili drugi upravni akt i dostavi ga stranci najkasnije u roku od dvanaest mjeseci od dana podnošenja formalno potpunog zahtjeva.
- (2) Agencija može da produži rok iz stava 1 ovog člana za najviše šest mjeseci, ako je to potrebno zbog obimnih provjera koje su neophodne za donošenje rješenja ili drugog upravnog akta ili zbog drugih okolnosti slučaja za koje Agencija ne snosi odgovornost.
- (3) Agencija je dužna da u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva izvrši formalnu procjenu dokumentacije za rješavanje zahtjeva propisanu ovim zakonom i propisima donijetim za sprovođenje ovog zakona.
- (4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, u postupku izdavanja AOC, izdavanja operativne licence, postupku sertifikacije aerodrome, sertifikacije pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i odobravanja promjena u funkcionalnom sistemu, Agencija je dužna da u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva izvrši formalnu procjenu dokumentacije propisanu ovim zakonom i propisima donijetim za sprovođenje ovog zakona.
- (5) Ako zahtjev iz st. 3 i 4 ovog člana nije potpun, Agencija pisanim putem obavještava podnosioca zahtjeva da zahtjev dopuni traženim podacima u roku određenom u obavještenju, a koji teče od dana dostavljanja obavještenja.

Član 188

- (1) Ako je za rješavanje upravne stvari propisana naknada, plaćanje cjelokupnog iznosa naknade uslov je za izdavanje rješenja ili drugog upravnog akta, ako nije drukčije propisano.
- (2) Agencija može da suspenduje ili ukine sertifikat imaocu sertifikata koji ne plati propisanu naknadu za kontinuirani nadzor u roku koji odredi Agencija.

Primjena propisa u inspekcijskim nadzorima

Član 189

Inspekcijski nadzor vrši se u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor.

Član 190

(1) Rješenje donijeto u postupku utvrđivanja povrede propisa u oblasti civilnog vazduhoplovstva od strane vazdušnog prevoznika koji nije registrovan u Crnoj Gori smatra se dostavljenim kada se preda komandantu vazduhoplova.

(2) Ukoliko dostavljanje iz stava 1 ovog člana nije moguće, rješenje se predaje bilo kom drugom članu posade ili se obavještenje ostavlja na vidljivom mjestu u vazduhoplovu. Smatra se da je dostavljanje

XIV. NADZOR

Pojam nadzora

Član 191

- (1) Nadzor, u smislu ovog zakona, obuhvata kontinuirani nadzor i inspekcijski nadzor.
- (2) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona, kao i zaključenih međunarodnih ugovora koji obavezuju Crnu Goru, a koji se odnose na civilni vazdušni saobraćaj i to na: vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu, sistem bespilotnog vazduhoplova, pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi i pravila letenja za opšti vazdušni saobraćaj, aerodrome i aerodromske usluge, vazduhoplovno osoblje, pomoćno vazduhoplovno i drugo stručno osoblje, ispravnost i rad tehničkih sredstava i objekata vazdušne plovidbe i bezbjednost vazdušnog saobraćaja vrši Agencija.
- (3) Nadzor sprovode nadzornici Agencije i inspektori za vazdušni saobraćaj u cilju provjere usaglašenosti subjekta nadzora sa ovim zakonom, propisima, programima i drugim aktima za sprovođenje ovog zakona.
- (4) Subjekt nadzora su vazduhoplovni subjekti i druga fizička i pravna lica u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.

1. KONTINUIRANI NADZOR

Pojam kontinuiranog nadzora

Član 192

Kontinuirani nadzor, u smislu ovog zakona, obuhvata sprovođenje provjera, analiza, kontrola i drugih aktivnosti praćenja kako bi se, na osnovu raspoloživih dokaza, utvrdilo da li su imaoći sertifikata, odobrenja, dozvola, autorizacija, uvjerenja, potvrda, saglasnosti ili drugih upravnih akata koje je izdala Agencija, kao i fizička i pravna lica koja su dala izjave, kontinuirano usaglašeni sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.

Provjera

Član 193

- (1) Provjerom se utvrđuje da li subjekt nadzora ispunjava uslove za obavljanje djelatnosti ili pružanje usluga u vazduhoplovstvu.
- (2) Osnovnom provjerom ispituje se da li subjekt nadzora ispunjava uslove za sticanje dozvole ili drugog upravnog akta.
- (3) Periodična provjera se obavlja dok dozvola ili drugi upravni akt važi.
- (4) Za sprovođenje osnovne i periodične provjere plaća se naknada Agenciji, osim u slučaju periodične provjere koja se finansira u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Program periodične provjere

Član 194

- (1) Agencija sačinjava program periodične provjere za svaku godinu i o vremenu provjere obavještava odgovorno lice u subjektu nadzora.
- (2) Agencija obavještava odgovorno lice u subjektu nadzora i o predmetu, planu i načinu provjere.

Nadzornici

Član 195

- (1) Agencija vrši provjeru preko nadzornika koji je zaposleni Agencije stručno osposobljen za oblast za koju vrši provjeru i preko inspektora za vazdušni saobraćaj.
- (2) Uslovi za nadzornika utvrđuju se aktom o sistematizaciji i drugim internim aktima Agencije.
- (3) Nadzornik ima pravo i dužnost da provjeri objekte, opremu, uređaje, projekte, dokumentaciju i javne isprave subjekta nadzora; da izvrši uvid u proces rada i kvalitet usluga koje pruža subjekt nadzora i da uzme sve izjave koje su potrebne da bi utvrdio činjenično stanje.
- (4) Nadzornik je dužan da nosi nadzorničku autorizaciju dok vrši provjeru, kojom se dokazuje njegovo službeno svojstvo, identitet i ovlašćenja.

2. INSPEKCIJSKI NADZOR

Inspektor za vazdušni saobraćaj

Član 196

- (1) Agencija vrši inspekcijski nadzor preko inspektora za vazdušni saobraćaj koji je zaposleni Agencije stručno osposobljen za oblast za koju vrši inspekcijski nadzor.
- (2) Uslovi za inspektora za vazdušni saobraćaj utvrđuju se aktom Agencije.
- (3) Kada to zahtijevaju posebne okolnosti zbog povećanog obima posla ili u slučaju odsutnosti, odnosno duže spriječenosti inspektora za vazdušni saobraćaj, direktor Agencije može da ovlasti drugog zaposlenog da privremeno vrši poslove inspekcijskog nadzora sa svim ovlašćenjima inspektora za vazdušni saobraćaj, dok traju te okolnosti.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, direktor Agencije može da ovlasti najviše 20% zaposlenih od ukupnog broja sistematizovanih radnih mjesta u Agenciji, a najduže do dvije godine.
- (5) Inspektor za vazdušni saobraćaj je dužan da nosi službenu legitimaciju dok vrši inspekcijski nadzor, kojom se dokazuje njegovo službeno svojstvo, identitet i ovlašćenja.
- (6) Zaposleni iz stava 4 ovog člana dužan je da nosi ovlašćenje za vršenje inspekcijskog nadzora dok vrši inspekcijski nadzor.
- (7) Izgled i korišćenje službene legitimacije inspektora za vazdušni saobraćaj iz stava 6 ovog člana propisuje Agencija.

Inspekcijski nadzor vazduhoplova, vazduhoplovne komponente i vazdušnog saobraćaja

Član 197

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na vazduhoplov, sistem bespilotnog vazduhoplova, vazduhoplovne komponente i vazdušni saobraćaj obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: vazduhoplov i sistem bespilotnog vazduhoplova, posebno u pogledu ispunjavanja uslova za sigurnu upotrebu vazduhoplova i vazduhoplovne komponente, plovidbenost vazduhoplova, gradnju, prepravku, obnovu i održavanje vazduhoplova i vazduhoplovne komponente, opremu vazduhoplova, isprave, knjige i priručnike vazduhoplova, vazdušni saobraćaj u pogledu ispunjavanja propisanih uslova za sigurno obavljanje vazdušnog prevoza, održavanje linija i reda letenja u prevozu u vazdušnom saobraćaju, ispunjavanje uslova za sigurnu upotrebu vazduhoplova za sopstvene potrebe i ispunjavanje uslova za obavljanje drugih djelatnosti u vazdušnom saobraćaju.

- (2) Inspektor može da zahtijeva vanredni pregled vazduhoplova, ukoliko postoji opravdana sumnja u plovidbenost vazduhoplova.
- (3) Ako se pregled vazduhoplova obavlja na zahtjev inspektora, naknada iz člana 68 stav 3 ovog zakona za obavljeni pregled se ne plaća, ako se pregledom utvrdi da je vazduhoplov plovidben.

Inspekcijski nadzor aerodroma i aerodromskih usluga

Član 198

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na aerodrome obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: sigurnu upotrebu aerodroma, projektovanje i izgradnju aerodroma i objekata u području aerodroma od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja, održavanje aerodroma i aerodromskih objekata i opreme koji služe za sigurno odvijanje vazdušnog saobraćaja, izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka, postavljanje i održavanje znakova za uočavanje vazduhoplovnih prepreka, stanje operativnih površina, stanje svjetlosnih sistema koji služe za prilaženje, polijetanje i slijetanje vazduhoplova, kao i obezbjeđenje i ispravnost napajanja električnom energijom tih sistema, tehničke i druge uslove za prihvatanje i otpremu vazduhoplova, putnika i stvari na aerodromima, opterećenje i raspored stvari u vazduhoplovu, kvalitet goriva i maziva, kao i ispravnost uređaja i opreme koja služi obezbjeđivanju vazduhoplova gorivom i mazivom.
- (2) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na aerodromske usluge obuhvataju nadzor nad primjenom propisa o pružaocima tih usluga, a u vezi sa sigurnim odvijanjem vazdušnog saobraćaja, stručnoj osposobljenosti i sposobnosti njihovih zaposlenih, kao i o stanju tehničkih sredstava, opreme i uređaja.

Inspekcijski nadzor vazduhoplovnog osoblja, pomoćnog vazduhoplovnog i drugog stručnog osoblja

Član 199

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na vazduhoplovno osoblje obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: rad i način obavljanja stručnih poslova vazduhoplovnog osoblja, stručno osposobljavanje i dozvole tog osoblja, njihovu stručnu i zdravstvenu sposobnost, upotrebu alkohola i psihoaktivnih supstanci, trajanje radnog vremena i vremena letenja, trajanje prevoza i obaveze dežurstva i broj polijetanja i slijetanja (u toku radnog vremena), dužinu dnevnog, nedjeljnog i godišnjeg odmora, kao i zdravstvene i mjere zaštite na radu, a u vezi sa obavljanjem dužnosti članova posade vazduhoplova, kao i radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmori kontrolora letenja.
- (2) Kod obavljanja poslova inspekcijskog nadzora koji se odnose na pomoćno vazduhoplovno i drugo stručno osoblje shodno se primjenjuju odredbe stava 1 ovog člana.
- (3) Ako inspektor tokom obavljanja inspekcijskog nadzora posumnja da postoje uslovi iz člana 84 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona, dužan je da odmah privremeno oduzme dozvolu, na period od 15 dana i predloži pokretanje postupka za utvrđivanje ili provjeru zdravstvene, odnosno stručne sposobnosti.

Inspekcijski nadzor nad pružaocem usluga u vazdušnoj plovidbi

Član 200

Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi obuhvataju, posebno nadzor nad primjenom propisa o uslovima koje mora da ispunjava pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, tehničkim sistemima i objektima značajnim za sigurnost vazdušnog saobraćaja i to u pogledu ispravnosti, održavanja i pravilnog rada tehničkih sistema, načinu pružanja sljedećih usluga i funkcija: Upravljanje vazdušnim prostorom; Upravljanje protokom

vazdušnog saobraćaja; Usluge projektovanja procedura za letenje; Usluge u vazdušnom saobraćaju: usluge kontrole letenja (oblasna, prilazna i aerodromska), usluge letnog informisanja (aerodromsko i na ruti), savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju i usluge uzbunjivanja. Usluge komunikacije, navigacije i nadzora; Usluge vazduhoplovne meteorologije; Usluge vazduhoplovnog informisanja i Usluge vazduhoplovnih podataka, kao i primjene propisanih postupaka, preporučene prakse i međunarodnih standarda.

Inspekcijski nadzor bezbjednosti vazdušnog saobraćaja

Član 201

Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na bezbjednost civilnog vazduhoplovstva obuhvataju nadzor nad primjenom odredaba ovog zakona koje se odnose na bezbjednost i informacionu bezbjednost vazdušnog saobraćaja, kao i nad primjenom mjera propisanih Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i drugim propisima za sprovođenje ovog zakona.

Ovlašćenje za obavljanje pregleda, sprovođenje mjera i testiranja

Član 202

- (1) Pored obaveza i ovlašćenja propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, inspektor za vazdušni saobraćaj, samostalno ili u saradnji sa stručnim institucijama ili odgovarajućim stručnjacima: pregleda opšte i pojedinačne akte, evidencije i drugu dokumentaciju subjekta nadzora, koju nije mogao da pribavi po službenoj dužnosti; pregleda: aerodrome, vazduhoplove i vazduhoplovne proizvode, komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje, opremu i objekte, poslovne prostorije, postrojenja, instalacije, sredstva rada i proizvode, druge objekte, uređaje i predmete subjekta nadzora; sasluša i uzima izjave od odgovornih lica subjekta nadzora i drugih lica; zahtijeva izveštaje i podatke o radu subjekta nadzora; obavi neposredni uvid u rad osoblja subjekta nadzora; prikuplja i obrađuje podatke o ličnosti koji su od značaja za pripremu i obavljanje inspekcijskog nadzora; sprovodi testiranje na prisustvo alkohola i psihoaktivnih supstanci; upućuje na vanredni ljekarski pregled; i preduzima druge mjere i radnje za koje je ovlašćen.
- (2) Ukoliko inspektor po nalogu obavlja inspekcijski nadzor nad radom posade vazduhoplova i ispravnošću vazduhoplova u letu, ima ovlašćenje da koristi slobodno mjesto u pilotskoj kabini vazduhoplova.
- (3) Pri obavljanju inspekcijskog nadzora, inspektor ima pravo da pregleda dozvole vazduhoplovnog, pomoćnog vazduhoplovnog i drugog stručnog osoblja, da kontroliše primjenu propisa o radu i načinu obavljanja stručnih poslova, da zahtijeva vanrednu provjeru stručne i zdravstvene sposobnosti osoblja i sasluša odgovorna lica ili lica čiji rad podliježe inspekcijskom nadzoru, kao i svjedoke.

Ovlašćenje za izricanje ograničenja i zabrana

Član 203

- (1) Ako inspektor utvrdi da stanje operativnih površina, objekata, sredstava i opreme na aerodromu i pružanje aerodromskih usluga zahtijeva ograničenje upotrebe aerodroma, u odnosu na uslove koji su sastavni dio sertifikata aerodroma, odnosno odobrenja za upotrebu aerodroma ili saglasnosti za upotrebu aerodroma, ograničiće upotrebu aerodroma, u skladu sa postojećim uslovima, i narediće da se korisnici aerodroma obavijeste o tome.
- (2) Ako inspektor utvrdi da postoje određene prepreke koje ometaju rad tehničkih sistema, uređaja i opreme u vazdušnom saobraćaju, narediće njihovo uklanjanje.

- (3) Inspektor će zabraniti upotrebu aerodroma za polijetanje i slijetanje svih ili samo određenih vazduhoplova, ako vazduhoplovne prepreke ugrožavaju sigurno polijetanje i slijetanje ili ako nije obezbijeđen prostor za pregled vazduhoplova, odgovarajuće prostorije za pregled putnika i stvari, kao i tehnička oprema za pregled vazduhoplova, putnika i stvari.
- (4) Ako inspektor pri obavljanju inspekcijskog nadzora nad vazduhoplovom, vazduhoplovnim uređajem i opremom vazduhoplova, načinom njihove upotrebe, izradom i održavanjem utvrdi nepravilnosti koje ugrožavaju sigurnost vazdušnog saobraćaja, odnosno ako utvrdi da vazduhoplov, vazduhoplovna komponenta ili oprema vazduhoplova ne odgovara tehničkim zahtjevima za plovidbenost, zabraniće ili ograničiti upotrebu tog vazduhoplova ili vazduhoplovne komponente dok se utvrđena nepravilnost ili nedostatak ne otklone.
- (5) Ako inspektor utvrdi da stanje objekata vazdušne plovidbe ili njihov rad ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja, narediće da se usluge kontrole letenja ograniče na siguran rad.
- (6) Zavisno od ishoda inspekcijskog nadzora i težine neposrednog ugrožavanja sigurnosti i bezbjednosti u vazduhoplovstvu, inspektor za vazdušni saobraćaj ovlašćen je da odmah donese rješenje kojim subjektu nadzora privremeno zabranjuje obavljanje delatnosti ili pružanje usluga; zabranjuje radnje koje mogu da budu opasne po sigurnost i bezbjednost u vazduhoplovstvu, život i zdravlje ljudi, životnu sredinu i imovinu; privremeno ograničava ili privremeno zabranjuje korišćenje vazduhoplova, aerodroma, objekata, prostorija, sredstava za rad, opreme, sistema ili uređaja koji ne ispunjavaju uslove koji su propisani za njihovo korišćenje u vazduhoplovstvu.
- (7) Inspektor za vazdušni saobraćaj ovlašćen je da vazduhoplovnom osoblju i pomoćnom vazduhoplovnom osoblju izrekne privremenu mjeru zabrane obavljanja poslova za koje mu je dozvola ili ovlašćenje izdato, ako utvrdi da lice nije postupalo u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona.
- (8) O zabrani iz stava 7 ovog člana inspektor za vazdušni saobraćaj bez odlaganja obavještava direktora Agencije.
- (9) Agencija suspenduje ili ukida dozvolu ili ovlašćenje iz stava 7 ovog člana ako utvrdi da su ispunjeni uslovi za suspenziju ili ukidanje propisani ovim zakonom ili propisima za sprovođenje ovog zakona.

Zapisnik o inspekcijskom nadzoru Član 204

Inspektor za vazdušni saobraćaj dužan je da u roku od osam radnih dana od dana izvršenog inspekcijskog nadzora sačini zapisnik o inspekcijskom nadzoru.

XV. ORGANI NADLEŽNI ZA VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

1. Ministarstvo

Član 205

Ministarstvo:

- 1) obavlja poslove državne uprave koji se odnose na vođenje razvojne politike u oblasti vazdušnog saobraćaja, praćenje stanja u oblasti vazdušnog saobraćaja, strategiju razvoja vazdušnog saobraćaja,
- 2) učestvuje u radu međunarodnih organizacija,
- 3) vrši nadzor nad zakonitošću upravnih akata i drugih upravnih aktivnosti Agencije,

- 4) vrši i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

2. Agencija za civilno vazduhoplovstvo

Pravni položaj Agencije

Član 206

- (1) Agencija za civilno vazduhoplovstvo (u daljem tekstu: Agencija) je nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Agenciju osniva Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).
- (3) Sjedište Agencije je u Podgorici.
- (4) Agencija je pravno, funkcionalno i finansijski samostalna i nezavisna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i za svoj rad odgovara Vladi.
- (5) U pogledu prava, obaveza i odgovornosti iz radnih odnosa na zaposlene u Agenciji primjenjuju se opšti propisi o radu.

Nadležnost Agencije

Član 207

- (1) Agencija:

- 1) izdaje sertifikat vazdušnog operatora (u daljem tekstu: AOC) i operativnu licencu;
- 2) izdaje uvjerenje o tipu vazduhoplova, uvjerenje o plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o provjeri plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o registraciji;
- 3) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za održavanje vazduhoplova;
- 4) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja;
- 5) izdaje sertifikat i odobrenje za upotrebu civilnog aerodroma;
- 6) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova;
- 7) izdaje dozvole i ovlašćenja civilnom vazduhoplovnom osoblju;
- 8) izdaje, suspenduje i ukida sertifikate operatora UAS i dozvole pilota bespilotnih vazduhoplova;
- 9) izdaje, mijenja, suspenduje, ograničava i ukida potvrde i dozvole pilota bespilotnih vazduhoplova;
- 10) izdaje, mijenja, suspenduje, ograničava i ukida operativne autorizacije i LUC i provjerava kompletnost izjava potrebnih za izvođenje operacija UAS;
- 11) čuva dokumentaciju, zapise i izvještaje o operativnim autorizacijama, izjavama, potvrdama i dozvolama pilota bespilotnih vazduhoplova i LUC;
- 12) izdaje potvrde o prijemu i potpunosti operativne izjave za operacije bespilotnim vazduhoplovom u posebnoj kategoriji ili potvrde o ažuriranju mjera za ublažavanje rizika za prekogranične operacije ili operacije van države registracije u posebnoj kategoriji;
- 13) prihvata izjava (deklaracije);
- 14) sprovodi obuke, ispite i procjene u skladu sa propisima za sprovođenje ovog zakona;
- 15) razvija sistem nadzora zasnovan na riziku za operatore UAS koji su podnijeli operativnu izjavu ili imaju operativnu autorizaciju ili LUC i za vazduhoplovno-modelarske klubove i udruženja koji imaju odobrenje za operacije UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja;

- 16) za operacije koje nijesu operacije u otvorenoj kategoriji vrši nadzor na osnovu profila rizika, nivoa usklađenosti sa propisima i sigurnosnim performansama operatora UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koje im je izdala Agencija;
- 17) za operacije koje nijesu operacije u otvorenoj kategoriji sprovodi inspekcijski nadzor nad operatorima UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koji im je izdao nadležni organ koji sprovodi inspekcijski nadzor nad UAS i obezbjeđuje da operatori UAS i piloti bespilotnih vazduhoplova poštuju propise koji se primjenjuju u Crnoj Gori;
- 18) uspostavlja sistem kojim se otkrivaju i istražuju slučajevi neusklađenosti operatora UAS koji izvode operacije u otvorenoj ili posebnoj kategoriji i o tome izvještava;
- 19) operatorima UAS pruža informacije i smjernice za promociju sigurnosti operacija UAS;
- 20) uspostavlja i održava sisteme registracije za UAS za čiji je projekat obavezna sertifikacija i za operatore UAS čije operacije mogu da predstavljaju rizik za sigurnost, bezbjednost, privatnost i zaštitu ličnih podataka ili životne sredine;
- 21) prihvata izjave;
- 22) odobrava promjene u funkcionalnom sistemu;
- 23) priprema stručne osnove za izradu programa, planova, propisa koje donose Vlada i organ državne uprave nadležan za poslove saobraćaja (u daljem tekstu: Ministarstvo);
- 24) donosi propise u skladu sa ovim zakonom i radi sprovođenja ECAA sporazuma, drugih zaključenih međunarodnih ugovora, međunarodnih standarda i preporučene prakse iz oblasti civilnog vazduhoplovstva, a naročito standarda, procedura i preporučene prakse ICAO-a, ECAC-a, EU, EASA-e i EUROCONTROL-a, uz saglasnost Ministarstva;
- 25) vodi registre i evidencije u skladu sa ovim zakonom;
- 26) vrši inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i zaključenim međunarodnim ugovorima;
- 27) vrši kontinuirani nadzor ispunjenosti uslova u skladu sa ovim zakonom;
- 28) sarađuje sa organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo i učestvuje u radu međunarodnih vazduhoplovnih organizacija i institucija i njihovih radnih tijela;
- 29) sprovodi aktivnosti u cilju promocije sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja;
- 30) vrši i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

- (2) Propisi Agencije iz stava 1 tačka 24 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore".
- (3) Agencija je Nacionalni nadzorni organ koji obavlja poslove koji se odnose na: utvrđivanje usklađenosti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi sa propisanim zahtjevima, izdavanje sertifikata pružaocu usluga u vazdušnoj plovidbi, kontinuirani nadzor nad pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi, nadzor nad upravljanjem vazdušnim saobraćajem, kao i druge poslove u skladu sa ovim zakonom i aktima Agencije.
- (4) Pravnom licu koje ima sertifikat za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi (u daljem tekstu: pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi), operatoru vazduhoplova, operatoru aerodroma i drugim subjektima koji obavljaju poslove iz oblasti vazdušnog saobraćaja (u daljem tekstu: vazduhoplovni subjekti) Agencija može da odobri, na period do osam mjeseci, izuzeće od obaveze ispunjenja određenog administrativnog i drugog zahtjeva, ukoliko utvrdi da je vazduhoplovni subjekt na drugi način obezbijedio isti nivo sigurnosti vazdušnog saobraćaja koji se postiže primjenom tog zahtjeva.

- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, Agencija može da odobri izuzeće na period koji je duži od osam uzastopnih mjeseci ili da dodijeli isto izuzeće više puta, u ukupnom trajanju dužem od osam mjeseci.

Organi Agencije

Član 208

Organi Agencije su Savjet i direktor Agencije (u daljem tekstu: direktor).

Sastav i izbor Savjeta Agencije

Član 209

- (1) Savjet je organ upravljanja Agencije.
- (2) Savjet ima pet članova.
- (3) Članove Savjeta, na predlog Ministarstva, imenuje Vlada na period od pet godina i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno.
- (4) Predsjednika Savjeta imenuje Vlada iz reda članova Savjeta.
- (5) Za člana Savjeta može biti imenovan državljanin Crne Gore koji ima visoku stručnu spremu saobraćajne, tehničke, pravne ili ekonomske struke i najmanje sedam godina radnog iskustva.
- (6) Članovi Savjeta ne smiju imati sukob interesa, odnosno ne mogu biti lica koja su u radnom odnosu ili su vlasnici ili suvlasnici ili članovi organa upravljanja ili nadzornih organa u pravnim licima koja obavljaju poslove u oblasti vazdušnog saobraćaja.
- (7) Kandidat za člana Savjeta je dužan da predlagачu dostavi pisanu izjavu da ne postoje smetnje za imenovanje utvrđene stavom 6 ovog člana.
- (8) Savjet za svoj rad odgovara Vladi.

Zasijedanje i odlučivanje Savjeta Agencije

Član 210

- (1) Predsjednik Savjeta saziva sjednice i rukovodi radom Savjeta, a u njegovom odsustvu mijenja ga član Savjeta koga izabere Savjet na prvoj sjednici.
- (2) Ako sjednici Savjeta ne prisustvuju članovi iz stava 1 ovog člana, sjednicom rukovodi najstariji član Savjeta.
- (3) Sjednice Savjeta održavaju se najmanje jednom u tri mjeseca, a po potrebi i češće.
- (3) Savjet Agencije radi i odlučuje na sjednici kojoj prisustvuje najmanje troje članova Savjeta.
- (4) Savjet Agencije odlučuje većinom glasova od ukupnog broja svih članova Savjeta.
- (5) U slučaju jednakog broja glasova, odlučujući je glas predsjedavajućeg člana Savjeta.

Naknada za rad

Član 211

Članovi Savjeta imaju pravo na naknadu za svoj rad, koja se utvrđuje Statutom Agencije, a isplaćuje iz sredstava Agencije.

Nadležnost Savjeta

Član 212

- (1) Savjet:
 - 1) donosi Statut Agencije, uz prethodnu saglasnost Vlade;
 - 2) donosi Poslovnik o radu Savjeta;

- 3) donosi godišnji program rada Agencije;
 - 4) predlaže Vladi finansijski plan Agencije;
 - 5) predlaže Vladi godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj Agencije;
 - 6) imenuje direktora, uz saglasnost Ministarstva, na osnovu javnog konkursa;
 - 7) razrješava direktora, uz saglasnost Ministarstva;
 - 8) imenuje i razrješava vršioca dužnosti direktora, uz saglasnost Ministarstva;
 - 9) odlučuje o drugim pitanjima u skladu sa ovim zakonom i Statutom Agencije.
- (2) Statutom Agencije uređuje se postupak izbora direktora Agencije i vršioca dužnosti direktora, javnost rada i druga pitanja od značaja za rad Agencije.
- (3) Finansijski plan Agencije, godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj Agencije usvaja Vlada, na predlog Savjeta.

Razrješenje članova Savjeta

Član 213

Vlada, na predlog Ministarstva, razrješava člana Savjeta i prije isteka mandata, ako:

- 1) podnese ostavku;
- 2) je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti;
- 3) poslove obavlja suprotno zakonu, nestručno i nesavjesno;
- 4) svojim ponašanjem i radom dovede u pitanje ugled ili rad Agencije;
- 5) trajno izgubi sposobnost za vršenje dužnosti;
- 6) ne ispunjava uslove iz člana 209 stav 6 ovog zakona.

Imenovanje i razrješenje direktora

Član 214

- (1) Direktor predstavlja i zastupa Agenciju i rukovodi njenim radom.
- (2) Direktor se imenuje na period od četiri godine i može biti ponovo imenovan.
- (3) Za direktora može da bude imenovano lice koje:
 - 1) ima visoku stručnu spremu,
 - 2) sedam godina radnog iskustva u vazduhoplovstvu od čega najmanje dvije godine na rukovodećim poslovima; i
 - 3) nije u sukobu interesa u skladu sa zakonom o sprečavanju korupcije.
- (4) Savjet razrješava direktora prije isteka mandata u slučajevima iz člana 213 st. 1 do 5 i člana 214 stav 3 tačka ovog zakona.
- (5) Direktor za svoj rad odgovara Savjetu.

Imenovanje vršioca dužnosti

Član 215

- (1) Ako je direktor razriješen prije isteka mandata ili ako novi direktor nije blagovremeno imenovan, Savjet, uz saglasnost Ministarstva i bez javnog konkursa, imenuje vršioca dužnosti direktora do izbora novog direktora, a najduže na šest mjeseci.
- (2) Vršilac dužnosti direktora mora da ispunjava uslove za imenovanje direktora iz člana 214 stav 3 ovog zakona.

Nadležnost direktora

Član 216

(1) Direktor Agencije:

- 1) organizuje i vodi poslove Agencije;
- 2) odgovoran je za zakonitost rada Agencije;
- 3) izvršava odluke Savjeta;
- 4) predlaže Savjetu Agencije godišnji program rada Agencije;
- 5) donosi opšte akte kojima se na opšti način uređuju pojedina pitanja organizacije, postupanja i načina obavljanja poslova Agencije (akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, akt o zaradama i dr.),
- 6) donosi sigurnosne akte kojima se nalaže preduzimanje mjera u cilju zaštite sigurnosti vazdušnog saobraćaja (sigurnosni nalog, sigurnosna informacija, sigurnosna direktiva i dr.) u skladu sa Zakonom;
- 7) upravlja ljudskim i finansijskim resursima Agencije;
- 8) zaključuje ugovore o radu sa zaposlenima i odlučuje o svim pravima i obvezama iz radnog odnosa i u vezi sa radnim odnosom;
- 9) stara se o obezbjeđivanju javnosti o radu Agencije;
- 10) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.

(2) Sigurnosni akti iz stava 1 tačka 6 ovog člana objavljuju se na internet stranici Agencije.

Finansiranje Agencije

Član 217

(1) Agencija se finansira iz:

- 1) naknada za izdavanje operativne licence, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom;
- 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 144 stav 3 ovog zakona;
- 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom prevozu u odlasku;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

(2) Visinu i način naplate naknada iz stava 1 tač. 1, 3 i 4 ovog člana propisuje Ministarstvo.

(3) Ako Agencija u obavljanju svoje djelatnosti ostvari višak prihoda nad rashodima, ta sredstva se mogu koristiti isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti Agencije i unaprjeđenje sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja, u skladu sa Zakonom i Statutom Agencije.

Izveštavanje

Član 218

(1) Agencija priprema godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu.

(2) Godišnji izvještaj o radu Agencije sadrži naročito podatke o:

- 1) preduzetim mjerama u sprovođenju nadležnosti (o izdatim licencama, dozvolama, sertifikatima, odobrenjima, uvjerenjima, saglasnostima i drugim aktima);
- 2) saradnji sa međunarodnim organizacijama i organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo;
- 3) vršenju inspekcijskog nadzora nad sprovođenjem zakona i zaključenim međunarodnim ugovorima;

- 4) drugim pitanjima značajnim za rad Agencije.
- (3) Agencija vodi odvojeno računovodstvo za sredstva koja se koriste za obavljanje poslova javnih ovlaštenja i sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja i prihode ostvarene po tim osnovama, a posebno u odnosu na sredstva za obavljanje ostalih poslova Agencije, u skladu sa posebnim propisom.
- (4) Finansijski izvještaj sadrži finansijske pokazatelje poslovanja Agencije i prikaz odvojenog računovodstva u skladu sa stavom 3 ovog člana.
- (5) Agencija dostavlja godišnje finansijske iskaze organu državne uprave nadležnom za poslove finansija do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.
- (6) Svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlaštenog revizora, kojeg imenuje Vlada, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke.
- (7) Izvještaje iz stava 2 ovog člana sa izvještajem nezavisnog ovlaštenog revizora Agencija dostavlja Vladi do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.
- (8) Izvještaji iz stava 2 ovog člana i izvještaj nezavisnog ovlaštenog revizora objavljuju se na internet stranici Agencije.
- (9) Propis iz stava 4 ovog člana donosi Ministarstvo, uz saglasnost organa državne uprave nadležnom za poslove finansija.

3. Organ državne uprave nadležan za poslove odbrane

Član 219

- (1) Za vojni vazdušni saobraćaj nadležan je organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (2) Poslove upravljanja vojnim vazdušnim saobraćajem, u skladu sa zakonom kojim se propisuje organizacija i funkcionisanje jedinstvenog sistema odbrane Crne Gore, vrši Vojni vazduhoplovni autoritet, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, koja je funkcionalno odvojena od lica, komandi i jedinica Vojske Crne Gore koje kontroliše.
- (3) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona, kao i zaključenih međunarodnih ugovora koji obavezuju Crnu Goru, a koji se odnose na vojni vazdušni saobraćaj vrši Vojni vazduhoplovni autoritet.

XVI. KAZNE NE ODREDBE

Prekršaji operatora vazduhoplova, vazdušnog prevoznika, operatora sistema bespilotnog vazduhoplova ili drugih pravnih lica

Član 220

- (1) Novčanom kaznom od 3.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator vazduhoplova ili vazdušni prevoznik ili drugo pravno lice, ako:
- 1) povrijedi suverenitet crnogorskog vazdušnog prostora (član 6 stav 1);
 - 2) povrijedi crnogorski vazdušni prostor (član 7);
 - 3) vazdušni prevoznik leti u crnogorskom vazdušnom prostoru, a nalazi se na listi Evropske unije koji imaju zabranu letenje na području Evropske unije (član 17 stav 2);
 - 4) obavi vanaerodromsko slijetanje ili polijetanje bez odobrenja Agencije (član 22 stav 4);

- 5) Agenciji pisanim putem ne najavi lokacije na kojima planira da vrši vanaerodromsko slijetanje i polijetanje (član 22 stav 6);
- 6) održava vazduhoplovnu priredbu na kojima učesvuju civilni vazduhoplovi bez odobrenja Agencije (član 24 st. 1 i 3);
- 7) ako koristi operativno mjesto iako nema odobrenje Agencije, odnosno ako ne ispunjava uslove utvrđene propisom Agencije (član 25 stav 4);
- 8) komercijalne vazdušne operacije obavlja iako ne ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i druge uslove utvrđene ovim zakonom i propisom za sprovođenje ovog zakona (član 26 st. 1 i 3);
- 9) komercijalne vazdušne operacije obavlja iako, zavisno od vrste, rizika i složenosti komercijalne vazdušne operacije, nema: AOC i operativnu licencu; AOC; autorizaciju; ili izjavu koju prihvata Agencija (član 26 stav 2);
- 10) obavlja komercijalne operacije balonima i jedrilicama bez prethodno dostavljene izjave Agenciji (član 27 stav 1);
- 11) obavlja komercijalne operacije balonima i jedrilicama a ne ispunjava uslove u pogledu sistema upravljanja, operativnog priručnika i procedura, stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova i druge uslove kojima se obezbjeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja bez prethodno dostavljene izjave Agenciji (član 27 stav 3);
- 12) obavlja nekomercijalne operacije balonima i jedrilicama a ne ispunjava uslove u pogledu stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova, operativnih procedura i druge uslove kojima se obezbjeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja (27stav 4);
- 13) imalac AOC-a prilikom obavljanja djelatnosti ne postupa u skladu sa uslovima koji su navedeni u tom AOC-u (član 35 stav 3);
- 14) zaključi ugovor o uzimanju u zakup vazduhoplova bez prethodnog odobrenja Agencije, odnosno ako vazdušni prevoznik daje u zakup vazduhoplov bez posade stranom vazdušnom prevozniku, a ne pribavi odobrenje Agencije (član 37 st. 2 i 3);
- 15) obavlja komercijalne specijalizovane operacije avionom i/ili helikopterom bez prethodno dostavljene izjave Agenciji, odnosno obavlja komercijalne specijalizovane operacije avionom i/ili helikopterom iako ne ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija (član 38 st. 1 i 3);
- 16) obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika bez autorizacije za obavljanje ovih operacija, odnosno obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika avionom i/ili helikopterom isko ne ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija i ako operator vazduhoplova ne dostavi prihvatljivu sigurnosnu procjenu (član 39 st. 1, 2 i 3);
- 17) operacije iz člana 40 stav 1 ovog zakona, koje se obavljaju vazduhoplovima upisanim u Registar, ne obavlja u skladu sa propisom koji donosi državni organ nadležan za te operacije, uz saglasnost Ministarstva (član 40 stav 2);
- 18) oglašava ili nudi obavljanje komercijalnog vazdušnog prevoza i druge komercijalne operacije a nema operativnu licencu ili drugi odgovarajući sertifikat ili prihvaćenu izjavu, zavisno o vrsti operacije koje izvode, kako je propisano ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 41);

- 19) obavlja međunarodni vazdušni prevoz bez ispunjavanja uslova propisanih članom 26 stav 1 ovog zakona i uslova predviđenih međunarodnim ugovorima, kao i drugim međunarodnim aktima kojima je uređeno sigurno i redovno obavljanje međunarodnog linijskog vazdušnog prevoza (član 42 stav 1);
- 20) obavlja kabotažu na teritoriji Crne Gore suprotno ECAA sporazumu ili bez odobrenja Agencije u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima (član 42 st. 2 i 3);
- 21) red letenja i njegove izmjene ne utvrdi i ne objavi u skladu sa ovim zakonom (član 43 st. 1 i 2);
- 22) prilikom slobodnog određivanja i ponude cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, bez obzira na bilateralne ugovore, postupi diskriminatorski po osnovu svoje državne pripadnosti ili identiteta (član 45 stav 1);
- 23) ne obezbijedi da ukupne cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koje se nude kupcima, sadrže uslove koji važe u trenutku ponude ili prilikom njihovog objavljivanja u bilo kojem obliku, uključujući i na internetu (član 45 stav 2);
- 24) ne iskaže ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu koju će kupac da plati i koja obuhvata sve poreze i naknade, prireze i provizije koje su neizbježne i koje se mogu predvidjeti u trenutku objavljivanja ukupne cijene prevoza (član 45 stav 3);
- 25) u slučaju da ukupna cijena prevoza sadrži poreze, aerodromske naknade i ostale naknade, prireze ili provizije, kao i naknade koje se odnose na bezbjednost ili gorivo, pored iskazane ukupne cijene prevoza, posebno ne iskaže: cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte, poreza, aerodromske naknade i ostale naknade, prireze ili provizije, kao i one koje se odnose na bezbjednost ili gorivo (član 45 stav 4);
- 26) prilikom rezervacije ne iskaže moguće dodatke na ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na jasan, transparentan i nedvosmislen način, koje kupac sam bira (član 45 stav 5);
- 27) ne obezbijedi da su cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na raspolaganju javnosti bez ikakve diskriminacije u pogledu državljanstva ili mjesta prebivališta kupca ili sjedišta zastupnika vazdušnog prevoznika ili drugog prodavca karte (član 45 stav 6);
- 28) upotrebljava vazduhoplov koji nije upisan u Registar u skladu sa ovim zakonom ili ne upiše u Registar strani vazduhoplov koji je uzet u zakup u roku propisanom ovim zakonom (član 47 i član 49 stav 1);
- 29) svaku promjenu podataka koji se upisuju u Registar ne prijavi u roku od 15 dana od dana nastanka promjene tih podataka (član 51 stav 1);
- 30) vazduhoplov upisan u Registar upotrebljava bez oznaka državne pripadnosti i registarske oznake, odnosno suprotno ovom zakonu i propisu Ministarstva (član 56 st. 1, 2 i 3);
- 31) vazduhoplov nema uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o tehničkoj ispravnosti i ako se ne nalaze u vazduhoplovu (član 58 stav 1);
- 32) ne održava u plovidbenom stanju vazduhoplov koji je registrovan i/ili saobraća u Crnoj Gori, odnosno prije svakog leta ne obezbijedi provjeru plovidbenog stanja vazduhoplova, odnosno ne obezbijedi kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova koji je registrovan ili saobraća u Crnoj Gori (član 58 st. 2, 3 i 4);
- 33) vazduhoplov ne upotrebljava u skladu sa uvjerenjem o tipu vazduhoplova koji sadrži podatke iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova na način propisan u odobrenom letačkom priručniku, odnosno ne upotrebljava vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu u skladu sa uslovima i načinom upotrebe utvrđenim propisom Agencije (član 59 st. 1, 2 i 4);

- 34) vazduhoplov koji nema uvjerenje o tipu vazduhoplova sa podacima iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova upotrebljava u crnogorskom vazдушnom prostoru bez odobrenja Agencije (član 59 stav 3);
- 35) projektovanje, proizvodnju, modifikaciju i popravku vazduhoplova i vazduhoplovne komponente vrši suprotno propisu Agencije, odnosno projektovanje, proizvodnju, modifikaciju i popravku vazduhoplova i vazduhoplovne komponente obavlja bez potvrde o ispunjenosti uslova u pogledu prostora, opreme, alata, materijala, procedura i kadra koje propisuje Agencija koju izdaje Agencija, ukoliko nije drukčije utvrđeno zaključenim međunarodnim ugovorom (član 60 st. 1, 2 i 3);
- 36) upotrebljava novi tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente bez obavezne sertifikacije, odnosno suprotno uslovima i postupku sertifikacije utvrđenim propisom Agencije, odnosno bez uvjerenja o tipu vazduhoplova i vazduhoplovne komponente (član 61 st. 1, 2 i 3);
- 37) upotrebljava novi tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente suprotno ograničenom uvjerenju o tipu vazduhoplova, odnosno dopunskom uvjerenju o tipu vazduhoplova (član 61 st. 4 i 5);
- 38) ne održava vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu u skladu sa ovim zakonom, odnosno ako ne pregleda i ne provjerava vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu tokom upotrebe i ne održava ih u stanju koje garantuje sigurnu vazдушnu plovidbu, odnosno ako preglede, provjere, popravke, zamjene i održavanje vazduhoplova i vazduhoplovne komponente i obnove i obavezne popravke na vazduhoplovu i vazduhoplovnoj komponenti, kao i tehničku kontrolu i kontrolu kvaliteta obavljenih radova ne obavlja u skladu sa propisom Agencije i tehničkim uputstvima proizvođača za taj tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente (član 62);
- 39) poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova obavlja bez uvjerenja o ispunjenosti uslova u pogledu procedura, prostora, kadra i opreme, koje izdaje Agencija, odnosno operator vazduhoplova povjeri poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova stranoj organizaciji koja nije odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e ili povjeri i stranim organizacijama koje vazduhoplovna vlast druge države nije ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom (član 63 st. 1, 3 i 4);
- 40) poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti obavlja bez uvjerenja o ispunjenosti uslova u pogledu procedura, prostora, kadra, opreme, alata i materijala koje izdaje Agencija, odnosno ako pojedine poslove održavanja, provjere i manje popravke na jednostavno projektovanim vazduhoplovima koji se koriste za nekomercijalne operacije ne obavlja lice iz člana 72 stav 3 ovog zakona koje ima dozvolu u skladu sa ovim zakonom ili pilot tog vazduhoplova koji je stručno osposobljen i koji ima dozvolu pilota za takav vazduhoplov, odnosno ako povjeri održavanje vazduhoplova i vazduhoplovne komponente stranoj organizaciji koja nije odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e ili stranim organizacijama koje vazduhoplovna vlast druge države nije ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom (član 64 st. 1 i 2 i član 65 st. 1 i 2);
- 41) održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti (preventivno i redovno održavanje, pregledi i provjere) vrši se suprotno programu za održavanje kontinuirane plovidbenosti, koji odobrava Agencija, a koji se posebno utvrđuje za svaki tip i model vazduhoplova u skladu sa propisom Agencije (član 66 st. 1 i 2);
- 42) Upotrebljava vazduhoplov koji nije plovidben, odnosno vazduhoplov za koji Agencija nije dala odobrenje za poseban let, odnosno upotrebljava vazduhoplov bez uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti (član 67 st. 1 i 4);
- 43) u vazduhoplovu koji se upotrebljava u vazдушnom saobraćaju nema potvrde o registraciji, uvjerenja o plovidbenosti, potvrde o provjeri plovidbenosti, uvjerenja o tehničkoj

ispravnosti, tehničke knjiga vazduhoplova, uvjerenja o buci ako je primjenjivo i druge isprave u skladu sa propisom Agencije (član 73 stav 1);

- 44) aktivnosti vazduhoplovnog osoblja obavlja osoba koja ne posjeduje važeću dozvolu, ovlaštenje, posebna ovlaštenja ili drugi ekvivalentan dokument, stručnu osposobljenost i ne ispunjava propisane zdravstvene i druge uslove, odnosno vazduhoplovno osoblje tokom obavljanja aktivnosti sa sobom nema važeću dozvolu i ovlaštenja (član 75 st. 1 i 5);
- 45) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja i osoblja koje obavlja poslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja obavlja pravno ili fizičko lice, odnosno organ državne uprave kojeg ne odobri ili ne ovlasti Agencija ili koje nije dostavilo izjavi Agenciji (član 76 stav 1);
- 46) Vršiti stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja i osoblja koje obavlja poslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja prema programu stručnog osposobljavanja pravnog ili fizičkog lica, odnosno organa državne uprave iz stava 1 ovog člana, koji nije odobrila Agencija, odnosno suprotno programu stručnog osposobljavanja koji je odobrila Agencija (član 76 stav 2);
- 47) se u vazduhoplovu, tokom letenja i kretanja vazduhoplova po operativnim površinama, ne nalazi posada vazduhoplova koju čine letačka i kabinska posada u propisanom sastavu i propisane stručne osposobljenosti na način utvrđen propisuje Agencije (član 86);
- 48) ne obezbijedi da radno vrijeme, vrijeme leta, dnevni, nedjeljni i godišnji odmori, trajanje prevoza i obaveze dežurstva, broj polijetanja i slijetanja, kao i zdravstvene mjere i mjere zaštite na radu u vezi sa obavljanjem dužnosti članova posade vazduhoplova budu u skladu sa ovim zakonom i aktom Agencije (član 91);
- 49) pomoćno vazduhoplovno osoblje nema kod sebe potvrdu o stručnoj osposobljenosti (član 92 stav 4);
- 50) ne upravlja bespilotnim vazduhoplovom u skladu sa uslovima za izvođenje operacija sistemima bespilotnih vazduhoplova i ne ispunjava uslove koje mora da ispunjava osoblje, uključujući pilote bespilotnih vazduhoplova i organizacije uključene u te operacije, utvrđenim propisom Agencije (član 93 stav 3);
- 51) operatorka sistema bespilotnog vazduhoplova operacije u otvorenoj kategoriji vrši bez odobrenja koje izdaje nadležni organ ako se to odobrenje zahtijeva članom 104 ovog zakona (Zone sa ograničenjem letenja), odnosno suprotno propisu Agencije iz člana 94 stav 3 ovog zakona (član 94 st. 1 i 3);
- 52) ako operacije u posebnoj kategoriji, operator vrši bez operativne autorizacije, odnosno bez operativne izjave za vršenje operacija u posebnoj kategoriji pri kojima se održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom iznad kontrolisanog područja na zemlji u naseljenoj oblasti i za vršenje operacija u posebnoj kategoriji u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom uz pomoć posmatrača vazdušnog prostora iznad kontrolisanog područja na zemlji u slabo naseljenoj oblasti, odnosno ako operacije u posebnoj kategoriji vrši suprotno operativnoj autorizaciji i izjavi (član 95);
- 53) operacije za koje se zahtijeva LUC, obavlja bez LUC-a, odnosno suprotno izdatom LUC-u (čl. 96 i 97);
- 54) ne preduzme sve potrebne mjere da obezbijedi sigurnost operacije, a naročito da uspostavi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku, odnosno ako prije sprovođenja operacije u geografskim zonama ili izdvojenim područjima ne izvrši prijavu leta unošenjem zahtijevanih podataka, da koristi tu aplikaciju, kao i da se pridržava operativnih ograničenja, tehničkih zahtjeva i drugih uslova propisanih za onu kategoriju operacija koju obavlja, odnosno ako za svaki let bespilotnog vazduhoplova ne odredi pilota i ne obezbijedi da su pilot i svo drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijom upoznati sa uputstvima proizvođača sistema bespilotnog vazduhoplova, kao i sa procedurama i priručnikom operatora, da su odgovarajuće osposobljeni za obavljanje

zadataka u okviru planirane operacije i ne pruži im informacije relevantne za planiranu operaciju (član 99);

- 55) operacije UAS u Crnoj Gori obavlja suprotno propisu Agencije kojim su propisani uslovi za izvođenje operacija u Crnoj Gori (član 101 stav 1);
- 56) operacije bespilotnim vazduhoplovima u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja vrši bez odobrenja Agencije (član 102 stav 1);
- 57) nije registrovan (član 103);
- 58) pruža usluge samoopsluživanja bez dozvole za samoopsluživanje koju izdaje Agencija (član 122 stav 3);
- 59) ne primjenjuje mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu prilikom primjene programa obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 154 stav 2);
- 60) Ne sačini sopstveni programi bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 156 stav 1);
- 61) Ne utvrdi akte o zaštiti sopstvenih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 157 stav 1);
- 62) ne primjenjuje preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku (član 158 stav 1);
- 63) ako ne primjenjuje sopstveni program bezbjednosti i program bezbjednosti operatora aerodroma (član 160 stav 1);
- 64) u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i bezbjednosnom procjenom rizika ne sprovodi bezbjednosno pretraživanje vazduhoplova; kontrolu pristupa vazduhoplovu; ne obezbijedi obuku zaposlenih; ne odredi odgovorno lice za bezbjednost i ne uspostavi i ne vrši internu kontrolu kvaliteta bezbjednosti (član 160 stav 2);
- 65) sazna za nesreću i ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova a o tome odmah ne obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) putem pozivnog broja 112, Ministarstvo, nadležnu kontrolu letenja na najbližem aerodromu ili Komisiju za istraživanje (član 175 stav 3);
- 66) ne omogući vazduhoplovnom inspektoru korišćenje slobodnoga mjesta u pilotskoj kabini vazduhoplova pri obavljanju inspeksijskog nadzora (član 202 stav 2).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice operatora vazduhoplova ili vazdušnog prevoznika ili odgovorno lice u drugom pravnom licu novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 300 eura do 6.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se drugo fizičko lice novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura.

(5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru vazduhoplova, vazdušnom prevozniku, drugom pravnom i odgovornom licu preduzetniku i fizičkom licu koji počinje prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji vođe vazduhoplova ili drugog lica koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom i pilota bespilotnog vazduhoplova

Član 221

- (1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj vođa vazduhoplova ili drugo lice, ako:
 - 1) ne upravlja vazduhoplovom na način, po pravilima i postupcima letenja vazduhoplova, uključujući i usluge u vazdušnom saobraćaju utvrđenim propisom Agencije i objavljenim na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 15 stav 2);
 - 2) obavi slijetanje ili polijetanje vazduhoplovom u međunarodnom vazdušnom saobraćaju van međunarodnog aerodroma ili van drugih aerodroma koji nijesu određeni za međunarodni vazdušni saobraćaj, a za koje je operator aerodroma obezbijedio o sopstvenom trošku primjenu propisa o prelasku državne granice (član 16 stav 1);
 - 3) strani vazduhoplov leti u crnogorskom vazdušnom prostoru bez odobrenja ukoliko međunarodnim ugovorom ili propisom iz stava 7 ovog člana nije drukčije utvrđeno (član 17 stav 1);
 - 4) vazdušni saobraćaj obavlja u zabranjenom području i uslovno zabranjenom području, odnosno ako leti suprotno uslovima i načinima utvrđenim za navedena područja (član 21);
 - 5) obavi vanaerodromsko slijetanje ili polijetanje bez odobrenja Agencije (član 22 stav 4);
 - 6) Agenciji pisanim putem ne najavi lokacije na kojima planira da vrši vanaerodromsko slijetanje i polijetanje (član 22 stav 6);
 - 7) ne obavlja let vazduhoplova u skladu sa propisanim pravilima i procedurama, osim u slučaju krajnje nužde zbog sigurnosti vazduhoplova ili lica u vazduhoplovu (član 88 stav 1);
 - 8) ne obezbijedi, lično ili preko članova posade, da se svi putnici prije polijetanja, odnosno nakon polijetanja upoznaju sa postupcima u slučaju opasnosti, postupanjem sa elektronskim uređajima, sa mjestom smještaja i načinom upotrebe sigurnosne opreme za slučaj opasnosti, da svi putnici prije polijetanja i slijetanja, kao i tokom leta u slučaju turbulencije, budu vezani sigurnosnim pojasevima, da se propisane mjere sigurnosti primjenjuju i da u slučaju opasnosti svi članovi posade i putnici izvršavaju njegova uputstva i naredbe (član 88 stav 2);
 - 9) prije polijetanja ne provjeri sposobnost i pripremljenost vazduhoplova i posade vazduhoplova za siguran let, odnosno da li se sve propisane isprave i knjige nalaze u vazduhoplovu (član 88 stav 3);
 - 10) ne preduzme potrebne mjere prema licu koje u vazduhoplovu svojim postupcima ugrožava bezbjednost vazdušnog saobraćaja, bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari ili narušava red u vazduhoplovu u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima (član 90 stav 1);
 - 11) prije slijetanja na aerodrom, preko nadležne kontrole letenja, ne obavijesti nadležni organ o potrebi iskrcavanja nekog lica, odnosno ako nakon slijetanja na aerodrom nadležnom organu ne preda to lice, ne pruži potrebna obavještenja i ne preda eventualno prikupljene dokaze (član 90 stav 2);
 - 12) ako upravlja Sistemom bespilotnog vazduhoplova suprotno uslovima i ograničenjima utvrđenim u operativnoj autorizaciji, odnosno uslovima utvrđenim u operativnoj izjavi, odnosno ako za planiranu operaciju ne pribavi ažurirane informacije o geografskim zonama za sisteme bespilotnih vazduhoplova, ne osmotri operativno okruženje, ne provjeri postojanje prepreka i prisustvo neuključenih lica i ne obezbijedi da je sistem bespilotnog vazduhoplova u takvom stanju da se planirani let može sigurno završiti (član 100);
 - 13) sazna za nesreću i ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova a o tome odmah ne obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) putem pozivnog broja 112, Ministarstvo, nadležnu kontrolu letenja na najbližem aerodromu ili Komisiju za istraživanje (član 175 stav 3);
 - 14) ne omogućiti vazduhoplovnom inspektoru korišćenje slobodnoga mjesta u pilotskoj kabini vazduhoplova pri obavljanju inspeksijskog nadzora (član 202 stav 2).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti vođi vazduhoplova ili drugom licu koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji vazduhoplovnog i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja

Član 222

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj lice koje po ovom zakonu pripada vazduhoplovnom osoblju ili pomoćnom vazduhoplovnom osoblju, ako nema važeću dozvolu, ovlašćenje, posebna ovlašćenja ili drugi ekvivalentan dokument, stručnu osposobljenost i ne ispunjava propisane zdravstvene i druge uslove, odnosno ako je za vrijeme obavljanja poslova pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci ili obavlja poslove u psihofizičkom stanju koje mu onemogućava da ih pravilno obavlja i ako tokom obavljanja svojih poslova upotrebljava radio stanicu, a nema dozvolu za obavljanje radio telefonske komunikacije (član 75 stav 1, član 83 stav 1, član 85 stav 1 i član 92 stav 1).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti vazduhoplovnom osoblju ili pomoćnom vazduhoplovnom osoblju, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji članova posade vazduhoplova

Član 223

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj član posade vazduhoplova, ako:

1) u slučaju opasnosti ne obavlja poslove koje mu naredi vođa vazduhoplova (član 89 stav 2);

2) napusti radno mjesto u vazduhoplovu ili se udalji iz vazduhoplova bez odobrenja vođe vazduhoplova ili odmah ne obavijesti vođu vazduhoplova o svakom vanrednom događaju u vezi sa vazduhoplovom, licima i stvarima u vazduhoplovu (član 89 st. 3 i 4);

3) u slučaju opasnosti ili nesreće vazduhoplova ne preduzme sve potrebne mjere za spašavanje lica i stvari iz vazduhoplova, kao i samog vazduhoplova ili napusti vazduhoplov bez odobrenja vođe vazduhoplova (član 89 st. 5 i 6).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti članu posade vazduhoplova, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi

Član 224

(1) Novčanom kaznom od 3.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, ako:

1) ne objavi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja, odnosno zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja u interesu odbrane Crne Gore i zabrane i ograničenja iz stava 4 ovog člana, na osnovu dobijenih informacija od strane nadležnih organa (član 21 stav 5);

2) ne obezbijedi da radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmori kontrolora letenja budu u skladu sa ovim zakonom i propisom Agencije (član 91 stav 8);

3) ATM/ANS usluge ne pruža pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 132 stav 1);

4) uslugu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja pruža bez sertifikata za pružanje te usluge (član 135 stav 2);

5) uslugu projektovanja procedura za letenje pruža bez sertifikata za pružanje te usluge (član 136 stav 4);

6) ne planira, projektuje, nabavlja, koristi, održava i ne vrši tehnički nadzor nad radom i ispravnošću komunikacionih, navigacionih i nadzornih sistema, uređaja, opreme i objekata, odnosno redovno ne provjerava i ne kalibriše iz vazduha komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje i opremu, u skladu sa propisom (član 138 st. 8 i 9);

7) pruža ATM/ANS usluge bez sertifikata ATM/ANS usluga izdatog ili priznatog od strane Agencije (član 143);

8) ne obavijesti Agenciju o planiranim promjenama u svom funkcionalnom sistemu koje mogu da utiču na ispunjavanje primjenjivih zajedničkih zahtjeva prilikom pružanja ATM/ANS usluga, ne dostavi sigurnosnu argumentaciju o planiranim promjenama, radi izdavanja odobrenje o promjenama u funkcionalnom sistemu (član 143 stav 6);

9) nema tehničku dokumentaciju, uputstva za korišćenje i program tehničkog održavanja i kalibraže, rezervno energetska napajanje i klimatizaciju kada je to neophodno za tehničke sisteme iz stava 2 ovog člana, odnosno ako podatke o tehničkim sistemima, sredstvima i objektima, podatke o njihovom prestanku rada ili kvaru, kao i o uvođenju novih tehničkih sistema, opreme i uređaja ne objavljuje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju, odnosno ako poslove iz stava 1 ne obavlja na način koji propisuje Agencija (član 146 st. 3, 4 i 6);

10) ne odredi koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu i objavi ih na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 147);

11) ne snima elektronski i ne čuva najmanje 30 dana svaku komunikaciju vazduhoplova u letu i u toku priprema za let sa pružaocem ATM/ANS usluga, radarske podatke i svaku komunikaciju u okviru pružaoca ATM/ANS usluga, kao i pisanu dokumentaciju vezanu za odobravanje leta, koordinaciju, izdavanje zabrane i ograničenja korišćenja vazdušnog prostora, najavljivanje leta, podnošenje plana leta i sl. (član 150 stav 1);

12) uskrati razmjenu operativnih podataka, koji se koriste isključivo u operativne svrhe, a koji se odnose na opšti vazdušni saobraćaj u stvarnom vremenu i ako ne utvrdi standardne uslove za pristup drugim relevantnim operativnim podacima (član 151);

13) Ne sačini sopstveni programi bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 156 stav 1);

14) Ne utvrdi akte o zaštiti sopstvenih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 157 stav 1);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 300 eura do 6.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti pružaocu usluga u vazdušnoj plovidbi i odgovornom licu koji počinje prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji operatora aerodroma ili drugih pravnih lica

Član 225

(1) Novčanom kaznom od 3.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator aerodroma ili drugo pravno lice, ako:

- 1) aerodrom koristi u vazdušnom saobraćaju bez jedinstvenog sertifikata aerodroma ili dva zasebna sertifikata, jedan koji se odnosi na aerodrom, a drugi na operatora aerodroma; ili odobrenja za upotrebu aerodroma; ili saglasnosti za upotrebu aerodroma, odnosno suprotno izdatom sertifikatu, odobrenju ili saglasnosti za upotrebu aerodroma (čl. 107, 108 i 109);
- 2) zaključi sporazume/ugovore sa ciljem obezbjeđivanja kontinuirane usklađenosti sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog Zakona bez prethodne saglasnosti Agencije (član 108 st. 4 i 5);
- 3) ne obezbijedi da fizičke karakteristike aerodroma, opremljenost aerodroma vizuelnim sredstvima za navigaciju (oznake, svjetla, znaci, markeri), vazduhoplovne prepreke i sredstava za označavanje i osvjetljenje vazduhoplovnih prepreka i površina sa ograničenom upotrebom, električnih sistema, operativnih službi, opreme i instalacija aerodroma ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona; odnosno ne uspostavi sistem koji obezbjeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu i njegovu usklađenost sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona, odnosno ne obezbijedi da su implementirani svi potrebni uslovi koji omogućavaju primjenu odgovarajućih mjera za ublažavanje rizika. (član 110 st. 1, 2 i 3);
- 4) ne pribavi saglasnost Agencije na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju, osvjetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata iz člana 112 stava 1 (član 112 stav 2);
- 5) bez odobrenja Agencije uvodi promjenu koja utiče na uslove pod kojima je izdat sertifikat aerodroma, njegovu sertifikacionu osnovu i opremu od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja i/ili ona koja značajno utiče na elemente sistema upravljanja aerodromom (član 113 stav 1);
- 6) ne izradi i ne dostavi Agenciji na odobravanje posebnu proceduru za postupanje u situacijama kod promjena kod kojih se ne zahtjeva prethodno odobrenje Agencije (član 113 stav 7);
- 7) ne pribavi prethodnu saglasnost Agencije za izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja (član 114 stav 1);
- 8) izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja, kao i njihovo označavanje i osvijetljavanje radi uočavanja danju, noću i u uslovima smanjene vidljivosti i održavanje ne obavlja u skladu sa propisom Agencije (član 114 stav 2 i 7);
- 9) ne obezbijedi održavanje i pregled operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu, odnosno ne preduzme sve mjere potrebne za sigurne operacije vazduhoplova, prihvat i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u skladu sa aktom Agencije (član 116);
- 10) ne uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma, odnosno ne posjeduje sertifikat ili izjavu prihvaćenu od strane Agencije za pružanje usluga upravljanja platformom (član 117 st. 1 i 2);
- 11) ne donese i primjenjuje odgovarajuće postupke, mjere i programe upravljanja rizicima od prisustva ptica i drugih životinja (član 118);
- 12) na aerodromu ne obezbijedi spasilačko-vatrogasnu službu, odnosno vatrogasnu zaštitu (član 119 st. 1 i 2);
- 13) ne donese, primjenjuje i redovno provjerava plan za vanredne situacije (član 115 stav 3);
- 14) na aerodromu ne uspostavi medicinsku službu u cilju pružanja hitne ili medicinske pomoći, odnosno ne organizuje pružanje prve pomoći na aerodromu (član 120 st. 1 i 2);
- 15) pruža usluge zemaljskog opsluživanja bez dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja koju izdaje Agencija (član 122 st. 1 i 2);

- 16) nije otvoren u vrijeme u kojem, zavisno od frekvencije saobraćaja i uslova na aerodromu, aerodrom mora biti otvoren za vazdušni saobraćaj u skladu sa aktom Ministarstva (član 128);
 - 17) ne odredi koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu i objavi ih na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 147);
 - 18) ne primjenjuje mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu prilikom primjene programa obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 154 stav 2);.
 - 19) Ne sačini sopstveni programi bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 156 stav 1);
 - 20) Ne utvrdi akte o zaštiti sopstvenih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 157 stav 1);
 - 21) ne primjenjuje preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku (član 158 stav 1);
 - 22) u skladu sa bezbjednosnom procjenom rizika i Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, ne obezbijedi sve navedeno u članu 159 stav 1 ovog zakona (član 159 stav 1);
 - 23) Ako koristi opremu koja se koristi za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte iz stava 2, bez odobrenja Agencije (član 159 stav 3);
 - 24) ne vodi evidenciju o izdatim karticama ili je ne čuva u propisanom roku (član 163 stav 4).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice operatora aerodroma ili odgovorno lice u drugom pravnom licu novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.
 - (3) Za prekršaje iz stava 1 tač. 6 do 15 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 150 eura do 2.000 eura.
 - (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 300 eura do 6.000 eura.
 - (5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru aerodroma ili drugom pravnom licu i odgovornom licu koji počine prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji operatora ili vlasnika vazduhoplova, operatora aerodroma ili drugih pravnih lica, odgovornih lica i drugih fizičkih lica

Član 226

(1) Novčanom kaznom od 3.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator ili vlasnik vazduhoplova, vođa vazduhoplova, operator aerodroma i nadležne zdravstvene ustanove, ako na zahtjev organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje ne učestvuje u postupku traganja i spašavanja ili ako ne stavi na raspolaganje sredstva potrebna za traganje i spašavanje, ako ne pruži hitnu medicinsku pomoć, odnosno ne preduzme mjere za prevoz lica (član 172 stav 2).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 300 eura do 6.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se vođa vazduhoplova i drugo fizičko lice novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru ili vlasniku vazduhoplova, operatoru aerodroma, drugom pravnom licu i odgovornom licu koji počine prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji fizičkih lica

Član 227

(1) Novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice, ako:

- 1) namjerno usmjerava laserske zrake prema vazduhoplovu na način kojim se može ugroziti sigurnost vazduhoplova, izazvati oštećenje vazduhoplova ili izazvati povreda posade i putnika u vazduhoplovu, odnosno prema objektima pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i vazduhoplovnom osoblju koje obavlja poslove kontrole letenja, na način koji može da ometa ili zaslijepi vazduhoplovno osoblje koje obavlja poslove kontrole letenja (član 115 st. 1 i 2);
- 2) postavi/izgradi solarne panele ili visoko reflektujuće površine, koje mogu da prouzrokuju zaslijepljivanje pilota vazduhoplova u zaštitnim zonama oko aerodroma, bez prethodno sprovedene procjene uticaja takvih objekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja i pribavljene saglasnosti Agencije (član 115 stav 5);
- 3) ne uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma, odnosno ne posjeduje sertifikat ili izjavu prihvaćenu od strane Agencije za pružanje usluga upravljanja platformom (član 117 st. 1 i 2);
- 4) pruža usluge zemaljskog opsluživanja bez dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja koju izdaje Agencija (član 122 st. 1 i 2);
- 5) postavi fizičke prepreke, emisije uređaje, objekte koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu (član 148);
- 6) ne postupa u skladu sa odredbama Programa bezbjednosti i odredbama drugih propisa i programa koji su doneseni na osnovu i u skladu sa Programom bezbjednosti (član 153 stav 3);
- 7) ne primjenjuje mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu prilikom primjene programa obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 154 stav 2);
- 8) Ne sačini sopstveni programi bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 156 stav 1);
- 9) ne utvrdi akte o zaštiti sopstvenih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom i propisima za sprovođenje ovog zakona (član 157 stav 1);
- 10) ako neovlašćeno snima ili fotografiše mjesta na kojim se obavlja kontrola pristupa, bezbjednosni pregled ili rad osoblja bezbjednosti, kao i kritične objekte, djelove infrastrukture aerodroma i sistema koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva (član 159 stav 6);
- 11) uđe u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa na aerodromu, a nije kontrolisan u skladu sa Programom bezbjednosti (član 165 stav 1);
- 12) u putničku kabinu vazduhoplova i u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa unese hladno ili vatreno oružje, municiju, eksplozivne, zapaljive ili opasne materije, kao i sredstva i predmete koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta koju utvrđuje Agencija (član 165 stav 2);

- 13) sazna za nesreću i ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova a o tome odmah ne obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) putem pozivnog broja 112, Ministarstvo, nadležnu kontrolu letenja na najbližem aerodromu ili Komisiju za istraživanje (član 175 stav 3).

Prekršaji pravnih lica

Član 228

- (1) Novčanom kaznom od 3.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) pravna lica uključena u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistema vazdušne plovidbe nemaju sertifikat ili nisu dali izjavu o sopstvenoj sposobnosti i raspolaganju sredstvima za ispunjavanje odgovornosti povezanih sa aktivnostima koje se sprovode u skladu sa propisom iz stava 7, odnosno ako poslove iz stava 1 ne obavlja na način koji propisuje Agencija (član 146 st. 5 i 6);

2) postavi fizičke prepreke, emisije uređaje, objekte koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu (član 148);

3) ne vodi evidenciju potvrda o završenim obukama svojih zaposlenih iz oblasti vazduhoplovne bezbjednosti na način propisan Programom bezbjednosti i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 161 stav 4);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom od 200 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 400 eura.

XVII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Donošenje propisa

Član 229

(1) Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Do donošenja propisa iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se propisi doneseni na osnovu Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", br.,30/12, 30/17, 82/20 i 53 /25), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Započeti postupci

Član 230

Postupci započeti do dana stupanja na snagu ovog zakona u kojima nije donijeta pravosnažna odluka okončaće se po zakonu koji je bio na snazi u vrijeme pokretanja postupka.

Nastavak poslovanja

Član 231

(1) Agencija nastavlja sa radom u skladu sa ovim zakonom.

(2) Predsjednik i članovi Savjeta i direktor Agencije nastavljaju sa vršenjem funkcije do isteka mandata na koji su imenovani.

(3) Agencija je dužna da uskladi poslovanje sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Osnivanje odbora

Član 232

Odbor iz člana 174 stav 1 ovog zakona osnivaće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Važenje sertifikata, dozvola i drugih upravnih akata

Član 233

(1) Sertifikati, dozvole, odobrenja, uvjerenja i drugi upravni akti izdati do dana stupanja na snagu ovog zakona važe do isteka roka na koji su izdati.

Odobrenja iz člana 22 stav 4 ovog zakona koja su izdata do dana stupanja na snagu ovog zakona važe 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja

Član 234

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", br., 30/12, 30/17, 82/20 i 53 /25).

Stupanje na snagu

Član 235

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".